

1

2

KARYS

1977
SAUSIS
Nr. 1

KARYS

1977
Nr. 1 (1528)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
LEONAS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:

S. KAUNELIENĖ
"TREMties TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajam
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės žinios"

Leidžia:
L. V. S. RAMOŖE N. Y. SKYRIUS

TURINYS

Klaipėdos švyturys	viršelis
Mjr. Černius — Dvylika metų Klaipėdoje	1
Z. Raulinaitis — Ar Lietuva mokėjo duoklę Rusios Vladimirui Didžiajam	5
O. Žadvydas — Mirtininkų gretose	12
O. Urbonas — Latviai ir bolševizmas	16
TREMties TRIMITAS	20
E. Jasiūnas — Šaulių Sąjungos Aviacija	22
KARINĖS ŽINIOS	35
MŪSŲ SPAUDOJE PASIŽVALGIUS	36
KRONIKA	37

ATSTOVAI:

Baltimore — M. ŠIMKUS, Chicago — J. STANKONAS, Cleveland — F. EIDIMTAS, Los Angeles — O. ŽADVYDAS,
Australia — V. ŠALKONAS

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S.J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Cicero Delicatessen
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
LAKELAND, FL — J. Kantanavičius
OMAHA, NB — J. Naikelis
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas
MONTREAL, QUE. — Parish Library

ANGLIJOJE

"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Jz. Venys, 6796 Schoenenberg-Kuebel-
berg 1, Duererstr. 13

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair
Athol, 5084, SA.
S. Pačėsa, 82 John St., Lidcombe, 2141,
NSW.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams — \$10.00, pusmečiui — \$5.00, atskiro nr. — \$1.00

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription \$10.00 per year. Single copy \$1.00 — SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 1 (1528)

SAUSIS — JANUARY

1977

DVYLIKA METŲ KLAIPĖDOJE

(Atsiminimai)

MAJORAS ČERNIUS

*Vyrai prie jūros.
Į platų pasaulį,
Kur Nemunas teka laukais,
Kur bangos bučiuoja
Aukšinę saulutę,
Kur dainuoja seselė liadna.*

Klaipėdos prijungimas buvo baigtas. 7 p. Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulkas 1923 m. vasario mėn. atvyko į Klaipėdą, į kareivines. Nuo to meto pulkas pradėjo naują, neįprastą kareivinių karių gyvenimą. Daugiau kaip 5 metus pulkas praleido kovos parengtyje: kautynės, sargybos, patuliai, slapukai ir t.t. Teko būti labai atsargiems ir apdairiems. Dabar gi viskas nauja, viskas neįprasta,

Klaipėda, tai didelis klaustukas ir kartu šauktukas. Visiškai nepažįstamas miestas. Visai kitoks, negu mūsų kiti miestai ar kaimai. Viskas vokiška. Gatvių, krautuvių pavadinimai, užrašai vokiški. Gatvėse girdėjosi tik vokiška kalba. Kur gi lietuviai?

Nuotaika maišėsi su džiaugsmu, abejone ir netikrumu. Žmonių apsirengimas kitoks, laikysena nedraugiška, mums svetima. Nelietuviškai! Pagaliau ir kareivinės buvo ne tokios, kokias mes turėjome.

Pulko sudėtis buvo labai neskaitlinga. Kuopos turėjo tik po apie 50 kareivių. Senieji kareiviai buvo jau paleisti. Laukėme naujokų. Tačiau karininkų ir puskarininkų kadrai buvo pilni. Gegužės mėn. gavome naujokų, tačiau labai mažai jų. Griebėmės valytis, tvarkytis ir įsigyventi. Darbo buvo labai daug. Gerai, kad kareivinės nebuvo labai užterštos. Svarbiausia, kad vanduo, šildymas ir apšvietimas veikė.

Pulko vadu buvo plk. Čaplikas. Jis mažai

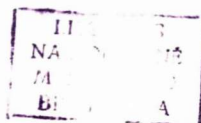
dėmesio kreipė į tvarką, karių drausmę ir išvaizdą, aprangą ir susitvarkymą. Pats pulko vadas nebuvo ypatingai geros išvaizdos ir tvarkingo apsirengimo mėgėjas. Labai retai lankė kirpyklą, ir barzdą nemėgo skusti. Dėvėjo amerikonišku frenčiuku, dideliai amerikoniškais pusbačiais, su apsakais — bintais, lietuviška suglamžyta kepure. Prie to viso dar pasikabinęs rusišką kardą, o ant diržo kabojo didelis parabelius. Viskas buvo nesuderinta ir teikė menką įspūdį ir išvaizdą.

Adjutantas buvo mjr. Burokas. Jis buvo nepaprastai keistas ir labai blogų papročių vyras. Jis mėgo karininkus vieną su kitu supykinti, suerzinti, vienas prieš kitą nuteikti — nustatyti. Nė iš šio, nė iš to, pasišaukęs karininką jis įspėja, sakydamas, kad kitas karininkas apie jį skleidžia melus ir nebūtus dalykus. Po trumpo laiko jis karininkus nustatė vienas prieš kitą, suerzino.

Po kurio laiko, karininkai suprato Buroko "ligą" ir ruošėsi jį stipriai fiziškai nubausti.

Pulkas tvarkėsi ir netrukus padarėme didelę pažangą. Apsitvarkėm. Tačiau, vasario pabaigoje Klaipėdoje prasidėjo neramumai. Vokietininkai, vokiečių agentai, varė propagandą, kurstė gyventojus, reikalauti, kad Klaipėda būtų vokiška, grįžtų Vokietijai, arba net pasilikytų Freištatui. Kurstė sukilti ir lietuvius išvaryti.

Mūsiškiai tačiau nesnaudė. Gubernatorius Budrys veikė energingai. Pulkas gavo įsakymą būti pasiruošusiems ir budėti. Griebtasi atsargumo. Vėl patuliavimai, vėl sargybos — sekimas. Pagaliau, buvome įspėti, kad vokiecininkai žada užpulti kareivines ir pulką nuginkluoti. Saugumas tada buvo labai sustiprintas. Nakties metu buvo sustiprintos sargybos, o languose išstatyti

kulkosvaidžiai. Labai neramūs laikai, o mūsų pulkas toks neskaitlingas!

Rugpiučio mėnesį gavome didelį skaičių naujokų. Kuopos turėjo po 120 vyrų, tačiau, tai buvo tik žalia medžiaga. Naujokai buvo visiškai neapmokyti. Tuo pat metu į pulką atvyko vokiečių tarnybos klaipėdiečiai karininkai: ltn. Varzus-Varzukas ir ltn. Vaskys. Kartu — ir trys puskarininkiai. Po trumpo laiko jie buvo paleisti, nes nesugebėjo prisitaikyti, o antra, tai kalbos nemokėjimas. Buvo pradėtas skubus ir įtemptas naujokų apmokymas. Buvo labai skubu! Klaipėda buvo kaip verdantis katilas, miestas pilnas žmonių, agitatoriai rėkė, agitavo, kalbėjo, žadėjo ir t.t. Jų pasekėjų gal daug ir nebuvo, bet žioplų užteko, ir jie kaip avinai jais ir sekė. Dauguma ir nesuprato kas daroma, ko norima. Pamatę karininką, kareivį, jie rėkė, šaukė: “Žemaiten, raus!”

Gubernatorius pareikalavo, kad būtų siunčiami patruliai. Kas daryti? Senų kareivių labai maža, naujokai nemokyti. Dauguma jų dar ir šautuvą rankose nelaikę. Kas daryti?! Reikia, tai reikia. Vienas ar kitas senas kareivis, prie jo keletas naujokų, tai, štai, ir patrulis! Karininkai dažnai tikrindavo. Tikrai buvo baisu! Naujokai nemokyti, netvarkingai apsirengę, apsipešioję, atrodė labai blogai, kaip baidyklės, o šautuvus jam kaip lazda, tik apsunkinimas.

Pulko vadas net pasiuntė raitų žvalgų būrį minią išvaikyti. Minią išvaikė, bet nukentėjo du arkliai ir raiteliai. Mat, gatvės grindinys, tramvajaus bėgiai, buvo labai slidūs. Arkliai slydo, krisdami ir jojikus sužeidė, kartu — ir save. Tačiau visi, be jokių žymių, išgijo.

Vieną dieną pulko vadas pašaukė mane. Įsakė skubiai vykti į gubernatūrą ir atiduoti pakietą. Gubernatūra buvo Marckt-Platz, buvusioje prancūzų prefektūroje, vėliau Alexanderstr.

Paėmiau pakietą ir išėjau. Mieste sutikau minias žmonių — pilnos gatvės. Netoli gubernatūros pastebėjau būrį jaunuolių — apspitusį mūsų patrulį-naujokus. Jie juos pešiojo, stumdė ir grūdo į kiemą, į įvažiavimą. Prirėmę prie sienos norėjo atimti iš jų šautuvus ir durtuvus. Padėtis buvo tikrai baisi. Kas daryti? Prisigrūdau prie tos grupės, žaibo greitumu smogiau porai puolėjų į veidus, išsitraukiau revolverį ir iššoviau į viršų. Puolėjai to nelaukę, sumišo ir pasileido bėgti. Minia susvyravo, sudrebėjo ir pradėjo bėgti — sklaidytis. Rizika! Tačiau, aš laimėjau. Kitos išeities ir pagalbos nebuvo.

Nuraminau išsigandusius naujokus, įsakiau sustvarkyti, išsiunčiau į gatvę ir įsakiau eiti į

kareivines. Nebuvo jokio tikslo juos vėl pasiūsti į minią. Be kliūčių pasiekiau gybematūrą.

Kalipėda — kaip bičių avilys, tik juda, tik dūksta. Policija laikėsi visiškai nuošaliai. Dauguma joje buvo vokiečiai, arba jiems prijauciantieji. Kiti buvo abejingi ir nežinojo į kurią pusę pasukti. Gyventojai, kaimai, buvo ūkininkai lietuviai. Tik keletas turtuolių buvo vokiečiai, kurie galvojo ir veikė vokiškai. Miestas buvo gerokai suvokietėjęs. Nestebėtina, nes jie buvo vokiečių tarnautojai, valdininkai. Jie kitaip ir negalvojo: Klaipėda, tai Vokietija! Didelis skaičius buvo ir politinių spekuliantų. Jie dirbo ir vieniems ir kitiems. Kas daugiau duos. Ėmė pinigų ir iš vienu, ir iš kitų.

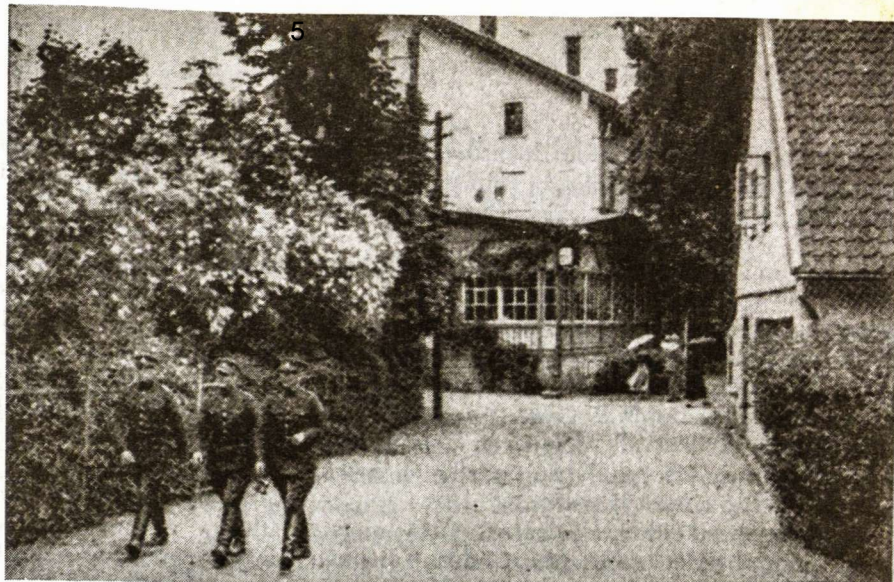
Rugsėjo mėnesį maištas pasiekė aukščiausią laipsnį. Buvo paskelbtas ypatingas išimties statusis. Naktimis vaikščioti buvo uždrausta. Maištininkai grėsė gubernatūrai. Žadėjo šturmuoti — sunaikinti. Saugumo sumetimais, pulko vadas pasiuntė į gubernatūrą būrį kareivių. Vadas ltn. Jakštas nemėgino minią prie gubernatūros prileisti ir jau iš tolo ją sklaidyti. Todėl minia akiplėšiškai spaudė ir kareivius nustumė į gubernatūros kiemą.

Pulko vadas pašaukė mane, įsakė susirinkti iš pulko būrį senų kareivių ir žygiuoti gelbėti apsuptuosius. Minia jau iš tolo pastebėjo, kad tai ne naujokai. Artėjant įsakiau griežtai — kietai veikti, pavartojant buožę, bet nešauti. Dėl šaudymo buvau gavęs iš pulko vado nurodymus raštu. Keletą teko apkulti. Minia susvyravo ir pradėjo bėgti, sklaidytis. Gatvės patuštėjo. Jakštas buvo išgelbėtas. Paskambinau pulko vadui ir paprašiau nurodymų. Man įsakė pasilikti gubernatūroje, o ltn. Jakštui su būriu grįžti į kareivines. Naktį buvo sulaikyta daug žmonių, bet patikrinęs, daugumą jų paleidau. Nes tai buvo darbininkai, grįžtantys iš darbų. Naktis praėjo ramiai.

Apie pietus vėl pasirodė didesnės grupės. Grupavosi ir artėjo prie gubernatūros. Teko griežtai ir kietai veikti. Svarbu buvo minią jau iš tolo sklaidyti ir prie gubernatūros neprisileisti.

Po kurio laiko atėjo keletas vyrų ir pranešė, kad Smeltėje yra susirinkusi tūkstantinė minia, mitinguoja, agituoja ir grasina. Paskambinau pulko vadui ir pats pasiunčiau savąją žvalgybę. Grįžę pranešė tą patį, pabrėždami, kad labai daug žmonių. Spėjo — apie 9,000, o gal ir daugiau. Įspėjo, kad vokiecininkai ir ginklų turį ir žadą juos pavartoti. Padėtis buvo rimta, bet nebeviltiška. Pulko vadas pranešė, kad jis su visu pulku žygiuoja į Smeltę. Naujokai jau

Pasivaikščiojimas Nidoje.
Dmt. Čibo nuotr. 1937 m.

buvo gerokai apmokyti. Pulkas, apie 1,000 vyrų, buvo viskam pasiruošęs. Per miestą perėjęs pulkas patraukė į Smeltę.

Artėjant prie minios, o ji buvo tūkstantinė, iš jos pasigirdo keletas šūvių. Tada ir kareiviai pradėjo šaudyti. Minia ėmė sklaidytis ir bėgti į visas puses. Bėgo per laukus, daržus, kiemus, kur tik kas galėjo. Per trumpą laiką minia dingo. Buvo nukauta 9 asmenys. Kareivių aukų nebuvo. Tai taip ir baigėsi tas didysis sukilimas — maištas.

Po šio įvykio, po keletos dienų, buvo su-ruoštas pulko paradas. Dalyvavo apie 1,300 vyrų. Paradas padarė labai gerą įspūdį. Naujokai jau buvo gerokai apmokyti. Net vokiečiai stebėjosi, kad naujokai labai gerai atrodė ir buvo kaip tikri kareiviai.

Po šio, Klaipėda nurimo, nors tai vienur ar kitur, pavieniai vis nerimavo, provokavo, koliojosi, agitavo, kurstė. Kariuomenės štabas susirūpino ir sustiprino Klaipėdos įgulą, atsiuntė du šarvuotus automobilius. Tai buvo Žaibas ir Perkūnas, jų vadai: kpt. Busilas, vėliau ltn. Pyragius, ir Ivanauskas.

Keletas žodžių apie šarvuočius. Šarvuoti automobiliai buvo likę iš Didžiojo karo, labai dideli, gramozdiški, pasenę. Motorai buvo išdėvėti ir kėlė labai didelį triukšmą. Kautynių įrengimai, ugnies angos, buvo nepritaikytos. Šiaip ar taip, tačiau, jie buvo įspūdingi ir mums labai naudingi. Didelė pagalba mums, o priešui — rūpestis ir baimė.

Prasidėjo lyg ir ramus gyvenimas. Tiesa, veiksmams pasiruošimai, sargybos, patruliavimai, vis dar gerokai vargino. Nuotaika, tačiau, buvo gera. Prasidėjo bendradarbiavimas ir pažintys su gyventojais. Buvo ruošiami pasilinksminimai, ne tik

karininkų Ramovėje, bet ir mieste. Kariai pasigesdavo merginų. Jų buvo, visos lietuvninkės, dauguma jų buvo vyresnio amžiaus, o jaunesnės lietuviškai nekalbėjo ir pradžioje šalindavosi, bet vėliau tas viskas susitvarkė ir pasikeitė.

Labai gaila, kad karininkų santykiai su pulko štabu nebuvo geri. Priešastis — tai tas adjutantas. Apie tai jau minėjau. Buvo įsteigta Karo Komendantūra. Komendantas buvo plk. Liormonas, raštvedys kpt. Pliuškaitis. Jie energingai veikė ir kovojo su vokiečiais. Dabar jau ir Kaunas energingai veikė. Išpirkinėjo ūkius, dvarus, perėmė prekybą, steigė bankus, tvarkė policiją ir šaulius; organizavo mokyklas, pastatė gimnaziją ir ligoninę. Lietuviškumas šuoliais augo. Apie tai yra Lietuvių Enciklopedijoje, XII tome.

Stebėtina, kad pradžioje nelabai kas mėgo keltis į Klaipėdą. Net toks grasinantis posakis tada sklido: "Jei ne, tai mes tave į Klaipėdą išsiųsim!" Suprantama, svetima aplinka ir dar kalbos sunkumai. Vėliau tas pasikeitė ir daug kas mielai į Klaipėdą važiavo. Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į uostą. Direktorius buvo inž. Visockis.

Teatras ruošė vaidinimus, o opera irgi dažnai lankydavosi. Ją labai gausiai lankydavo net vokiečiai. Buvo įsteigta muzikos mokykla. Ją lankė didelis skaičius jaunimo, iš kurių paskiau išaugo pedagogai, muzikai, profesoriai. Ypatingi nuopelnai priklauso Stasiui Šimkui.

Gatvėse jau mažai kas vokiškai kalbėdavo. Gatvės lietuviškus vardus gavo. Vokiečių veikla labai sumažėjo, bet vis dar nenurimo. Jie viešai jau nesireiškė, bet veikė slapta, sulindo į pogrindį. Ypatingai buvo veiklus vokiečių laikraštis "Memeterdampfboot". Jis buvo labai astrus

ir kietas lietuviškumui. Šią spaustuvę lietuviai sprogdino, bet užtaisas buvo silpnas ir daug nuostolių nepadarė, o triukšmo buvo gana daug.

* * *

1923 m. rudenį plk. Čaplikas iš pulko išvyko. Jam atsisveikinant, karininkai laikėsi labai rezervuoti. Pulko vadu pasiliko mjr. Tarasenka. Jis kvietė karininkus vykti į stotį, išleisti-palydėti plk. Čapliką, tačiau tik keletas nuvyko. Po kurio laiko išvyko ir mjr. Burokas.

Neužilgo atvyko plk. Kaunas ir perėmė pulko vadovavimą. Jis, po labai nemalonių įvykių ir veiksmų, irgi išvyko iš pulko.

Po šių pasikeitimų, pagaliau, 1924 metais atvyko naujas pulko vadas plk. Genys. Tai buvo jaunas, gražios išvaizdos, visada tvarkingai apsirengęs vyras. Adjutantas buvo kpt. Baltrimas. Tai dabar jau ir vėl nauja vadovybė. Pasijuto visai kita atmosfera. Tarp karininkų dingo intrygos, piudymai, kiršinimai.

Genys buvo griežtas, bet teisingas. Jis reikalavo drausmės, pareigų vykdymo, tvarkingumo ir švaros. Jis nebuvo blaivininkas, bet girtuoklių nemėgo. Girtavimas labai ir labai sumažėjo. Ypatingą dėmesį jis kreipė į mokymą, lauko pratimus — manevrus, šaudymą. Buvo įrengtos šaudyklos, gerai tvarkoma ir prižiūrima virtuvė, virėjai. Maistas buvo labai geras. Kareiviai turėjo po tris eiles rūbų: darbo, užsiėmimų ir išėginius. Neprosytom kelnėm, kareivis į miestą neišeidavo, sargybinis pro vartus neišleisdavo — gražindavo!

Pulko kariai į politiką nesikišdavo. Jie savo nuomones turėjo, tai ir tiek. Tiesa, buvo keletas karštuolių, kurie šliejosi prie vienos ar kitos politinės partijos, bet tai ir viskas. Per pasikalbėjimus, pasiginčijimus, galutinai prieidavo prie vieningos nuomonės: Kaunas gali daryti ką jis nori, bet Klaipėda turi budėti ir savo reikalus saugoti.

Pulko ūkį sumaniai tvarkė plk. Šileika. Raštvedys buvo kpt. Šaulys, vėliau kpt. Mitkus, Baniulis. Kitų pavardžių nebepprisimenu.

Mieste buvo keletas gražių kavinių, ypatinai graži Sommerio kavinė. Mes ją mieliai lankėm. Į ją susirinkdavo Klaipėdos "smetonėlė". Antra — tai Ryto viešbutis-kavinė. Savininkas buvo Stikliorius. Ją lankydavo turistai — lietuviai ir užsieniečiai. Savininkas darė gerą biznį su dideliu pelnu ir reklama. Karininkai irgi ten lankydavosi.

Karininkų išvaizda, susitvarkymas, apsirengimas buvo visai geras ir darė gražų, malonų įspūdį. Buvo, tačiau, vienas nemalonus reiškinys, tai

kardų nešiojimas. Karininkai kardus nešioti nemėgo, beveik vengė ir ignoravo, nes kardai buvo gramozdiški, sunkūs ir nepatogūs. Tai buvo bereikalingas daiktas. Tačiau, įsakymas įsakymu ir pasiliko. Daugelis karininkų išeidavo ir be kardų Pastebėti turėdavo aiškintis. Man teko net du kartus aiškintis. Nemalonu, bet... Na, ir kam tie kardai? Riterių laikai jau seniai praėjo! Vėliau tas įsakymas buvo atšauktas.

Klaipėdos krašto vokietininkai vis nerimo. Jie suorganizavo slaptus būrelius ir veikė. Reikėjo budėti ir sekti. Gerai veikė saugumas ir policija. Daug buvusių vokiečių policininkų buvo atleista iš tarnybos. Mūsų įgula buvo ir vėl sustiprinta: atvyko artilerijos baterija. Vadas — kpt. Kibirštis, su juo ltn. Remeikis ir kiti. Vėliau atvyko kpt. Apyrubis. Mūsų kareivinės buvo perpildytos ir jau buvo labai ankšta. Taktiniais ir strateginiais sumetimais, reikėjo turėti ir kitur kariuomenės. Krašto Apsaugos ministerija, prie Šilutės nupirko Macikų dvarą. Jį atremontavo, patvarkė, ir vieną batalioną iš Klaipėdos perkėlė ten.

Klaipėda augo ir skubiai — šuoliais lietuvejo. Dabar jau ir užsieniai pradėjo ja domėtis. Daug prekybinių laivų lankė uostą, buvo užmegzta prekyba, pasipylė gausus turistų skaičius. Vasarotojai užplūsdavo Melneragę, Smiltynę, Juodkrantę, Nidą — maudykles. Laikai pasikeitė, ir mūsų tarnautojai mieliai vyko į Klaipėdą, net dėjo pastangas būti perkelti.

Į uostą atplaukdavo ir kariniai laivai, olandų, anglų ir net rusų. Anglų karo laivams lankantis, įvyko labai skaudi nelaimė. Mūsų artilerijos baterija išvažiavo juos sutikti — saliuoti. Bešaudant, atidarant spyną, nelaukiai, pavėluotai sprogo sviedinys, mirtinai sužeisdamas ltn. Jakučiuoną, viršilą Lingį ir eil. Šimkų. Tai buvo labai skaudi, tragiška nelaimė. Buvo dar keli sužeisti, bet jie pagijo. Anglai atsiuntė savo užuojautą ir vainikus, o laidojimo eisenoje dalyvavo jų jūrininkų būrys.

(Bus daugiau)

PADĖKA

Tariu didelį AČIŪ visiems mano bičiuliams ir pažįstamiems, kurie mane ligoje aplankė, žodžiu ar laiškais paguodė ir palinkėjo greito pasveikimo. Nuoširdus AČIŪ!

JURGIS STANKŪNAS

AR LIETUVA MOKĖJO DUOKLĘ RUSIOS VLADIMIRUI DIDŽIAJAM

Z. RAULINAITIS

Valstybių ir kraštų, mokėjusių duoklę Rusiai Vladimiro Didžiojo laikais (980-1015), sąrašas kai kurie rusų ir lenkų istorikai įrašo ir Lietuvą. Atrodo, kad tokiai nuomonei pradžių davė sovietinis istorikas V. T. Pašuto. Jis savo dviem knygom apie Lietuvos valstybės susidarymą pagarsėjo ir lietuvių tarpe, okupuotoje Lietuvoje ir išeivijoje.

Pašuto tvirtinimas, kad Lietuva buvo Vladimiro duoklininkė, be kritikos buvo pakartotas 1957 m. Vilniuje išleistoje „Lietuvos TSR Istorijos“ I tome, 49 psl.: „Vladimirui Lietuva mokėjusi duoklę“, ir toliau:

„Apie Senosios Rusų valstybės santykius su lietuvių žemėmis vaizdingai pasakoja liaudies kūrybos paminklai. Šaunusis rusų bylinių herojus Ilja Muromecas didžiuodamasis ir su pagarba prisimena savo žygius Lietuvoje:

„Aš narsiojaj Lietuvoj gyvenau,
Po trejus metus laiko

Žygiavau aš žygius nuo kunigaikščio Vladimiro”.
(57 psl.)

Išnašoje yra paaiškinta, kad ši žinia cituojama pagal V. T. Pašuto str. „O voznikovennii Litovskogo gosudarstvu“, Izvestia Akademii Nauk SSSR, IX t., Moskva, 1952, Nr. 1, 42 psl.

Savo knygą „Образование Литовского Государства“ 1959 m. išleisdamas, V. T. Pašuto vėl pakartojo, savo 1952 m. straipsnyje paskelbtą, bylinos ištrauką — posmą, kuriuo remdamasis jis teigia Lietuvą buvusią Rusios duoklininke jau pačioje istorijos pradžioje:

“(Žil ja) v chorobroi Litvi

Po tri godu pori — vremeni

Vichažival dani — vichodi ot kniazia Vladimira”

Išleistoje 1971 m. Vilniuje lietuviškai savo knygoje „Lietuvos Valstybės Susidarymas“ V. T. Pašuto pažymėjo: „Senovės Rusų valstybei skaldantis, lietuvių žemių duoklės mokėjimo kunigaikščiams laikai pasibaigė. Apie tuos senus laikus teišliko atgarsių bylinose, kuomet pats Ilja Muromecas gyvenęs Lietuvoje“... ir čia jis patituoja, jau anksčiau patiektą bylinos vertimą.

Lenkų istorikas Jerzy Ochmański, pasigavęs Pašuto paleistą, slavo širdžiai mielą žinutę, 1967 m. išleistoje savo „Historia Litwy“ (Worclaw-Warszawa-Kraków), rašo, kad X-XI a. bėgyje, be ugrofinų kilčių, Rusiai duoklę mokėjo ir Baltų

tautos, kaip Žiemgala, Latgalė, Kuršas: „Lygiai ir Lietuva savo istorinių laikų pradžioje, X-XI a. turėjo būti kraštu, mokėjusiu Rusiai duoklę“, nes jau 983 m. Kijevo valdovas Vladimiras su-ruošė žygi į Jotvingius ir juos nugalejo, taigi jotvingių likimu, greičiausia, dalinosi ir Lietuva, kadangi „Ilja Muromietis, senos rusų bylinos bogatyrius, gyrėsi, kad kas trys metai rinko Lietuvoje duoklę kunigaikščiui Vladimirui (980-1015)...“ 33 psl.

Tikriausiai yra ir daugiau veikalų, kuriuose apie Lietuvos duoklę yra panašiai rašoma. Tačiau, pakanka ir šių kelių pavyzdžių, kad parodžius kaip istoriko mintis, pareikšta viename veikalė, yra kartojama kitų veikaluose, kartais be jokios kritikos.

Pažvelkime į tą byliną, kurios posmas yra toks, tariamai, svarbus istorinis liudininkas. Bylinos „Ilja Muromietis ir Dukra“ yra žinoma keletas, jei ne keliolika variantų. Tik viename jų yra tas mums rūpimas posmelis. Tas posmelis randamas bylinų rinkėjo P. N. Rybnikovo trijų tomų veikalė, kuriame telpa daug jo surinktų bylinų ir kitos tautosakos iš Rusijos šiaurinių sričių. (Šiam straipsniui naudota antroji to veikalo laida: „Pesni Sobrannie P. N. Rybnikovim“ T. I, 1909, Moskva).

Bylinoje pasakojama kaip bogatyrius, karžygis — galiūnas Ilja Muromietis susitinka klajoklę karžygę — galiūnę, susikauja su ja dvikovėje, nugali ir beklausinėdamas ją, netikėtai ir nelauktai, atpažįsta savo dukrą:

„Sakyki man, karžyge — galiūne,

Papasakoki,

Iš kurios tu šalies, iš kokios gi Lietuvos esi,

Kokiu gi vardu galiūnę šaukia?”

Nugalėta ir parblokšta žemėn galiūnė pasisako tikrai esanti iš Lietuvos:

„Esu aš iš ordos tamsios,

narsiosios Lietuvos,

Esu aš našlės dukra...”

Iš tolesnių jos žodžių paaiškėja jos motiną buvus kepėja, kuri kepusi ir pardavinėjusi raguo-lius — bandeles ir taip ją laimingai išauginusią. O ji gi gimusi labai stipri — galiūnė ir dabar išvykusi į Rusiją savo nepažįstamo tėvo ieškoti.

Ilja, staiga, atpažinęs savo neteisėtą, Lietuvoje dar jaunystėje prigyventą dukrą, bučiuoja

ją ir sako:

“Gyvenau ir aš narsiojoj Lietuvoj,
kur kas trys metai
Rinkau aš duoklę kunigaikščiui Vladimirui.
Ir gyvenau aš pas tavo gimdytoją, motulę . . .”

(31 psl.)

Dėl bylinių istoriškumo yra įvairių nuomonių. Yra istorikų, kurie jose mato tikrų istorinių įvykių atspindžius (B.A. Ribakov), yra tačiau ir tokių, kurie žiūri į jas labai kritiškai ir skeptiškai (B.N. Putilov). Tačiau sutinkama, kad bylinose istoriškumas dalinai pasireiškia varduose, geografiniuose pavadinimuose ir kaikuriuose smulkmenose, nes pats siužetas, bylinos turinys, yra už istorijos ribų (Putilov). O apie kokią nors chronologinę eigą bylinoje netenka nei kalbėti. Bylina išreiškia šimtmetinius liaudies idealus ir siekius, ji yra epochinė, bet ne kokio nors nustatyto laikotarpio ar amžiaus išraiška. Taigi, nei Ilja Muromietis, nei bylinių kniaziaus Vladimiras nėra istoriniai asmenys (Putilov).

Tačiau laikantis tos nuomonės, kad tautosaka vistik atspindi tikrąją istoriją ir posmas apie Lietuvos duoklę yra istorinis liudininkas apie Lietuvos mokėtą duoklę, kaip tai daro Pašuto, tuo pačiu reikėtų laikyti istoriškomis ir visas kitas bylinas, bent pagrindines, ir kitą panašią “istorinę” tautosaką. Tada lygiai taip pat galima būtų tvirtinti, kad Lietuva yra mokėjusi duoklę ir totoriams chano Uzbeko valdymo laikais, XIV a. pirmojoje pusėje, nes vienoje istorinėje dainoje, pavadintoje “O Ščelkane”, kurioje apdainuojamas sukilimas prieš totorių žiaurų valdymą Tverėje, yra posmas ir apie Lietuvą:

“Užvažiavo jaunas Sčelkanas
Žemėn tolimojon Lietuvos (zemliu Litovskuju),
Už jūros mėlynos;
Rinko ten jaunas Sčelkanas
duokles nesurinktas,
carui neišmokėtas”. (Putilov)

Šioje dainoje apdainuojama totorių ordos valdovo Uzbeko, valdžiusio 1313-1342 m. pasiuntinio Čol-chano veikla Tverėje, totorių tada užkariautoje. Tačiau dar nė vienam rusų istorikui neatėjo mintis dėl tokio dainos posmo užkrauti Lietuvai totorių valdžią ir duoklę, nes istoriniai faktai to nerodo. Net ir Pašuto to netvirtina.

Kaip jau minėta, tas Pašutos duoklinis posmas yra bylinos tik viename variante. Veltui jo ieškotume žinomuose bylinių rinkiniuose, kur telpa po keletą tos bylinos skirtingų variantų. Jo nerasi nei Astachovos pagrindiniame veikale, skirtame Iljos Muromiečio, to rusų liaudies epo didvyrio, žygių nagrinėjimui. Astachova, bene vie-

na iš daugiausia pasidarbavusių bylinių tyrinėjime, savo veikale “Ilja Muromec”, surinko pagrindinius bylinių apie Iljos žygius tipus ir svarbesnius variantus. Nemini to posmo nei B. A. Ribakovas, didelis bylinių istoriškumo gynėjas, parašęs kapitalinį “Drevniaja Rus” (1963) veikalą, kuriame jis iš pagrindų nagrinėja bylinių istoriškumą.

Vien jau šie keli faktai liudytų, kad tas Pašuto atrastas ir pacituotas bylinos posmas, nėra tipingas, taigi ir neimtinas paraidžiui. Tuo pačiu jis ir netiktų panaudoti įrodymu tokio svarbaus istorinio įvykio kaip duoklės rinkimas, kuris reikštų didesnę ar mažesnę priklausomybę svetimai valstybei.

Liaudies epo, istorinių dainų ir iš viso tautosakos kūriniuose patiekti daviniai gali tarnauti patvirtinti kokį jau žinomą istorinį faktą, jį sustiprinti, pailustruoti, bet ne sukurti kokį naują. Taip kaip lietuvių duoklė totoriams nėra įrodoma istorinės dainos posmu, lygiai taip pat ir Iljos Muromiečio ar kurios kitos bylinos posmas neįrodo Lietuvos duoklės Vladimiro Didžiojo Rusiai, nes istorinių davinų tokiam įrodinėjimui visiškai nėra.

“Lietuvos” vardas, o ypač Palietuvės yra dažnai užtinkamas bylinose. Kadangi bylinių istoriškumas vertintinas labai kritiškai, kyla klausimas ar bylinių “Lietuva” ir Palietuvė yra tikroji, istorinė Lietuva? Ar šimtmečiais kurtas rusų liaudies epas, pradėtas kurti kai Lietuvos valstybė dar nebuvo išėjusi istorijos švieson, tikrai kalba apie Lietuvą? Kokiu būdu Lietuvos vardas pakliuvo į rusų bylinas?

Lietuva bent X a. antroje pusėje jau buvo žinoma rusams kaip kraštas ir valstybė, nes XI a. pačioje pradžioje (1009) jos vardas yra pirmą kartą užrašytas Vakarų Europos istoriniame dokumente slaviška forma Litva. Reiškia, Lietuvos vardas ten pateko iš slavų.

Rytiniai slavai, be abejo, turėjo pažinti lietuvius į kurių gyvenamus plotus jie pradėjo smelktis jau nuo VII a. Perėmę iš varingų valdyti Dauguvos — Dniepro kelią, su pagrindiniais atamos mazgais Naugardu ir Kijevu, slavai mase, lyg koku pleištu, perskėlė baltų — lietuvių gyventą erdvę, kurioje jie ištiesai visur susidurdavo su vietos gyventojais, pagonimis lietuviais. Tuos lietuvių ir slavų santykius liudija įvairios bylinos (apie Dobrinę, Dunojų, Potiką, Ilją Muromietį ir kt.), kuriose atspindi tie laikai, kai slavai pradėjo vyrėti erdvėje tarp Naugardo ir Kijevo lemtingai paliesdami tada dar kiaurai baltų — lietuvių gyventą Polocko, Vitebsko, Smolensko,

Briansko, Kalūgos didžiulę sritį ir rytinius galindus pamaskvėje.

Pagrindinis siužetas Iljos Muromiečio bylinos ir visos eilės kitų bylinų, kuriose minima "Lietuva", yra Kijevo kunigaikščio Vladimiro piršlybos "Lietuvos karaliaus dukrai". Piršliais Vladimirui tarnauja įvairiose bylinose įvairūs bogatyriai — galiūnai, nuo seniausio — Dunojaus, gal istoriškiausio — Dobrinės, iki pačio vėliausiojo ir garsiausiojo — Iljos Muromiečio. Visi jie kunigaikščio Vladimiro družinos — karių draugovės nariai. Tas piršlybų siužetas, įvairių atmainų pavidale eina per eilę bylinų ir įvairuoja jų variantuose.

Vladimiro piršlybų siužetas, iš esmės, yra istoriškas, tik liečia ne Kijevą ir ne Lietuvą, bet Naugardą ir Polocką, nuo seno lietuvių gyventą sritį. Piršlybos atvaizduoja tą momentą, kai Polocke valdžią iš varingų atėmė slavai, būtent 978-980 m. laikotarpi.

Chronologiškai bene seniausias bylinų galiūnas Dunojus ir tas dalyvauja Vladimiro piršlybų veiksmė, nors jis yra laikomas dar priešvladimirinis. Dunojus, tai bastūnas, pereiva, kareiva-galiūnas, tarnavęs tai vieno, tai kito krašto valdovui. Jis savo rūšies klajojantis ritieris. Kartais jis tarnauja ir "u togo li u korolia u Šachovinskogo", arba "politovskogo" (V. P. Anikin). Ten betarnaudamas jis įsimyli karaliūnaitę Nastaziją. Būdamas pereiva, Dunojus atsiduria Kijeve, kur kunigaikštis Vladimiras jam paveda piršlio misiją, išpiršti "Politovskogo korolia" jauniausiąją dukrą Opraksą karaliūnaitę. Paliutuvės karalius, tačiau, yra priešingas toms vedyboms. Ta pati tema atsispindi ir rusų liaudies padavimuose ir pasakose. Ten Dunojus Ivanovičius, bepiršliaudamas Vladimirui "Lietuvos" karaliaus dukrą, pats įsimyli jos seserį ir ją veda. Jai vėliau tragiškai žuvus ir pats didvyris pareigingai nusižudo. (Astachova, Nar. Skazki).

Viename Dunojaus bylinos variante kunigaikštis Vladimiras liepia Dunojui pasakyti kur jis žinotų jaunąją, tinkančią kunigaikščiui už žmoną.

Dunojus taip kalba Vladimirui:

Juk ir aš anksčiau gyvenau žemėj tolimoj,
Tolimoje žemėje ir dar pagoniškoj,
Gyvenau aš pas kunigaikštį "da u Lichovatogo",
O tarnavau aš kunigaikščiui arklininku,*
Ir arklininku tarnavau ir rūmininku.
Tas kunigaikštis gi turėjo dvi dukras . . .

Tos bylinos kitame variante jis nurodo ir to kunigaikščio vardą.

Aš gyvenau pas tą "Semena Lechovitogo".

(Astachova, Bilini Pečori)

Dar kitame variante Dunojus kalba apie narsųjį "lietuvių" karalių:

Aš gi žinau ir tau, štai, pasakau.
Kad toli, toli, vakarų šalyje,
Pas tą narsųjį karalių "litskago",
Pas jį yra dvi dukros, . . .
Didesnioji — tai karaliūnaitė Nastazija,
O mažesnioji — tai Opraksinija.

(Gilferding, Onežskie Bilini II t.)*

Šiuo atveju Vladimiras siunčia ne Dunojų piršliu, bet Dobrinę "į narsiąją Lietuvą" (Gilferding). Į "Lietuvos" karaliaus dvarą nuvykęs Dobrinė jėga pasigrobia karaliūnaitę Opraksą ir atgabena ją į Kijevą.

Kaikurių tyrinėtojų nuomone bogatyrus Dobrinė yra istorinis asmuo ir kunig. Vladimiro amžininkas. Istorinis Dobrinė tai Vladimiro dėdė, nes Vladimiras buvo Rusios didžiojo kunigaikščio Sviatoslavo neteisėtus sūnus. Jo motina, Maluša, Dobrinės sesuo, buvo tarnaitė — raktininkė Sviatoslavo motinos, o Vladimiro motiūtės, kunigaikštienės Olgos tarnyboje.

Bylinoje "Kaip kunigaikštis Vladimiras apsiwedė" piršlio pareigas eina irgi tas pats Dobrinė, jis taip perša:

Aš žinau tau jaunąją, bet ne garsingame Kijevo

mieste,

Bet ten toj, prakeiktoj Lietuvoj (u prokliatoi Litvi),
Taigi, pas tą tai karalių "da Lichominskogo" . . .

Apie tą jaunamartę toj "prakeiktoj Lietuvoj"

Dobrinė sakosi sužinojęs iš galiūno Dunojaus:

Jis gi, tas Dunojus Ivanovičius,
Toj, ten prakeiktoj Lietuvoj, visai netikinčioj žemėj,
Pas tą karalių "da Lichominskogo"
Jo dvare, taigi, karališkame,
Ištisus tris metus gyveno rūmininku,
Jis net tris metus tarnavo raktininku,
Ir ten tris metus "u korolia Lechominskogo"
Linksmo jis jo mylimas dukras.

Šiuo atveju Vladimiras siunčia piršliu ne Dobrinę, bet Dunojų, nes tas jau buvęs, gyvenęs ir viską matęs "v prokliatoi Litve, u korolia Lichominskogo", arba "Lechominskogo".

Kitame tos pat bylinos variante tas "prakeiktos Lietuvos" karalius yra jau kito vardo: Netikinčiųjų žemėj, prakeiktoj Lietuvoj,
Pas tą karalių "že Mitrija da Mitrijanoviča" . . .

Dar kitame posme jis jau virsta karaliumi "Verchominskomu". Dažnai karaliaus vardas kinta tos pačios bylinos įvairiuose posmuose. (Astachova, Bilini Pečori).

Kaip jau minėta, Vladimiro piršlybos "Lietuvos" karaliaus dukrai yra viena iš pagrindinių temų — siužetų rusų bylinose. Iš Rusios istorijos žinome, kad tokios piršlybos iš tikrųjų vy-

ko tarp Naugardo (ne Kijevo, kaip eiluojuama bylinose) valdovo Vladimiro ir Polocko ("Palietuvės", bet ne Lietuvos) varingų valdovo.

Rusios didžiajam kunigaikščiui Sviatoslavui žuvus kovose su pečenegais, Kijevo soste atsėdo jo vyriausias sūnus Jaropolkas. Jaunesnysis sūnus Vladimiras tuo metu valdė Naugardą, tėvo ten paskirtas.

Norėdamas paveržti didžiojo kunigaikščio sostą Kijeve iš savo brolio Jaropolko, Vladimiras išvyko į Švediją, kur pasisamdė varingų samdinių kariuomenę. Jusdamas, kad prieš tokį lemtingą žygį reikėtų užsitikrinti Polocko paramą, Vladimiras nutarė sudaryti su jo valdovu sąjungą ir ją sutvirtinti vedybomis, juo labiau, kai pajuto, kad to pat siekia ir jo brolis Jaropolkas, Kijevo valdovas. Štai, kaip trumpai, tačiau aiškiai tą momentą aprašo rusų metraštis:

"6486-6488 (978-980) metai. Vladimiras grįžo į Naugardą su sąjungininkais varingais ir liepė Jaropolko vietininkams grįžti pas jį ir pranešti, kad Vladimiras žygiuoja prieš jį. Jis gi pasiliko Naugarde ir pasiuntė pasiuntinius pas Rogvolodą (Rognwaldr) Polocke, kad nori vesti jo dukterį. Rogvolodas paklausė savo dukters ar norėtų ištekti už Vladimiro. 'Aš nenoriu', atsakė ji, 'numauti batus vergės sūnui, vieton jo aš noriu eiti už Jaropolko'. Tas Rogvolodas buvo iš užjūrių ir valdė Polocke, taip taip *Tury*, kuris valdė Turove ir nuo kurio turoviečiai gavo vardą. Vladimiro tarnai grįžo ir pranešė jam viską ką Rogneda (Ragnheidr), Polocko kunigaikščio duktė, pasakė. Tada Vladimiras sutelkė didelę kariuo-

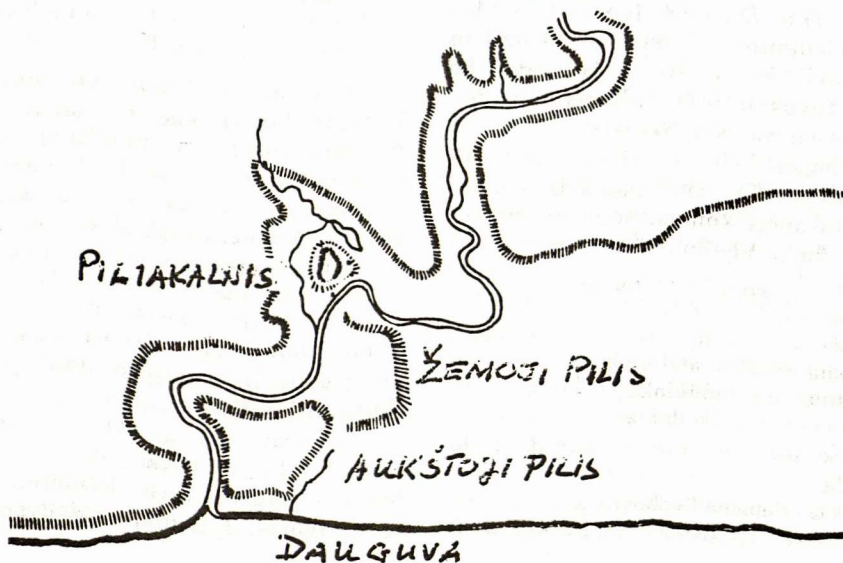
menę iš varingų, slavų, čudų ir krivičių ir nužygiavo prieš Rogvolodą. Tuo metu buvo norima Rognedą ištekti už Jaropolko. Tačiau Vladimiras puolė Polocką, užmušė Rogvolodą ir du jo sūnus ir vedęs kunigaikščio dukterį, nužygiavo prieš Jaropolką". (Pov. Vrem. Let.)

Kaip jau buvo minėta, Vladimiro motina, buvusi kunigaikštienės tarnaitė, tais laikais buvo lygi vergei. Rogneda, būdama kunigaikštytė, paniekindama "vergės sūnų" Vladimirą, atsakė "numauti jam batus", t.y., atlikti tų laikų slavams įprastą vedybinę apeigą. Tuo pačiu, ji atsisakė tekėti už Naugardo kunigaikščio, žinoma, mieliau pasirinkdama Kijevo didįjį kunigaikštį. Vladimiro kurti sąjungos su Polocku planai sugriuvo. Įsiutęs Vladimiras už atmetas piršlybas žiauriai atkeršijo, užpuolė ir sunaikino Polocko pilį, išžudė valdovo šeimą ir prievarta vedė Rognedą, bylinų Opraksą.

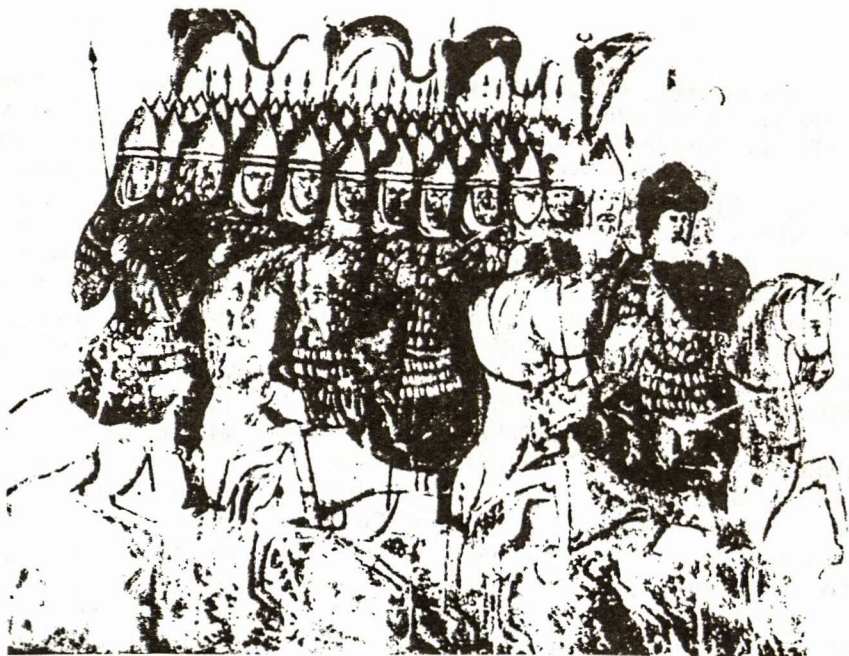
Vladimiro žiaurus Polocko sunaikinimas, manoma, įvyko 970 metais, ne 980 m., kaip nurodo metraštis. Archeologijos daviniai patvirtina tą žygį. Kasinėjimai atidengė Polocke X a. antroje pusėje buvusio gaisro pėdsakus. Tada pilis buvo sugriauta ir daugiau nebuvo atstatyta, bet X-XI amžių sąvartoje perkelta į aukštesnę, neprieinamą vietą į Polotos upės žiočių kairįjį krantą (A.V. Alekseev, kolektyviniame veikale *Drevneruskie Kniažestva X-XIII VV.*, 1975).

Yra spėjama, kad varingai Polocke įsivyravo 960 m. Iki tada pilis buvo, greičiausiai, valdoma vietinių gyventojų, lietuvių. Pastaruoju metu susidomėta Polocko valdovo Rogvolodo vardu. Nu-

Polocko pilies situacinis planas

Rusios kunigaikštis su savo
"družina", karių draugove,
XIV a. miniatūra.

rodoma, kad tas vardas yra žinomas islandiečių sagose: Orkney salų grovas Rongvaldas daug žygiavęs po Europą, grobęs pagonių pilis ir laivus. Rogvolod gališ reikšti volodetel' roga - misa, t.y. iškyšulio — aukštumos valdovas, arba tas vardas gali būti ir lietuviškas, būtent, Rikvaldas, t.y., rikis — valdovas (A.V. Alekseev). Toks aiškinimas yra įdomus dar ir dėl to, kad vienoje sagoje apie Norvegų karalius, Vladimiro ir Rognedos anūkų tarpe yra paminėtas vienas su lietuvišku Visvaldo vardu (Antiquités Russes, 1850).

Polocko sunaikinimas padarė didelį įspūdį Rusios žmonėms, įstrigo jų atmintyje amžiams ir tapo vienu ir pagrindinių siužetų jų bylinose apie kunigaikštį Vladimirą.

Nugalėtam Polockui ir jo plačiam kraštui, lietuvių gyvenamam, tačiau slavų valdomam, nes varingų dinastiją sunaikinęs, Vladimiras Polocko sostan pasodino savo sūnų Iziaslavą, aišku, teko mokėti duoklę Kijevo didžiajam kunigaikščiui, kuriuo netrukus pasidarė Vladimiras, nugalėjęs ir nužudęs savo brolių Jaropolką. Duoklę atsiimdavo did. kunigaikščio pasiūsti duoklės rinkėjai, jo ginkluotos palydos — družinos nariai (tų laikų nuolatinė kariuomenė). Vykti į Polocką, tokiems duoklės rinkėjams reikė vykti į lietuvių kraštą "Paliutuvę", arba "Lietuvą", pagoniškąją, praeiktą, tamsią ordą ir panašiai, nes reikia atsiminti, kad Polocko pilį krivičiai pasistatė baltų žemėje, ką rodo vietovardžiai, vandenvardžiai ir archeologiniai tyrinėjimai. Vietinių gyventojų daugumą X-XI a. bėgyje ir dar vėliau sudarė baltai —

lietuvių ir latvių gentys. Latvių diplomatas ir istorikas A. Spekke rašo, kad nuo Sebežo iki Polocko ir Vitebsko, šiaurėje nuo Dauguvos upės eina linija piliakalnių, kada tai saugojusių perėjimus tarp pelkių, brastas per upes, tarpežeres, užtverdama kelius į vakarus. Tai buvusi latvių genčių gynimosi linija nuo slavų. Sritis apie Drisą, Sebežą, Opočką ir Ostrovą tai esanti latvių žemė (K. Stalšans).

Tokiu būdu, duoklės rinkėjai vykę į Polocką, vyko į lietuvišką kraštą, bylinų Paliutuvę, arba ir "Lietuvą", nes tais laikais ta plati sritis dar neturėjo Polocko pavadinimo, tik pilis tokiu vardu tebuvo žinoma. Bylinose Polocko vardas beveik iš viso neminimas, nes ir visa plati sritis galėjo būti valdoma ne iš vienos pilies, bet iš keletos, tai ir kokio kito bendro vardo jai pavadinti, kaip Paliutuvė, greičiausia ir nebuvo. Terminas "Polocko žemė" pirmą kartą pavartojamas rusų metraštyje tik 1128 m. (PSRL, I, 299 st., 1927 m.).

Reikia atkreipti dėmesį ir į tai, kad tos Paliutuvės ar "Lietuvos" karalius neturi lietuviško vardo. Jis bylinose vadinamas įvairiais slaviskais vardais, nes Vladimirui užkariavus Polocką, ten ilgai sėdėjo ir valdė slavų kniaziai.

Taip, bylinoje "Dobrinė Nikitičius iškeliuoja" Vladimiras klausia ką siūsti duoklės rinkti į "Lietuvą":

Ką gi man siūsti, pakeliauti,
Į tą gi žemę, į tą tolimą,
Į tą ordą, į tą tamsiąją,

Į tą tamsią ordą, į narsiąją Lietuvą,
Pas tą lietuvių karalių,
Pas tą Botijaną Botijanovą.

(Astachova, Bilini Severa II t.)

Ilja Muromietis pataria Vladimirui pasiųsti iš družinos bogatyrių — galiūną Vosyliuką Kazimirovą. Tas Vosyliukas atsako Vladimirui, kad jis sutinka vykti į tolimą šalį, į tą „tamsiąją ordą“, į „narsiąją Lietuvą“, pas „lietuvių karalių Botijaną Botijanovą“ ir pargabenti iš jo duoklę, senąją „carinę duoklę“, dar neišmokėtą už visą laiką, už dvylika su puse metų.

Su juo kartu išvyksta Dobrinė ir dar vienas galiūnas. Nuvykę pas „lietuvių karalių“ jie priverčia jį mokėti duoklę „iki Vladimiras bus gyvas“ (Astachova, Bilini Severa II t.). Kaikuriuose bylinių apie Dobrinę variantuose Lietuvos vardas pakeičiamas į „Poloneckaja“ (B.A. Ribakov).

Tokiom pačiom pareigom, rinkti duoklės, aišku, yra siunčiamas ir pats garsiausias galiūnas Ilja Muromietis. Jis siuntinėjamas po įvairius kraštus. Bylinoje „Michailo Potik“, Ilja renka duoklę pečeneguose:

„Senasis kazokas, Ilja Muromietis

Išvyko į didžią žemę,

Į didžią žemę, akmeninę ordą,

Išvyko duoklės išreikalauti.

Už dvylika, net už trylika metų,

Už trylika metų ir dar už pusę . . .

(A.F. Gilferding, Onežskie Bilini, I t.)

O jau sekantis jo žygis buvo vykti į „narsiąją Lietuvą“, t.y., į Palietuvę, arba Polocko kunigaikštiją, kur vietoj varingų valdė Vladimiras ten pasodintas sūnus Iziaslavas su slavų družina.

Kraštų ir šalių vardai bylinose yra kaitaliojami, kartais net tuose pačiuose posmuose. Tą ypač gerai pailiustruoja jau minėta „Michailo Potik“ bylina. Jos didvyris, bogatyrius Potikas, vyksta ieškoti Baltosios Gulbės, Marijos:

Pats jis išvyko pas karalių Palietuvės (*politovskomu*),

Palietuvės žemės — lenkiškosios (*pol'skomu*),

Į tą žemę jis išvyko į Lietuvą (*Litvu*).

(Gilferd. Onežsk. Bilini, I t.)

Bylinoje, kuri pavadinta „Nastas'ja Politovskaja“, irgi panašiai yra kaitaliojami kraštovardžiai. Ten „Lietuvos“ karaliaus duktė Nastazija tituluoja savo tėvą taip:

Batiuška korol', zemli litovskii,

Litovskii korol, zemli pol'skia.

O toliau jau jis virsta „korolium politovskomu“. Kai kur Palietuvė vėl virsta „Poloneckaja“ žeme.

Bylinos savo klasiškoje, eiliuotoje formoje yra nežinomos kitų tautų, net artimiausių rusams, tautosakoje. Tačiau jos turi pasakų ir padavimų, kuriuose veikia rusų bogatyriai. Ir ten ypač yra

mėgiamas Ilja Muromietis ir dažnas yra epizodas apie jo kovą su plėšiku Lakštingala. Geografinė vieta to veiksmo — Pamaskvė. Tokias pasakas žino gudai ir ukrainiečiai, suomiai, kareliai, komiai, meriai, mordviai ir kitos fino-ugrų kalbos tautos, net kai kurios tolimos šiaurės tautos — jakutai ir evenkai, o taip pat jas žino estai ir latviai. Jų pasakose egzistuoja Ilja Muromietis ir daug jo nuotykių. Tačiau, lietuvių liaudies kūryboje apie rusų bogatyrius — galiūnus nieko nėra žinoma. Ir tas yra visiškai suprantama: visos aukščiau minėtos tautos ir tautelės buvo Rusios užkariautos, buvo jos duoklininkės ir juto betarpišką slavų atneštinės kultūros įtaką. Tik Lietuva nėra buvusi Rusios užkariauta, nėra buvusi jos duoklininkė, todėl nepatyrusi tiesioginės rusinų įtakos, neperėmė iš jų nei bylinų, nei jų pasakų siužetų, kuriuose veiktų rusinų didvyriai. (Rusų metraščio, Pov. Vrem. Let', įrašas, be datos, nurodantis, kad „litva“ mokėjo duoklę „Rus'“, gali liesti irgi tik Polocko žemę).

Vladimirui užkariavus Polocką, reikėjo jį išlaikyti įkurdinant ten sau patikimus valdytojus. Kol jo sūnus Iziaslavas ten valdė, Polockas rūpesčių nesudarė. Tačiau, vėliau Kijevo kunigaikščiams visuomet būdavo įvairių keblumų su ta nerusiška žeme. Polocko valdovai, nors ir slavai kniaziai, tačiau visada mėgindavo spirtis Kijevo ir Naugardo valdymui. Reikia manyti, kad ir duoklės išrinkimas iš Polocko buvo sunkus, reikėdavo siųsti patikimiausius ir galingiausius družininkus. Progai pasitaikius polockiečiai sukildavo prieš Rusios valdovus, nemokėdavo duoklės ir dažniausiai išlikdavo laisvi. Tose kovose su Rusia paramą Polockas gaudavęs iš vietinių gyventojų lietuvių ir kaimynų, suomių ir lietuvių kilčių. Savo sūnų Iziaslavą palikęs valdyti užkariautą Polocką, Vladimiras pastatė jam dar vieną pilį, gavusią Iziaslavlio vardą, ir pastatė ją tikrosios Lietuvos pasienyje. Šis faktas rodo, kad Lietuva tada jau buvo valstybinis junginys.

Kovodamas dėl savo nepriklausomybės, Polockas dažnai kariaudavo su Kijevo Rusia. Polocko kunigaikštis Briačislavas, Iziaslavo sūnus, taigi Vladimiras anūkas, 1021 m. puolė Naugardą, užėmė jį ir išplėšė. Spėjama, kad tame žygyje jį parėmė lybiai ir latvių kiltys.

IŠVADOS:

1. Istoriniai šaltiniai, metraščiai ir kronikos nieko nesako apie kokią duoklę, Lietuvos mokėtą Kijevo Rusiai, Vladimiras valdomai. Bylina, kurios posme eilijuojama apie tokią duoklę, nėra

savaimingas istorinis šaltinis.

2. Istorija nieko nežino apie Vladimiro piršlybas Lietuvos karaliaus dukrai. Iš viso nieko nėra žinoma apie kokį nors tais laikais Lietuvos karalių. Yra, tačiau, žinomas istorinis faktas — tai Vladimiro tragiškos piršlybos Polocko varingų kunigaikščio dukrai, užrašytas rusų metraščiuose, su išpūdingu atgarsiu rusų tautosakoje, ypač jų bylinose.

3. Lietuvių gyvenamą žemę užplūdę slavai — krivičiai, varingų vedami, pasistatė Polocko pilį, kaip ir daug kitų, greičiausiai, sudegintos lietuvių pilies vietoje. Todėl ir plati sritis, apimanti Polocko, Vitebsko, Smolensko, Minsko kraštus, lietuvių tebegyvenama, nors ir slavų masiškai užplūsta, galėjo būti tebevadinama „Lietuva“, arba Palietuve. Palietuvės vardas, neužrašytas istoriniuose šaltiniuose, išliko rusų tautosakoje: bylinose, dainose ir padavimuose iš tų laikų. Taip kaip istorijos bėgyje jotvingių — pagirėnų žemių pakraštys, prie Lenkijos pasienio, gavo Palenkės vardą.

4. Nors bylinose yra dainuojama apie „Lietuvos karalių“ ir jo dukras, tačiau, „Lietuvos“ karaliaus ir jo dukterų vardai visur yra grynai slaviški. Tas yra logiška ir ausrantama, nes Vladimirui sunaikinus varingų dinastiją, Polocke ėmė valdyti slavų kniazius, bylinų „Lietuvos“, ar teisingiau, Palietuvės karalius iš kurio Kijevo valdovas reikalaudavo duoklės. Tą liudija istoriniai šaltiniai ir pailiustruoja aukščiau patiekti bylinų posmai.

— — — —

Kyla klausimas, koku būdu toks iškilus sovietinis istorikas, koks yra Pašuto, taip nekritiškai ir nemoksliskai panaudojo bylinos posmą, iš-

keldamas jį į istorinio šaltinio lygį ir išpopuliarino jį istoriniuose veikaluose, liečiančiuose Lietuvos valstybės pradžią? Ar nebuvo jo tikslas politinis, kad pateisintų dabartinę Lietuvos sovietinę okupaciją? „Nuo amžių mokėjote Rusijai duoklę, tai ir dabar jai priklausote“.

Į šį klausimą Pašuto atsako vienu sakiniu savo veikale „Образование Литовского Государства“, 169 psl.:

„...plepalus apie mokslo nepriklausomumą nuo politikos palikime užsieniniams mėgėjams, o dabar eikime prie senosios Lietuvos istorijos koncepcijos...“

Nuo senų senovės mokėjusios Rusijai duoklę Lietuvos istorijos koncepcija yra didžiai naudinga dabartiniam Lietuvos okupantui rusui.

LITERATŪRA

1. Lietuvos TSR Istorija, I t., 1957 m. Vilnius
2. V.T. Pašuto, *Образование Литовского Государства*, 1950
3. V.T. Pašuto, *Lietuvos Valstybės Susidarymas*, 1971, Vilnius
4. J. Ochmański, *Historia Litwy*, 1967, Wrocław - Warszawa - Kraków
5. *Pesni Sobrannie P.N. Rybnikovim*, T. 1, Moskva
6. B.A. Ribakov, *Drevnija Rus'*, 1963, Moskva
7. B.N. Putilov, *Ruskii Istoriko-Pesennii Folklor XIII-XVI vekov*, 1960, Moskva - Leningrad
8. A.M. Astachova, *Ilija Muromec*, 1958
9. V.P. Anikin, *Ruskii Bogatirskii Epos*, 1964, Moskva
10. A.M. Astachova, *Narodnie Skazki o Bogatiriach Russkogo Eposo*, 1962
11. A.M. Astachova, *Bilini Pečori i Zimnogo Berega*, 1961
12. A.F. Gilferding, *Onežskie Bilini*, I t., 1949, II t., 1950
13. *Povest Vremenich Let*, PSRL I, 1846
14. A. Spekke, *Balts and Slavs*
15. K. Stalšans, straipsniai KARYJE

Sveikinu Didžiai Gerbiamą KARIO žurnalo redakciją šv. Kalėdų ir Naujųjų 1977 Metų proga ir linkiu sėkmingai tęsti lietuvių kultūrinės ir tautinės veiklos pasireiškusias nuotaikas ir darbus Lietuvos laisvinimo kelyje, skelbiant pasauliui Lietuvos praeitį ir išsivijęs kovos už laisvę ryžtą.

Marta Babickienė
 „LDK Birutės Dr-jos“ Centro Valdybos pirmininkė

MIRTININKŲ GRETOSE

O. ŽADVYDAS

(Pradžia 1976 m. balandžio KARYJE)

TARP SAVŪJŲ

Nuvedė į didelę kamerą, greta kalėjimo raštinės. Čia buvo visi lietuviai, deportuoti iš Kauno kalėjimo. Sutikau daug pažįstamų, bet pasigedau mano bendradarbių — pagrindininkų, kuriuos tardytojai rengėsi suvesti akistaton.

Jau antra para buvome be maisto ir vandens. Nors ir alkani, bet labiau kamavo troškulys, o kameroj, net ir indo nebuvo. Vyras beldė į duris. Prižiūrėtojas, išgirdęs prašymą, tuoj patenkinė. Atnešė didelį skardinį baką vandens, kurį bematant išgėrėm, o papildymo nebesulaukėm. Mūsų kankintojai buvo užimti kitais reikalais.

Čekistas, pravėręs kameros duris, pagal sąrašą, iššaukė Kaune nubaustus mirtimi. Išvedė po vieną. Pirmutinis išžingsniavo pulkininkas S. Rusteika. Pasikeitęs, nepanašus į anksčiau matytą: žilaplaukis, barzdotas, sunykęs. Po jo sekė kapitonas Švarplaitis, Raupys, kitų nepažinau. Mirtimi buvo nubausta ir viena moteris — Vanda Navalinskaitė-Pranckonienė, plk. ltn. Kazio Pranckonio žmona. Ją kalino kitoj kameroj. Mirtininkų neteko susitikti žygio metu į Červenę, nei sugrįžus Lietuvon. Sušaudė.

Išvedus mirtininkus, be sąrašo, pavieniui varė raštinėn visus tardomuosius. Kuriam tikslui, nežinojom. Atgal negrąžino, todėl negalėjom atspėti čekistų sumanymo. Man įėjus į raštinę, pamačiau keliolika čekistų ir kalėjimo administracijos pareigūnų. Prie galinės sienos, už ilgo stalo, sėdėjo čekistas, kuris užrašė mano vardą, tėvo vardą, pavardę ir kuriuo straipsniu esu kaltinamas. Vidury kambario, ties bylom apkrautu stalu, stovėjo saugumo vyresnysis leitenantas. Jis, pavartęs keletą bylų, garsiai pasakė, kad taip, tai tas pats asmuo. Į klausimą, kuriuo straipsniu esu kaltinamas, atsakiau, kad man niekas nepaskelbė. Sakiau, tardė už turto negrąžinimą, bet kurį straipsnį pažymėjo, nežinau.

Sargybinis mane svėrė už pažasties ir nu-tempė į mažą kamerą, kurioj buvo apklaustieji. Išryškėjo, jog čekistai mūsų bylų iš Kauno neatsivežė. Apgaulingu būdu, klausinėdami kalinius, sudarinėjo sąrašus. Daugelis pasakė tuos straipsnius, kuriais iš tikrųjų ir buvo kaltinami.

BIRŽELIO 24-ji

Reikšminga ir neužmirštama diena. Ankstyvą

rytą amžinai atsiskyrėm su mirtininkais. Šiandien šv. Jonas. Išvakarėse, laisvės laikais, liepsnodavo tradiciniai Joninių laužai. Ši diena — Lietuvos Šaulių Sąjungos metinė šventė. Nuo jos įsisteigimo — dvidešimt antroji. Dabar, tremty, už gro-tų, vien tik mintimi prisimenu praeitį. Kiek šioj kameroj yra buvusių šaulių, nežinau, bet yra du veteranai: plk. Juozas Šarauskas ir Vincas Daugvardas. Abu čekistų fiziniai iškankinti, tačiau dar turi viltį išverti, pasiekti laisvę, sugrįžti tėvy-nėn pas savus. Ir kokia likimo ironija: praslin-kus porai dienų, abu žuvo nuo raudonųjų bu-delių šūvių. Amžinai liko dūlėti Červenės sen-kapiuose, Gudijos žemėj.

MINSKO BOMBARDAVIMAS, YPATINGA IŠPAŽINTIS

Po anketų užpildymo, mus grąžino į pirmu-tinę kamerą. Čia pasijautėm laisviau. Pasveiki-nome Jonus, linkėdami sekančiais metais atšvėsti vardines Lietuvoj. Daugiausiai iškankintas buvo pilkininkas Jonas Petraitis. Jis parodė išdegintą nugarą. Budeliai tardydami vartojo elektrinę lai-dynę, "prošą". Pasibaisėtina raudonai mėlyna dėmė, NKVD deginimo ženklas, jam liko iki mir-ties.

Neilgai kalbėjome, dalinomės išgyvenimais. Gerokai saulei pakilus, mieste pasigirdo sirenų kaukimas. Priešlėktuvinė artilerija ir sunkieji kul-kosvaidžiai šaudė. Vokiečių bombonešiai mėtė bombas į taikinius. Mums pavojų sudarė kalė-jimo rajone buvusios pabūklų ir sunkiųjų kul-kosvaidžių ugniavietės. Glaudėmės prie išorinės sienos, kad kulkos ir bombų skeveldros lėkdamos pro langus mus nekliudytų. Laimingai išlikome nepalieti. Rūpestį kėlė kautynių eiga. Manėm, kad vokiečiai nesitenkins tik vienu puolimu, nes Minskas yra svarbus strateginis punktas.

Mūsų kameroj buvo du broliai kunigai: An-tanas ir Pranas Petraičiai. Kanauninkas Antanas (1896.VI.13 — 1955.IV.3), buvęs Eržvilko para-pijos klebonas, stovėjęs kameros vidury, ties di-deliu, keturkampiu stulpu, prabilo:

— Vyras, matote kas vyksta. Nežinome kas mus laukia — mirtis ar ilgos kančios svetima-me krašte. Aš patariu, kas norit, atlikti išpažin-tį, pasimelsti. Išpažintį atliksime ne pavieniui, bet bendrai. Kiekvienas apmąstykite savo nuo-dėmes ir už jas gailėkimės. Mano brolis suteiks nuodėmių atleidimą.

Kunigas, salezietis dr. Pranas (1907.II.5 — 1948.XI.13), Kauno kunigų seminarijos rektorius, tarė:

— Jei atsidursime svetimame krašte, tą iš-

pažintį galėsime pakartoti ir sustiprinti pas kunigą, arba pas kito tikėjimo dvasininką, krikščionį... Dabar prašau, kas norite, susikaupti ir apmąstyti savo nuodėmes.

Kameroj buvo 83 vyrai, bet įsiviešpatavo višiška tyla. Visi stovėdami tyliai mąstė.

— Dabar melskitės, aš duodu nuodėmių atleidimą, — tarė kun. Pranas.

Kaip karinę komandą vykdydami, visi kaip vienas suklaupė ir tyliai meldėsi iš pat širdies gilumos, su ašaromis akyse. Kunigui Pranui, kalbant nuodėmių atleidimo maldą, taip pat ašaros per skruostus riedėjo. Nebuvo dalinama komunią, nes tokiose aplinkybėse kunigai jos neturėjo. Taip buvo atlikta ypatinga išpažintis. Savo gyvenime dar niekuomet nebuvau tokio jausmo išgyvenęs, kaip šioje, pasmerktųjų mirti, bendroje maldoje.

TARP GRIUVĖSIŲ

Po išpažinties praslinkus keliolikai minučių, sirenos skelbė pavojų. Nors visa Minsko įgula buvo pavartota gynybai, bet nepajėgė atremti vokiečių oro jėgų puolimo. Bombonešių junginiai skrido be paliovos ir mėtė bombas. Užvirė pragaras. Minskas paskendo ugnį ir dūmuose. Neaplenkė nė kalėjimo.

Spiegdamos švilptelėjo viena po kitos dvi bombos, galingu trenksmu sprogo už mūsų kameros sienos, kalėjimo raštinėj. Akimirka, kitas smūgis į koridorių. Mūsų kameroj nuo lubų nukrito stori gabalai tinko. Kampe įlūžo lubos, iškrypo durys ir pro plyšį matėsi dangaus skliautas. Viduj pakvipo pirokselino dūmai, sukeltos dulks troškino, pristigom gryno oro.

Kautynėms apimus, vyrai beldė į duris, šaukė prižiūrėtoją, kad leistų iš kameros išnešti gruzą. Tačiau buvo mirtina tyla. Niekas neatsiliepė... Prižiūrėtojo lavonas, laužo užverstas, neberegavo.

Tik pavakary išgirdom bildesį: kasė, kapojo mūro gabalus. Pagaliau, atrakino duris, kurios tiek teprasivėrė kad žmogus galėtų pralisti. Liepė mums išeiti iš kameros. Varė į kitą kalėmo korpusą, trečiąjį aukštą.

Pamačiau baisų vaizdą. Raštinės, lyg nebūta. Priešakinėj kalėjimo daly, dviejų aukštų pastatas nuo stogo iki žemės sugriautas. Liko krūva griuvėsių, o po jais čekistų lavonai ir mūsų bylos. Išliko tik viena sveika siena, skyrusi raštinę nuo mūsų kameros. Tik vieno metro atstume į mūsų pusę, ir po tokiais griuvėsiais būtų gulėję 83 lietuvių lavonai.

KITAME KORPUSE

Trečiame aukšte daug jaučiau. Kameros langai nebuvo apkalti dėžėmis ir buvo atkreipti į miestą, tad galėjom stebėti kovos padarinius. Baisiai kankino troškulys, bet vandens negavom. Miesto vandentiekis ir vamzdžiai buvo subomborduoti. Išdavė mums po truputį sriubos. Nuo išvežimo dar nebuvome gavę valgyti.

Susirūpinome savo likimu, nežinojom ką čekistai numatė daryti. Tokia nenormali padėtis negalėjo ilgai tęstis.

Būdinga, kameroje nebuvo lovų, čiužinių, pagalvių, suolų, spintelių bei stalų. Visas inventorius: "parašė" ir skardinė vandeniui, bet ir ta tuščia.

Sulaukus gulimo meto iškilo problema, kaip sugulti, nes kamera buvo per ankšta. Iniciatyvos ėmėsi pulkininkas Šarauskas. Vyrus jis rikiavo eilėmis ir liepė gulti, remiant galvas į galvas, kojas į kojas, o pasieniais paliko siaurą praėjimą prie "parašės". Tačiau ir tai turėjom taip susiglausti, kad ir apsisukti ant kito šono nebuvo įmanoma.

Nerami naktis. Girdėjosi žmonių šauksmas, šunų staugimas, šaudymas. Nejauku buvo ir už kalėjimo sienų. Vidurnaktį subruzdavo čekistai. Kiemė rėkavo, komandavo, keikė. Mūsų koridorių pradėjo laužti, kapoti kai kurių kamerų duris. Prižiūrėtojas, atrakinęs ir pravėręs duris, liepė skubiai keltis ir apsirengti. Po kelių minučių mus išvarė į kiemą ir rikiavo po keturis. Lauke mačiau kaip vokiečių lakūnai, tam tikruose miesto rajonuose, mėtė ardvėj parašiotines lėpas, naktiniam bombardavimui ženklino taikinius.

Naktis buvo vėsi. Buvau vienmarškinis ir drebulys krėtė kūną. Greta stovėjęs aukšto ūgio vyras buvo apsirengęs švarku ir paltu. Nusivilkęs paltą ir man paduodamas, jis pareiškė, kad juo galiu laikinai naudotis. Jo pavardės neklausiau, o žygio metu išsiskyrėm. Červenėj ieškojau palto savininko, bet nesutikau. Taip iki šios dienos nesužinojau šio mielaširdingo žmogaus pavardės. Spėju, jog galėjo būti Bronius Bikinas, žygio metu sušaudytas kartu su Juozu Zdanavičium.

Išrikiavę mus išvedė pro vartus į gatvę, kur stovėjo ilga vora vyrų ir moterų. Sargybiniai įsakinėjo kaliniams mesti žemėn visus daiktus: ryšulius, dubenėlius, puodukus, paltus, nes jie nebus reikalingi. Buvo aišku, jog čekistai pasirengė mus likviduoti.

ŽYGIS Į MIRTĮ

Čekistai apsupo vorą iš visų pusių tankia grandine: per du tris žingsnius vienas nuo kito. Be sustojimo, jie skalino kai šunys, draudė kalbėtis. Baigus rikiuoti, voros vadeiva paskelbė:

— Kas žygio metu išeis iš rikiuotės, be įspėjimo bus nušautas.

Alkana, nudriskusių, vienmarškinių ir basų mirties kolona pradėjo žygi. Kur mus vedė — nežinojom. Per miestą varė greitai, bėgte. Klai-kūs vaizdai. Minskas buvo paskendęs liepsnose. Gatvėse buvo bombų išmuštos gilios duobės, tramvajų bėgiai išversti, žmonių lavonai nepašalinti iš žuvimo vietų, ištisi kvartalai užversti namų griuvėsiais. Čekistų vejami, bėgom aplenkdami bei peršokdami minėtas kliūtis. Šūviai aidėjo lyg kautynių lauke. Šaudė atsiliekančius nuo voros. Minskiečiai, gerai pažinę apylinkę, momentui pasitaikius, sprukdavo pro sargybinių tarpą, bet retas išvengė mirties. Jau nuo pat kalėjimo vartų čekistai pradėjo vykdyti savo planą — genocidą.

Auštant pasiekėm autostradą Minskas - Smolenskas - Maskva. Vadeiva sulėtino žygio tempą. Atsivėpėm. Iš rytų pusės, voros link, žemai skrido neatpažintas lėktuvas. Mums liepė gulti į griovį, veidu į žemę ir nesidairyti. Lėktuvas, nedaskridęs, pasuko į šalį.

Eidami laukais pamatėm voros ilgį. Sprendėm, kad galėjo būti apie 6,000 kalinių. Daugiausia kriminalinių nusikaltėlių. Kartu su mumis žingsniavo raudonosios armijos uniformoj kariai — politrukai, komandirai, eiliniai. Dabar visi buvome vergai, "liaudies priešai".

PIRMOJI LIETUVIŲ AUKA —

Mjr. VLADAS OPULSKIS

Karo metu mjr. V. Opulskiui buvo sužeista koja. Dabar, žygio metu jis šlubavo, vos vilko geliančią koją ir taip atsidūrė paskutinėse gretose. Budeliai voros gale styrindami, atsiliekančius bei negalinčius žygiuoti, pavedę į šalį, dviem nagano šūviais nušaudavo. Toks likimas ištiko ir mjr. Opulskį. Kremliaus vampyrai buvo pasiryžę vorą badu marinti, ilgu žygiu nuvarginti ir pagaliau, iššaudyti. Pasiėkus Červenę, čekistam buvo sutrukdyta šį uždavinį toliau tęsti, todėl jie įvykdė masines skerdytes.

Po daugelio metų susitikau pulkininką Albertą Liutermožą ir pokalbyje apie mjr. Opulskio žuvimą jis suteikė papildomų žinių. II Pasaulinio karo metu, gudas iš Minsko paylinkės prievarta atvežtas darbams į Vokietiją, papasakojo įvyki. 1941 m. birželio 25 d., ankstyvą rytą,

Minsko kalėjimo kalinius varė autostrada Smolensko link, Jis gyveno prie pat autostrados ir matė kaip čekistai šaudė kalinius. Vieną lavoną jis užtiko ties savo namu, krūmuose. Apžiūrėjęs aprangą, kišenėse nerado nei dokumentų, nei daiktų. Bet viršutinių kelnių, juosmens vidaus pusėj buvo cheminiu pieštuku užrašyta pavardė OPULSKIS. Gudas ten pat iškasęs duobę ir lavoną palaidojęs. Nukirtęs berželį, padarė kryžių ir įbedė prie kapo. Prikalė lentelę su užrašu "Opulskis". Iki to gudo išvežimo niekas neatsišaukė ir kryžius dar ten tebebuvo. Kai pulkininkas Liutermoza buvo 8 pėst. pulko vadu, mjr. Opulskis irgi tarnavo toj pačioj daly, todėl įdomavos, ar tai tas pats asmuo. Opulskį pažinau iš seniau. Patvirtinau, kad Minsko kalėjime jį sutikau ir kalbėjausi. Gudo paminėtas laikas ir vieta atitiko tikrovei.

TOLYN Į RYTUS

Žingsnis po žingsnio tolome nuo Lietuvos. Nuo Minsko sekti atstumą buvo labai lengva. Aukšti, keturkampiai akmens stulpai žymėjo kilometrų skaitlinėmis, o tarp jų žemesni, tokie pat keturkampiai, stovėjo kas du šimtai metrų. Nuo Minsko nutolus apie penkiolika kilometrų, mums uždraudė žiūrėti į dešinę pusę. Žvilgtelėjau. Atokiau nuo kelio, pušyno pakrašty, kniūpščiom gulėjo didelė grupė kalinių, čekistų apsupta. Minskiečiai pasakojo, jog ten buvo anksčiau už mus išvarytieji mirties bausme nubaustieji kaliniai. Tarp jų galėjo būti ir kauniškiai.

Žygi apsunkino, kai apleidus miestą paio gretos po keturis. Stipresnieji veržėsi į priekį, o silpnesnieji judėjo lėčiau. Dėl kaitros, troškulio, bado ir nuovargio, kaliniai kniubo ant grindinio, sėdo bei gulė šalikelėj. Tokius čekistai "sutvarkė" dviem šūviais į pakaušį. Taip teikė "pagalbą" bejėgiams Stalino budeliai.

Raudonarmiečių sunkvežimiai be paliovos mus lenkė. Jiems privalėjom duoti kelią, pasislinkdami į dešinę. Nuostabu, kiekviename sunkvežimyje riegsojo žydų šeimos, privilegijuota komunistinės santvarkos ponybė.

Iš nuovargio vos šliurino dešimties metų berniukas ir vengdamas atsilikti, griebė man už rankos, prašė pavedamas. Gaila buvo žiūrėti į mažametį gudą. Vienintelė jo apranga — ilgos vyriškos kelnės su užrištais galais, kurios turėjo dar ir kitą paskirtį — apavo. Kelnės nuo smukimo prilaiškė per pečius perrištos virvutės. Gudukas man pasakojo, kad prieš porą metų čekistai suėmė tėvus ir jį. Kalėjime jį atskyrė ir apie tėvų likimą nieko nežinaš. Mudvieju

pasikalbėjimas nutrūko, kai prajodamas komisaras pastebėjo jėgų netekusį berniuką. Jam liepė išeiti į pagriovį ir atsisėsti. Voros vadeiva paaiškino, kad jį pavėžins sunkvežimiu, kuriuo veža sargybinių reikmenis. Berniuko nebesutikau nei sustojus nakvynei, nei Červenėj.

Lietuvių grupėn įsiterpė jauna gudė. Ji tapė apie 6 metų amžiaus berniuką. Vaikas paįlso ir pradėjo verkti. Motina paėmė jį nešti, bet greitai nusilpo ir svirduliavo. Mūsų vyrai pagelbėjo ir berniuką nešė pakaitomis. Vaikas, čia pat paleisto šūvio išsigandęs suklykė, išsi-veržė iš nešusio vyro rankų ir spruko prie motinos. Gudė pasitraukė į pagriovį pailsėti. Priartėjęs čekistas čiupo berniuką iš motinos rankų ir paleidęs du šūvius, trenkė jį į griovį. Motina griuvo ant lavonėlio ir jį apkabinusi pravirko. Tas pats budelis vėl dviem šūviais nuskynė ir jos gyvybę. Žudikas, atlikęs niekšišką darbą, nustyrino pirmyn ir žvalgėsi kitos aukos. Šį baisų vaizdą mačiusieji niekuomet jo nepamirš.

Nusilpusių tarpe buvo ir keletas lietuvių,

jie vieni kitiems teikė pagalbą. Stipresnieji vedė bei nešė nepajėgiančius žygiuoti. Ypač jais rūpinosi pulkininkas Šarauskas ir av. kapitonas Stasys Josiunskas.

Šarauskas buvo tikras gaivintojas, intendantas. Jis kažin ką iškeitė su Minsko kalniais į saujelę cukraus ir duonos gabaliuką. Vienam jis duoda gabaliuką cukraus pačiulpti, kitam trupiniuką duonos, patardamas laikyti po liežuvium, burnoj atsirasią seilių ir jos mažins troškulį.

Jis man papasakojo apie ypatingą radinį — žiupsnelį žirnių. Kadais, stovykloje, skautė juokaudama įdėjo į jo švarko kišenę žiupsnelį ryžių. Ji pareiškė, jei kada jį kamuos alkis, tai būsianti atgaiva ir jis prisimins rūpestingąją sesę. Dabar, perkrapštydamas kišenes, jis užtiko ryžius ir džiaugėsi papildęs maisto atsargą. Tačiau tai buvo tik moralinis pasitenkinimas, nes šis kiekis ir žvirbliui buvo per mažas. Gaila, nepaklausiau jo šio istorinio nuotyčio pokštinių kės pavardės.

(Bus daugiau)

Prano Čepėno Naujųjų laikų Lietuvos istorijos pirmasis tomas — XIX amžiaus pabaiga ir XX amžiaus pradžia iki Pirmojo Pasaulinio karo — baigiamas spausdinti M. Morkūno spaustuvėje, Čikagoje.

Jau yra parašytas bei rengiamas spaudai ir antrasis šios istorijos tomas, kuris apims laikotarpį nuo Pirmojo Pasaulinio karo pradžios iki 1920 m. pabaigos. Trečiajam tomui jau surinkta gausi medžiaga ir jis bus skirtas nepriklausomos Lietuvos gyvenimui iki 1940 m. vasaros.

Istoriją leidžia Dr. Kazio Griniaus Fondas — 2523 West 68th St., Chicago, Illinois 60629.

Pirmasis tomas turės daugiau kaip 500 psl. ir iš anksto užsisakiusiems kainuos 12 dol., vėliau — 15 dol.

Maloniai kviečiame užsisakyti Naujųjų laikų Lietuvos istorijos pirmąjį tomą ir pinigus pasiųsti šiuo adresu: J. Urbelis, 1649 No. Broadway, Melrose Park, Illinois 60160.

Dr. K. Griniaus Fondo valdyba

L. Šmulštys M. Mackevičius Z. Dailidka

Latviai ir bolševizmas

O. URBONAS

Prieš keleta metų man teko sekti rusų emigrantinėje spaudoje polemiką tarp rusų emigrantų ir Kanadoje gyvenančio latvio A. Kalninšo. Rusai tvirtino, kad latvių šaulių pulkai suvaidino, jei ne sprendžiamą, tai vis gi labai didelį vaidmenį revoliucijoje ir pilietiniame kare Rusijoje, ir didele dalimi prisidėjo prie to, kad bolševikams pasisėkė išsilaukinti valdžioje. Kalninšas tą paneigė ir tvirtino, kad latvių šaulių pulkų įnašas į bolševikų išsilaukimą valdžioje buvo palyginamai mažas ir jų dalyvavimas pilietiniame kare irgi neturėjo ypatingos reikšmės.

Nei viena, nei kita pusė, neturėjo galimybės paremti savo tvirtinimus dokumentais, nes iki Stalino mirties rusų rašytojai ir istorikai vengė nagrinėti svetimųšalių dalių revoliucijoje ir pilietiniame kare dalyvavimo klausimą. Jų tezė buvo ta, kad pergalė pilietiniame kare, kaip ir visos eilės sukilimų numalšinimas, buvo laimėta rusų karinių dalių, sudarytų iš rusų darbininkų ir kaimiečių. Toks didelis skaičius darbininkų ir kaimiečių, dalyvavusių tose dalyse, tik parodo visų antibolševikiškų judėjimų priešautišumą, o taip pat tai esąs ir darbininkų bei kaimiečių ištikimybės bolševikų partijai įrodymas.

Jei sovietų tyrinėtojai būtų savu laiku pradėję aiškinti svetimųšalių vaidmenį pilietiniame kare, jie būtų priėję vienintelę logišką išvadą, kad bolševikams pasisėkė išsilaukinti valdžioje tik svetimųšalių pagalbos dėka. Tačiau, tokia išvada sukompromituotų VKP (b) ir jos vadus, kurie visur ir visuomet stengiasi rodyti save kaip tautos noro išraišką ir jos vykdytoją. Ir ta tema Sovietijoje buvo uždrausta. Be reikalo šiandieniniai tyrinėtojai tą uždraudimą aiškina "asmens kultu". Nėra šia tema nei vieno veikalų, kuris būtų parašytas prieš "kulto" laikus. Net ištikimiausiems iš ištikimųjų — latviams — buvo leista atspausdinti latvių šaulių pulkų istoriją tik latvių kalba, ir tų veikalų vertimas į rusų kalbą buvo uždraustas. Didelį šiuo atžvilgiu darbą atliko 1926-1937 metais latvių šaulių istorijos komisija. Sovietų latvių leidykla "Prometejs" 1928-1935 metais išleido Maskvoje 5 medžiagos rinkinius, iš viso apie 2,500 spausdintų lapų, nekalbant apie visą eilę smulkesnių veikalų. Tokie pagrindiniai veikalai, kaip "glavkovercho Muravjevo" sukilimas ir to sukilimo numalšinimas buvo parašytas to sukilimo numalšintojo I. Vareikio (latvio) latvių kalba ir atspausdintas mažame provincijos laikrašty. Kairiųjų revoliucionierių sukilimas Maskvoje, 1918 m. liepos pradžioje, buvo aprašytas to sukilimo malšintojo ir raudonosios kariuomenės vyriausio vado I. Vaciečio, bet irgi tik latvių kalba. Abu šie veikalai yra žuvę ir juos šiandien gauti jokios galimybės nėra.

Bet: "20-tų metų pabaigoje", rašo Uldis Germanis (Stockholmas, 1974) savo knygoje "Pulkininkas Vacietis ir latvių šaulių pulkai pasauliniame kare ir spalio revoliucijoje", "politinis klimatas sovietų sąjungoje pradėjo žymiai blogėti; artinosi Stalino diktatūros laikas... Greit atėjo ir 'didžiųjų valymų' laikas (1936-1938). Latvių knygų leidyklos 'Spartaks' ir 'Prometejs' buvo 1937 metais likviduotos, kaip ir visos latvių kultūrinės ir visuomeninės organizacijos. Buvo konfiskuotos visos latvių knygos, žurnalai, brošiūros ir rankraščiai, kurių dauguma visiems laikams žuvo. Žuvo ir latvių menininkų paveiksai, kur buvo atvaizduoti latvių šauliai revoliucijoje ir pilietiniame kare. Vienkart buvo likviduota visa eilė latvių karių ir latvių bolševikų, kurie kariuomenėje ir įvairiuose partijos ir valdžios organuose užėmė atsakomingiausias vietas... Alksnis, Apse, Bokis, Eiche, Eidemanis, Feldmanis, Kaktins, Knorins, Lacis, broliai Mezlauskis, Miezis, Ozolins, Peters, Rekis, Rudzutaks, Smilga buvo likviduoti, bet tai tik pavieniai pavyzdžiai, nes likviduotų latvių skaičius, kurie anais laikais užėmė aukščiausias vietas, siekė tūkstančius..."

Po Stalino mirties, ir ypač po Chruščiovo "liberalizacijos" laikotarpio, knygų rinkoje pasirodė visa eilė veikalų, kurie tą klausimą nagrinėja. Ypatingai daug tokių knygų pasirodė, žinoma, Latvijoje, bet, deja, man yra prieinami tik veikalai parašyti rusų kalba. Iš tų knygų tenka pažymėti: T. Draudis, "Latvių divizijos kovos kelias spalio dienomis ir pilietiniame kare", Ryga, 1960; A. Iksėna, "Latvių šaulių istorija", Ryga, 1972; "Latvių šauliai už sovietų valdžią", Latvijos mokslo akademijos leidinys, Ryga, 1962; A. Spreslis, "Latvių šauliai spalio laimėjimų sargyboje", Ryga, 1967. Kita dalis tokių knygų išėjo Vakaruose. Iš tų knygų norėčiau ypatingai paminėti: V. Kravčenko, "Drozdiečiai" (Drozdovo divizijos pilietiniame kare istorija) I ir II tomai, Muenchenas, 1974 ir 1975; Melgunovas "Raudonasis teroras", Paryžius ir Uldis Germanis, "Pulkininkas Vacietis ir latvių šauliai pasauliniame kare ir spalio revoliucijoje", Stockholmas, 1974.

Tačiau, nežiūrint to, kad draudimas rašyti apie svetimųšalių dalyvavimą pilietiniame kare yra panaikintas, visi sovietų istorikai už tyrinėtojai privalo skaitytis su reikalavimu rašyti taip, kad nekiltų jokios abejonės apie didžiosios rusų tautos vadovaujančių vaidmenį vystymosi procese. "Kad pasiekus šitą tikslą, sovietų sąjungoje yra falsifikuojami medžiagos šaltiniai (nepageidaujami nebespausdinami), nežiūrint to, kad visa eilė atsakingų veikėjų istorijos 'kulto' laikais falsifikaciją paneigia", (Ul. Germanis, "Pulk. Vacietis", 138 psl.).

— o —

Po spalio mėnesio bolševikų perversmo tuometinę jų kariuomenę galima būtų suskirstyti į 3 kategorijas:

I kategoriją sudarė tie daliniai, kurie buvo suformuoti iš piliečių tų sričių, kurios po spalio mėnesio revoliucijos buvo rusų vyriausybės valdomos ir ku-

rios priklausė Rusijos etnografinėi teritorijai. Tie daliniai, daugumoje, buvo sudaryti iš rusų su nedideliu priemaiša kitų tautų arba tautelių žmonių.

II kategoriją sudarė daliniai iš internacionalistų, kitaip sakant, iš svetimšalių, kurie vienaip ar kitaip pateko į Rusiją ir prisidėjo prie bolševikų. Tai buvo, iš vienos pusės, Europos centrinių valstybių karo belaisviai: vokiečiai, įvairių tautų buvę Austrijos piliečiai, bulgarai ir turkai; iš kitos pusės — žmonės, kurie pripuolamai pateko į Rusiją: kiniečiai ir korėjiečiai, kurie karo metu buvo atvežti į Rusiją, kad pakeistų į frontą išsiųstus darbininkus, prancūzai ir graikai, kurie dezertyravo, ir sąjungininkų okupacinės armijos Rusijos pietuose, persų pulkas Turkestane, rumunų daliniai, nežinia iš kur atsiradusi ties Caricinu italų kuopa. Pirmas internacionalinis dalinys buvo sudarytas amerikiečių dar 1918 metų pradžioje, Maskvoje, ir jame komandų kalba buvo angliška.

Įdomi ir dalinai paslaptinga yra internacionalinių dalinių sudarymo istorija. 1917 m. gruodžio mėn. vidury į Petrapilį atvyko grafo Kaiserlingo misija. Oficialiai misija turėjo uždavinį sureguliuoti vokiečių ir austrų karo belaisvių repatriavimą. Grafas Kaiserlingas, kaip nugalėjusios valstybės atstovas, laikėsi be galo išdidžiai ir visai nenorėjo skaitytis su bolševikų vadais. Tuo metu generolas Hofmanas Lietuvos Brastoje suduoda kumščiu į stalą ir reikalauja, kad bolševikai pasirašytų taikos sutartį vokiečių nustatytomis sąlygomis. Bolševikų valdžia tuo metu, faktiškai, priklausė vokiečių malonės.

Tačiau, tuo pat metu Maskvoje, Drezdeno viešbutyje, įvyksta pirmasis karo belaisvių delegatų suvažiavimas, kuris sudaro "Karo belaisvių — internacionalistų" sąjungą ir išdirba tos sąjungos statutą.

Toliau daugiau. Derybos Lietuvos Brastoje nutrūksta ir centrinės valstybės pradeda pulti. "Karo belaisvių - internacionalistų" sąjungą ir jos skyriai priima rezoliuciją stoti revoliucijos pusėn ir išleidžia atsiskaukimą į visus belaisvius, ragindama juos visomis jėgomis palaikyti bolševikus prieš kruviniuosius Wilhelmą ir Karolį ir su ginklu rankose padėti bolševikams.

Bolševikai buvo priversti priimti visus vokiečių reikalavimus. Maskvoje sėdėjo visagalis grafas Mirbachas. Centrinės valstybės norėjo žūt būt atgauti karo belaisvius, kad jais papildytų savų dalinių išretėjusias eiles. Karo belaisviai kaip tik to nenorėjo, nes žinojo, kad grįžus, jie ir vėl bus išsiųsti į frontą. Dėl to, greta komisijų karo belaisviams grąžinti, daugely Rusijos vietų susidarė ginkluotų karių — internacionalistų daliniai.

Mėgino vokiečiai kalbėtis su rusų visuomene ir su baltąja armija. Ir vieni, ir kiti, kalbėtis su vokiečiais atsisakė, ir vieni, ir kiti, laikė reikalinga ir naudingiau likti ištikimais sąjungininkams. Nieko kito vokiečiams nebeliko, kaip tik dar daugiau suartėti su bolševikais, dėl to jie ir žiūrėjo pro pirštus į tuos karo belaisvių dalinius. 1918 m. rugpiučio 7 dieną centrinės valstybės ir bolševikai pasirašė papildomą su-

tartį. Šios sutarties vienas paragrafas įpareigojo bolševikus likviduoti čekų sukilimą ir sunaikinti baltąją armiją, vokiečiai, iš savo pusės įsipareigojo padėti, reikalui esant, bolševikams ginkluota jėga. Ta sutartis galutinai surišo vokiečius su bolševikais.

Ir štai, kai centrinės valstybės kapituliavo, visi karo belaisviai, organizuoti ir neorganizuoti, pateko visiškai bolševikų valdžion. Iki kapituliacijos į savo tėvynes grįžo mažiau kaip milijonas žmonių, Rusijoje liko dar virš vieno milijono žmonių. Kiek iš jų nuėjo tarnauti bolševikams iš idėjos, kiek, kad nemirtų badu ir kiek avantiūros ir pasipilėšimo tikslais — niekuomet nebus žinoma, bet nuo šio momento visi jie buvo užinteresuoti bolševikų pergale. Bolševikų pralaimėjimas žadėjo jiems jei ne fizinių likvidavimą, tai bent labai nekokį gyvenimą. Čia ištikimybės idėja pasitraukė į antrą eilę, pirmą vietą užėmė ryšiai su sovietų valdžia ir jos likimas.

Kas liečia visų tų dalių sudėtį ir stiprumą, tai tikrus davinius yra sunku ir dažnai visai neįmanoma surasti, be to, jų sudėtis visą laiką keitėsi pagal laikotarpį ir aplinkybes, kuriose tam ar kitam vienetui teko kariauti. Daviniai, kuriuos man pasisekė surasti, duoda tik apytikrą orientaciją.

Sovietų šaltiniai nurodo, kad tuoj po spalio mėnesio perversmo, daugiau kaip 400 vietose susiorganizavo raudongvardiečių daliniai iš karo belaisvių, maždaug iš 100 žmonių kiekvienas ir 76 vietose (kituose šaltiniuose sakoma 89 vietose), daliniai iš daugiau kaip 100 žmonių kiekvienas. Pagal sovietų šaltinius, pilietiniame kare jų pusėje kovojo iki 80,000 vengrų, 12,000 čekų-slovakų ir dešimtys tūkstančių karo belaisvių kitų tautų. Prie šitų skaičių, reikia dar pridėti 40-50,000 kiniečių ir 10-12,000 korėjiečių. Patiekdami tuos skaičius, sovietai visai nekalba apie lenkus, latvius, estus, suomių ir kaukaziečius, nes, matomai, jie jų nelaiko svetimšaliais.

Kiek šie skaičiai yra tikri, sunku pasakyti. Bet, atsižvelgiant į tai, kaip tie skaičiai patiekiami, atrodo, kad ir sovietų istorikai nėra pilnai įsitikinę, kad taip iš tikrųjų buvo. Šį klausimą nagrinėti pradėta tik po Stalino mirties (nuo 1957 metų), ir šiandien nustatyti, kas darėsi toje suirutėje, yra visiškai neįmanoma.

Viename iš rusų šaltinių aš išskaičiau, kad bolševikai 1920 metais, reiškia, po 3 metų pasaulinio karo ir 2 metų pilietinio karo, išstatė prieš baltuosius kariuomenę iš 5 su puse milijonų žmonių. Jei tai atitiktų tikrąybę, tai tikrai įrodytų, kad rusų tauta, kaip tokią, pilnai palaikė bolševikus. Bet iš kur atsirado tie milijonai?!

Į bolševikų valdžios užgrobimą inteligentija atsakė streiku, darbininkai, po pirmo apkvaišimo, pradėjo nuo bolševikų atsimalaiduoti. Tam padėjo steigiamojo seimo išvaikymas, Lietuvos Brastos taikos sutartis, badas, bedarbė ir visokios represalijos, kurias bolševikai prieš juos pavartojo (žiūr. "Kontinentas", II tomas, "Petrapilio fabrių ir įmonių įgaliotinių nepaprastas susirinkimas", 1918 metų, kovo 18 dieną). Kaimiečiai, tik susipažinę su bolševikų tvarka ir re-

žimu, atsakė visa eile sukilimų, kurie buvo numalšinti didžiausiu žiaurumu. Ir kai žmonės buvo mobilizuojami ir siunčiami į frontą, jie išsibėgiodavo, pasiduodavo į nelaisvę, arba sukildavo. Jau 1919 metų vasarą buvo priskaitoma daugiau kaip vienas milijonas dezertyrų. Kovai su jais buvo sudarytas specialus organas — Centrodezertyras!

Iš kur gi atsirado tie 5 su puse milijono žmonių, kurie su ginklu rankose mielai ėjo ginti sovietų valdžią? Tie milijonai egzistavo tik bolševikų fantazijoje, tai buvo įprastas bolševikų melas, nes raudonosios armijos sudėtis neviršijo keleto šimtų tūkstančių.

300 tūkstančių svetimšalių prie 5 su puse milijonų raudonarmiečių — tai, žinoma, yra tik menkinė, jie ypatingo vaidmens suvaidinti negalėjo. Bet tie patys 300 tūkstančių svetimšalių prie keleto šimtų tūkstančių raudonarmiečių — tai toks svorio priedas, kuris svarstyklės nusverė bolševikų naudai.

Reikalinga pažymėti ir tą ypatingą vaidmenį, kuris buvo skirtas tiems daliniams: Orenburgo kazokų sukilimą numalšinti, siunčiamas Orenburgo revoliucinis pulkas (internacionalinis, Orenburgo pavadinimą gavęs tik sukilimą numalšinęs). Kairiųjų social-revoliucionierių sukilimą Maskvoje 1918 m. liepos mėnesį malšino 1-as ir 2-as latvių šaulių pulkai, 3-as ir 9-as latvių šaulių pulkai, latvių lauko artilerijos grupė ir latvių sunkioji baterija, latvių kavalerijos pulkas, komendantūros pulkas ir dvi raudonųjų kursantų mokyklos (nes visa vietinė įgula, apie 14,000 žmonių, paskelbė neutralitetą ir išėiti iš kareivinių atsakė). Jaroslavo sukilimą malšino Varšuvos revoliucinis pulkas (lenkai), 6-as Tukumo latvių šaulių pulkas, po vieną batalioną 2-ro ir 8-to latvių šaulių pulkas, 3 internacionalinės rinktinės — Maskvos, Jaroslavo ir Kostromos (kaip ir Maskvoje, vietinė įgula, 1-as revoliucinis pulkas, paskelbė neutralitetą ir iš kareivinių neišėjo). Sukilus Tambovo gubernijai — siunčiamas 16-tos pėstininkų divizijos čekų-slovakų pulkas (anais laikais sovietų divizija susidėjo iš 3 brigadų po 3 pulkus, bent vienas pulkas divizijoje, dažnai ir du, būdavo internacionalistų pulkas), Zlastousto sukilimą malšino estų atskiras batalionas, Riazanės gubernijos sukilimą malšino 1-as ir 6-as latvių šaulių pulkai, Jamburgo ir Gacinos apskričių sukilimą malšino estų Tartu ir Narvos pulkai, sukilimą Kalugoje malšino 3-čias latvių šaulių pulkas, Bologoje — 6-as latvių šaulių pulkas, Staroje Rusoje — 7-as latvių šaulių pulkas, Vologdoje — 8-as latvių šaulių pulkas. Tai tikrai keletas pavyzdžių iš 1918 metų. 1919 m. sausio pradžioje rumunų daliniai sutraukiami į Poltavą ir iš jų formuojamas rumunų revoliucinis pulkas. Ir čia pat, dar pulkui besiformuojant, jis jau pildė visą eilę CK uždavinių. Poltavoje sukilo 12-as ukrainiečių kulkosvaidžių pulkas, tą sukilimą malšino rumunų revoliucinis pulkas ir vengrų batalionas. Kadangi kautynėse jie turėjo labai didelius nuostolius, po kautynių abu pulkai buvo sujungti į vieną pulką ir sudarė 1-mą Poltavos revoliucinį pulką. Tuo metu jame buvo

1,200 durtuvų. Kovo mėnesio pradžioje tas pulkas malšino sukilimą Mirgorode, balandžio mėn. — Zolotonovo, to pat mėnesio pabaigoje — Voznesenske. Gegužės pradžioje pulkas kovojo su "atamanu" Grigorjevu ir "kulokais", birželio mėn. pulkas kovojo su Petliūros kariuomene ir toliau ėjo į I sovietų internacionalistų diviziją.

Nėra, žinoma, reikalo perdėti ir tvirtinti, kad visi sukilimai buvo vien tik internacionalistų malšinami, tačiau yra suprantamas — ir tam laikotarpiui būdingas, Tulos gubernijos vykd. komiteto verkšlenantis prašymas duoti jo žinion bent nedidelį internacionalinį dalinį, "nes toks dalinys yra vienintelė valdžios atspara prieš kulokus ir baltgvardiečius".

III kategoriją sudarė daliniai, sudaryti iš tautų, kurios spalio perversmo ir pilietinio karo dėka atsiskyrė nuo Rusijos ir sudarė nepriklausomas valstybes. Tai Suomija, Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Besarabija, kuri buvo rumunų okupuota, ir Gruzija, kurią bolševikai užėmė jau po pilietinio karo pabaigos. Tų valstybių vyriausybės turėjo pagrindinį uždavinį užtikrinti savo nepriklausomybę, todėl, gavę iš bolševikų taikos pasiūlymą, greitai su jais susitaikydavo. Kaip taisyklė, rusų baltojoje armijoje tos vyriausybės įžiūrėdavo sau didesnę pavojų, negu iš bolševikų pusės, dėl to atitinkamai elgėsi ir kai kada nevengė net ir tam tikros provokacijos (Pilsudskio Lenkija). Toks elgesys atitiko, tų vyriausybių nuomone, sveikam tautiniam nacionalizmui ir realiai politikai.

Į raudonosios armijos sudėtį ėjo skaitlingi ir stiprūs šių atsiskyrusių tautų daliniai, kurie visapusiškai palaikė bolševikus ir sudarė jų ištikimiausius dalinius. Jie padėjo bolševikams užsitikrinti valdžią sostinėje ir kituose didesniuose miestuose, dalyvavo malšinime visos eilės sukilimų, ir jau 1918 m. vasarą buvo išsiųsti į pilietinio karo frontą. Po centrinių valstybių kapituliacijos, kai kurie tų dalinių buvo pervesti į vakarus tų, dabar nepriklausomų valstybių, užkariavimui. 1919 m. bėgyje visi tie daliniai iš vakarų fronto buvo atšaukti ir mesti prieš Denikiną, kur jie ir kariavo iki pilietinio karo pabaigos.

Kas liečia tų dalinių sudėtį ir stiprumą, tai tikrus davinius sunku, o kai kada ir visai neįmanoma surasti, tačiau, tų dalių kovos kelią galima iš dabar jau prieinamos literatūros susekti.

Kiek man pasisekė nustatyti, bolševikų pusėje kariavo mažiausia trys suomių pulkai. 1918 m., vasarą ir rudenį, tie pulkai kariavo rytų fronte prieš čekus-slovakus, bet jau tų pat metų rudens pabaigoje iš rytų fronto jie buvo atitraukiami ir metami prieš Suomiją. Jais pasiremiant, bolševikų buvo mėginta sudaryti ir paskelbti suomių sovietišką vyriausybę. Po pilietinio karo pabaigos, šių pulkų dalis karių grįžo Suomijon.

Du estų pulkai (J. Srecinskis, "Kaip bolševikai išsilaikė valdžioje") kariavo šiaurės fronte, kiti estų smulkesni daliniai dalyvavo įvairiose rytų fronto armijose. 1918 m. lapkričio mėn. estų raudonieji daliniai buvo mesti prieš Baltijos valstybes. 1919 m. vasario mėn., po penkių mėnesių kovų šiaurės ir rytų

frontuose ir po dviejų mėnesių kovų vakaruose, jų buvo dar 8,300 vyrų (neskaitant likusių kituose frontuose ir Baltijos laivyne).

Visi tie vyrai, priskaičius dar surinktus vietoje, sudarė ištisą diviziją, kuri stojo į kovą su gen. Judeničo armija. Po pirmojo gen. Judeničo puolimo, divizijoje beliko tik 4,865 vyrai, ir divizija sumažėjo, pavirtusi brigada. Gavusi papildymą, brigada buvo permesta į pietus, kur ji įėjo į smogiamosios armijos sudėtį. Ten brigada vėl buvo performuota į diviziją.

1920 m. sausio pradžioje divizija mėgino pulti Perekopą, bet buvo atmušta su dideliais nuostoliais. Jau kovo 8 dieną dvi tos divizijos brigados vėl mėgino pulti Perekopą, bet ir vėl buvo atmuštos su dideliais nuostoliais. Kai, pagal taikos sutartį su Estija, divizija turėjo būti išformuota, iš tų dviejų brigadų beveik nieko nebeliko. Trečioji tos divizijos brigada kovojo su Ukrainos sukilėliais ir vėliau įėjo į Ukrainos darbo armijos sudėtį.

Be tos divizijos raudonosios armijos sudėtyje buvo dar keletas estų atskirų batalionų ir tam tikras skaičius kuopų, kurios priklausė internacionalinių pulkų sudėčiai.

Apie lenkų dalinius raudonojoje armijoje daug davinį surasti nepasisekė. Du lenkų pulkai (vadas Vacietis, tai jo pirmas paskyrimas, įstojus jam į raudonąją armiją) 1918 metais kovojo prieš gen. Dovbur - Musnickio korpą ir turėjo tokius didelius nuostolius, kad iš tų pulkų beveik nieko nebeliko. Pats didžiausias lenkų dalinys — pirmasis revoliucinis Varšuvos pulkas (suformuotas Bielgorode) 1918 m. sausio mėn. buvo perkeltas į Maskvą ir tuo metu turėjo 12,000 durtuvų. Pulkas buvo performuotas į keletą pulkų, kaip pėstininkų, taip ir kavalerijos. Iš tų pulkų teko toliau susidurti su 1-mu, 4-tu ir 7-tu revoliuciniu pulku, Varšuvos pavadinimas buvo paliktas 1-am pulkui. 1918 m. rugpiūčio mėn. bėgyje vakaruose buvo suformuota lenkų Vakarų divizija, kuri įėjo į Gudų-Lietuvių (16) armijos sudėtį. Vėliau ta divizija buvo pavadinta 52-ja ir 1919 m. permesta į pietus kovoti prieš baltuosius. Be čia išvardintų dalinių į raudonosios armijos sudėtį įėjo dar keletas smulkesnių lenkų dalinių.

Apie moldavų (Besarabijos) dalinius beveik nieko nėra žinoma, bet žinoma, kad komandų kalba buvo moldavų, jei ne visoje, tai bent tam tikroje dalyje garsiosios Kotokovskio armijos.

Latvius aš palikau į galą, nes apie juos tenka žymiai daugiau pasakyti. Pirmą, šiek tiek istorijos: po Kuršo hercogystės įjungimo į Rusiją, gyventojų mažumai — vokiečių baronams — buvo paliktos visos jų privilegijos, ir krašto valdymas ir toliau pasiliko jų rankose. Kuršas, kaip ir Vidžemė ir Estija, iki 19-to šimtmečio vidurio naudojosi gan plačia autonomija. Visuomenės struktūra ten buvo grynai feodalinė, ir kontrastas tarp mažumos — baronų, ir daugumos — latvių ir estų, kurių dauguma buvo baudžiauninkai ir bežemiai, buvo milžiniškas.

1817 metais baudžiava buvo panaikinta, bet visa

žemė perėjo baronų — dvarininkų nuosavybėn. Ta reforma, ne tik neišlygino santykius tarp luomų, bet dar pagilino socialius, ūkinius, tautinius ir, galų gale, politinius konfliktus. Kaimiečiai pavirto klajojančiu proletariatu, kuris, neva, savanorišku susitarimu galėjo nuomotis žemę iš dvarininkų, bet faktinai buvo paliktas visiškai dvarininkų sauvalei. Už žemės nuomą kaimiečiai buvo verčiami brangiai mokėti, be to, dvarininkams buvo palikta plakimo teisė. Tokia būklė tęsėsi iki 1867 metų, kai kaimiečiai gavo teisę pirkti žemės nuosavybėn. Nuo to laiko Latvijoje atsirado savistovių ūkininkų luomas, tačiau, dar iki Pirmojo Pasaulinio karo pradžios 48% visos žemės buvo vokiečių — dvarininkų rankose.

Kai Europoje pradėjo plisti nacionalinės idėjos, tada ir Latvijoje, apie XIX-to šimtmečio vidurį, prasidėjo, taip vadinamas, tautinis judėjimas. Pramonės augimo procesas ir vis didėjantis rusų valdžios spaudimas (rusifikacija) iššaukė latvių visuomenėje naują judėjimą — "jauna strava", — kuris išsivystė vokiečių marksistų įtakoje ir pritraukė aktyvesnius iš jaunuomenės. Jau 1897 m. Latvijoje susikūrė social-demokratų partija, kuri ir apėmė visą tolesnį politinį veikimą. Social-demokratų partija Latvijoje smarkiai augo ir prieš 1905 metų revoliuciją apjungė daugiau kaip 28,000 žmonių. 1905 metų revoliucijai žlugus, partijos narių suėmimai, persekiojimas ir ištrėmimai, žinoma, latvių social-demokratų partiją žymiai sumažino ir privedė prie to, kad ji nestojo savo iki tol turėtą savistovumą ir įėjo, kaip atskiras padalinys, į rusų soc. demokratų partiją, kurios bendrame vykd. komitete ji tegavo vos vieną vietą. Tačiau, tuo pačiu latvių soc. demokratų partija vis daugiau ir daugiau kairėjo ir vis daugiau ir daugiau pasidavė bolševikų įtakai. Leninas visomis priemonėmis stengėsi patraukti latvių soc. dem. partiją savo pusėn kovoje su menševikais. Kai 1912 metais rusų soc. dem. partija galutinai suskilo į bolševikus ir menševikus, Leninui pasisekė latvių soc. dem. partijoje suorganizuoti savo frakcijos centrą.

1914 m. sausio 26 dieną Bruselyje prasidėjo latvių soc. dem. partijos IV kongresas. Rusų bolševikų vadas pats atvyko į tą kongresą, kad palaikytų savus šalininkus ir pamėgintų patraukti savo pusėn svyruojančius kongreso dalyvius. Po ilgų ir karštų debatų, bolševikams pasisekė laimėti rinkimus ir užimti visas vietas latvių soc. dem. partijos vykd. komitete. Tuo būdu jie paėmė į savo rankas ne tik visą latvių soc. dem. partijos aparatą, bet ir jų visą spaudą ir išdą. Tuo pat metu bolševikai pravedė visą eilę rezoliucijų, kurios reikalavo iš visų partijos narių vienodumo, drausmės ir paklusnumo.

Iš šito trumpo aprašymo matyti, kad latvių soc. dem. partija dar prieš Pirmą Pasaulinį karą virto grynai bolševikų partija, kad ji ėjo grynai bolševikišku keliu ir visus savo darbus ir tikslus pritaikė prie rusų bolševikų tikslų.

(*Bus daugiau*)

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

Pradedant Naujuosius 1977 Metus

Žmogus gyvena viltimi. Jei jį apninka nesėkmės, ligos, vargai, jis turi viltį, kad visa praeis ir jo gyvenimas bus šviesesnis, geresnis, malonesnis. Net ir tie, kurie gyvena gerai, be ypatingų vargų ir rūpesčių, viliasi, kad ateityje gyvens dar geriau. Todėl, ypač sutikdami Naujuosius Metus, linkime vienas kitam džiaugsmo, laimės, sveikatos ir sėkmės Naujuose Metuose. Mes lietuviai dar palinkim laisvės pavergtai Tėvynei ir joje kenčiantiems broliams ir sesėms. Jei neturėtume vilties, gyvenimas dažnai būtų nepakeičiamas.

Tačiau, pasitikdami Naujuosius Metus, privalome pažvelgti ir į praeitį: ar viską padarėm ką privalėjom padaryti, ar gerai atlikom savo pareigas, ar nepaskendom savuose rūpesčiuose, savuose malonumuose, nesirūpindami savo artimaisiais. Ar pagal savo išgales prisidėjom prie lietuviškų reikalų atitinkamomis aukomis? Ar mylėjom Tėvynę labiau už partiją, už save, ar pavergta tėvynė ir jos reikalai buvo tik graži etiketė savo asmeninėms ambicijoms patenkinti? Ar išnaudojom kiekvieną progą, kiekvieną galimybę padėti pavergtai tėvynei ir joje gyvenantiems tėvynainiams?

Ypač praeitais, JAV 200 metų sukaktuviniais metais, buvo šimtai galimybių ir progų iškelti Lietuvos neteisėtą okupaciją, supažindinti su Lietuvos garsia praeitimi, parodyti didžiulius, amžiais sukrautus lietuvių dvasinius lobius. Milžiniški paradai, eisenos, festivaliai, koncertai, kuriuose važiuavo lietuvių vežimai, kuriose žygiavo uniformuoti ar tautiniais rūbais pasipuošę lietuviai, kur lietuviai turėjo įsiruošę savo skyrius, kur pasirodė geriausi lietuvių meniniai vienetai ir Tautinių šokių šventė — tai mūsų, laisvame krašte gyvenančių, lietuvių demonstracija prieš Lietuvos okupantą. Kiekvienas mūsų mažesnis ar didesnis pasirodymas, kiekvienas mums palan-

LŠST CENTRO VALDYBA

Čikaga, 1976 m. gruodžio 10 d.

VISIEMS LIETUVOS ŠAULIŲ SAJUNGOS TREMTYJE NARIAMS

LŠST Centro valdyba sveikina seses ir brolius šaulius ir jų šeimas šv. Kalėdų proga, linkėdama tyro džiaugsmo bei Dangaus palaimos.

Naujieji 1977 metai tesuteikia naujų vilčių bei dvasinės stiprybės ir tepraėina jie šauliškos darnos, Tėvynės meilės bei kitų šauliškų ir asmeniškų laimėjimų ženkle.

Te priartina jie mūsų brangios Tėvynės laisvės dieną!

Su šventiškais linkėjimais

K. Milkovaitis

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje
Pirmininkas

S. Juozaitis

LŠST CV-bos Sekretorius

P.S. CV-bos aplinkraštis išeis gruodžio pabaigoje ar sausio pradžioje.

kus straipsnis amerikietiškoj spaudoj — rakštis okupantui.

Peržvelgę pernykščių metų įvykius ir veiklą, pamatysim, kad daugelis savo pareigas atlikom — dirbom kiek galėjom ir kaip sugebėjom. Šauliai dažnai buvo ir organizatoriai ir dalyviai ir stambių sumų aukotojai. Tai natūralu, nes šaulys privalo būti lietuviškosios veiklos pirminėse gretose.

LŠST suvažiavimą Toronte sveikino ir į bankietą atsilankė Kanados valdžios pareigūnai. Tai nuopelnas Sąjungos suvažiavimo organizatoriaus Stasio Jokubaičio, "Vlado Pūtvio" kp. pirmininko. Centro Valdyba išleido istorinį veikalą anglų kalba, parašytą istoriko dr. K. Jurgėlos "Lithuania: The Outpost Of Freedom". Knygoj iškelta

genocidinė Rusijos carų ir dabartinių komunistų politika. Carų valdininkai rusino ir naikino lietuvių tautą, kraštą kolonizavo rusais, tą patį daro dabartiniai okupantai, Maskvos komunistai: išvežę ir išžudę tūkstančius nekaltų lietuvių, jų vieton privežė rusų. Stengiasi iš lietuvių širdžių išrauti tikėjimą, palaužti jų valią, padaryti "sovietiniais žmonėmis". Knygą išleisti — tai milžiniškas darbas, kurio CV ėmėsi, tikėdama, kad kiekvienas šaulys šį darbą parems, bent vieną knygą padovanos įtakingam kitataučiui, kad perskaitęs tą knygą ir pažinęs komunistų užmačias, taptų mūsų reikalų gynėju.

Sekdami spaudą, sužinojom apie atskirų vietovių šaulių dalinių aktyvų dalyvavimą minint JAV sukaktį. Tie darbai neliko be atgarsių. Tačiau, galimybių kelti mūsų bylą buvo ir bus tol, kol Lietuva neatgaus suvereniteto, kol ji neįsijungs į nepriklausomų valstybių tarpą.

Mūsų priešai nesnaudžia. Jų propagandos ratai sukasi nepaprastu greičiu. Jie seka kiekvieną mūsų žingsnį, naudojami kiekvienu kivirčiu, stengiasi mus sukiršinti, pavienius veikėjus apšmeižti, purvais apdrabstyti, ir mes dažnai dėl savo naivumo, dėl nesusingaudymo, užsikabinam ant jų meškerės, pradėdam kovoti su vėjo malūnais, pamiršę kas mūsų tikrasis priešas.

Mes džiaugiamės ir liaupsinam, kad turim galimybės kelias dienas praleisti tėvynėj su artimaisiais. Jaunuoliai, praleidę šešetą savaitių Vilniuje kursuose, džiaugiasi lietuvių nuoširdumu, vaišingumu, gėrasi krašto grožiu, naujomis statybomis... Vieni pamiršta, kad už galimybę aplankyti artimuosius reikėjo pakloti nemažą sumą sunkiai uždirbtų dolerių, kad negalėjo važiuoti kur norėjo, pamatyti vietų kuriose užaugo, pasimelsti prie artimųjų kapų, tėviškės kapinaitėse. Kiti, būdami jauni ir nevisai suprasdami profesorų aukštą stilių, nesuprato, kad tų paskaitų turinys propagandinis, liaupsinantis dabartinių ponų nuopelnus, neigiantis visa, kas buvo sukurta nepriklausomais laikais. Pamiršta, kad ekskursijų metu dažnai reikėdavę sustoti, nes kursantai ir šoferis, per naktis gėrę, turėjo "į Rygą važiuoti". Apie tai nerašo nei Gimtasis Kraštas, nepasakoja ir jaunuoliai... Tačiau, tai faktai.

Jei važiuojam, važiuokim atvirom akim, vadovaukimės protu ir atskirkim grūdus nuo pelų. Jei leidžiam jaunimą, paruoškim jį, išpėkim, pamokykim ir leiskim tik atviro būdo, susipratusių, subrendusių savo įsitikinimuose.

Išnaudokim ir mes kiekvieną progą, kiekvie-

ną galimybę demaskuoti okupanto užmačias, nuplėšti jų propagandos kaukę.

Istoriniai kitataučių šaltiniai apie lietuvių tautą iškelia nepaprastą lietuvių vaišingumą, garsiširdumą, artimo atjautimą. Lietuvos valdovai kvietė kitataučius kurtis Lietuvoj. Jiems davė geriausias sąlygas. Lietuvos valdovo globos ir užtarimo ieškojo ir gudas, ir totorius, ir lenkas, ir žydas, ir vokiečiai. Lietuvoj niekad nebuvo žydų pogromų, persekiojimų. Nepriklausomoj Lietuvoj mažumos turėjo visas galimybes ir sąlygas mokslinti vaikus, išpažinti savo tikėjimą ir pagal sugebėjimus kurti materialinę gerovę. Tautinės mažumos turėjo savo mokyklas, savas šventes. Nuostabu, kad po kelių dešimčių metų tautinė mažuma — žydai, pradeda kaltinti lietuvius masiniu žydų naikinimu. Susiradę "liudininkų" kelia bylą... spaudoj randa užtarėjų, reikalaujančių kaltininkus tinkamai nubausti. Kur tie liudininkai buvo iki šiol, kodėl jie tik dabar kelia Kaminskui ir dviem latviam bylą? Ar tie kaltinimai nėra tik parankus vandens drumstimas, lietuvių skaldymas?..

Ar jau pamiršo Lietuvos žydų vadai, kad Lietuvoj jie vartėsi kaip inkstai taukuose, kad jie ekonominiai aukštai stovėjo, kad jų vaikai buvo gydytojais, profesoriais, mokytojais ir t.t.? Ar pamiršo kas su gėlėmis pasitiko įgyjuojančią Raudonąją armiją? Kas pirmasis nuėjo tarnauti okupantui, kas NKVD rūsiuose kankino ir tardė suimtuosius?..

Jei atsirado iš lietuvių vienas kitas, kuris iš baimės padėjo naciams žydus šaudyti, ar galima kaltinti lietuvių tautą? Ar turi šio krašto teismai teisti Kaminską ir kitus, vadinti juos masiniais žudikais ir tikėti sufabrikuotais liudinimais?

Ar jau pamiršo Lietuvos žydai lietuvius, kurie gyvybe ir savo šeimų gyvybėmis rizikuodami, slėpė ir gelbėjo žydus, ir daugelį išgelbėjo?

Šiais Naujaisiais Metais prabilkim tuo reikalu, surinkim žinias, paskelbkim amerikietiškoj spaudoj, neleiskim drabstyti purvais savo tautos.

Su Naujaisiais Metais prie JAV vairo grįžta demokratų partijos prezidentas. Kandidatuodamas, jis daug prižadėjo, bet ar pavyks jam ištesėti — laikas parodys. Gyvenimo patirtis parodė, kad lengvai pažadama, bet dar lengviau pažadai pamirštami. Pasitikėkim savimi, savomis jėgomis. Būkime veržlūs, nes nedrąsų visi nustumia, pamiršta. Kelkime savo reikalavimus, stenkimės prasumti savąjį jaunimą į valdiškas vietas, kad turėtume savų reikalų gynėjų ir užtarėjų.

ŠAULIŲ SAJUNGOS AVIACIJA LIETUVOJE

E. JASIŪNAS

Augant ir stiprėjant šaulių eilėms ir aviacinei idėjai plintant lietuviško jaunimo tarpe, iškilo reikalas steigti Šaulių S-gos aviaciją.

SKLANDYMO SEKCIJA

Artilerijos dirbtuvėse Šančiuose (Kauno priemiestyje), 1936 m. rugpiūčio mėn., buvo įsteigta 6-ta priešlėktuvinės apsaugos šaulių kuopa, ir prie jos netrukus buvo suorganizuota sklandymo sekcija. Sekcijos vadovu buvo j. ltn. Z. Stanaitis.

Šios sekcijos nariai 1937 m. pasistatė Br. Oškino konstrukcijos pradinio apmokymo tipo BRO-I sklandytuvą. Sekcijai priklausė apie 60 narių, iš kurių 25, sklandytojui G. Miliūnui instruktorijaujant, sėkmingai atliko pirmuosius sklandymo bandymus Petrašiūnų smiltynuose. Ten jie turėjo įsirengę ir sklandytuvo angarą. Vėliau ši sekcija pasistatė ir antrą sklandytuvą.

Kiek pažengusieji sekcijos nariai buvo siunčiami į Lietuvos Aero Klubo sklandymo mokyklą Nidoje, sklandytojų laipsniams įsigyti.

AVIACIJOS BŪRYS

1936 m. lapkričio 29 d. Kaune buvo įsteigtas pirmasis Šaulių S-gos aviacijos būrys. Į steigiamąjį susirinkimą atsilankė keli šimtai jaunuočių. Kalbas pasakė Šaulių S-gos vadas plk. P. Saladžius, karo aviacijos viršininkas plk. inž. A. Gustaitis, Lietuvos Aero Klubo pirmininkas prof. Z. Žemaitis ir kiti. Į aviacijos būrį įstojo 30 narių.

Būrio tarybos vadu buvo paskirtas av. ltn. A. Krasnickas-Audronis (dabar gyv. Los Angeles,

LIETUVOS RESPUBLIKA

K. A. M.

Šaulių Sąjungos Aviacijos
B Ū R Y S

1936 m. spalio mėn. 20 d.

№ 282

KAUNAS

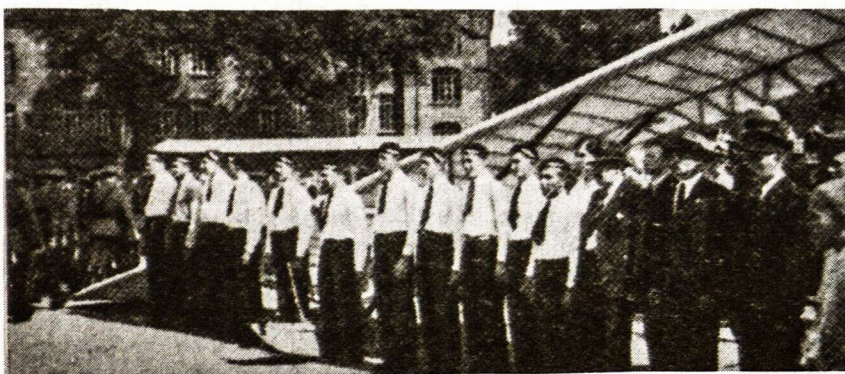
Šaulių S-gos av. būrio kertinis antspaudas

Calif.). Tarybon išrinkti: civ. lak. J. Kumpikevičius-Kumpikas (dabar gyv. Hollis Hills, N.Y.), karo lak. virš. Vachauzas, psk. A. Urbonas ir K. Tavianskas. Kontrolės komisijon išrinkti: av. kpt. gyd. V. Tupčiauskas-Taurus (dabar gyv. Čikagoje), ats. j. ltn. Z. Obelenis ir ats. av. ltn. P. Žaltauskas. Vėliau tarybos ir kontrolės komisijos nariai kiek keitėsi.

Aviacijos būrio veikla reikėsi labai gyvai. nuspręsta kuo skubiau įsigyti nuosavą lėktuvą. Tam tikslui atsiekti reikėjo lėšų, o joms sukelti buvo rengiami įvairūs minėjimai, paskaitos, renkamos aukos. 1937 m. pabaigoje išde jau turėta apie 37,000 litų. Bet aviacijos būrys pirmą jį lėktuvą pats įsigyti nebesuspėjo: lėktuvą jam nupirko ir padovanojo Amerikos lietuviai.

AMERIKOS LIETUVIŲ DOVANA

1934 metais, Dariaus ir Girėno žygio metines minint, Amerikos lietuviai Brooklyne įsteigė Dariaus-Girėno vardo aero klubą. 1938 m. sausio mėn., Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo 20 metų, ir Dariaus-Girėno žygio 5 metų sukakčių proga, šis klubas, su plačiosios Amerikos lietuvių visuomenės parama, ryžosi Lietuvos

Šauliai sklandytojai išsiri-
kiavę šventės metu.

Šaulės, pasipuošę tautiniais drabužiais, su gėlėmis rankose, Kauno aerodrome 1938.VIII.12 d. laukia atskrendančio P. Šaltenio

Šaulių S-gai padovanoti lėktuvą. Šią gražią minčių iškėlė klubo valdybos nariai lak. Paulius Šaltenis ir Antanas Alekna.

Lėšų sukėlimui, įvairiose Amerikos lietuvių kolonijose buvo organizuojami aukoms rinkti komitetai, ruošiami piknikai, aviacijos dienos. Per kelis mėnesius, daugiausiai P. Šaltenio pastangų dėka, klubui pavyko reikiamas lėšas sukelti. Už 1,650 dol. buvo nupirtas naujutėlis, pradiniam lakūno apmokymui labai tinkamas Taylor "Cub" tipo lėktuvas, su Continental A40A oru aušinamu 40AJ varikliu. Lėktuvo pervežimas laivu iš New Yorko į Kauną papildomai kainavo 285 dol.

Su šiuo lėktuvu, laivu į Lietuvą išvyko ir aero klubo atstovas P. Šaltenis, kaip labiausiai patyręs lakūnas (turėjo komercinio piloto teises) ir daugiausiai prisidėjęs prie lėšų telkimo darbo. Klubu buvo planuota su naujuoju lėktuvu dalyvauti ir Tautinėje Olimpiadoje, įvykusioje 1938 m. liepos 17-31 d.d., bet nebesuspėta.

P. Šaltenis į Klaipėdą atvyko 1938 m. rugpiūčio 4 d. Po gražaus priėmimo "Lietuvos" viešbutyje Kaune, Šaltenis išvyko į Anykščius aplankyti ten gyvenančius savo motiną, brolių ir seserį, o iš ten vyko vėl į Klaipėdą, priimti ir paruošti keliomis dienomis vėliau pristatytą lėktuvą.

Rugpiūčio 12 d. P. Šaltenis, su av. būrio vadu A. Krasnicku, iš Palangos per Šiaulius atskrido į Kauno aerodromą. Svečių aerodrome sutiko šaulių av. būrys, įvairūs šaulių daliniai, karo ir civiliniai lakūnai, žymūs aukštieji svečiai, spaudos atstovai ir tūkstantinė žmonių minia. P. Šaltenis perskaitė lėktuvo padovanojimo

aktą. Už dovaną susirinkusiųjų vardu padėkojo Šaulių S-gos vadas plk. P. Saladžius, ir lėktuvą perdavė av. būrio vadui kpt. Krasnickui. Lėktuvas buvo pakrikštytas "Sakalo" vardu. Krikšto tėvais buvo p. Černiuvienė ir plk. Saladžius. Lakūno sutikimo, lėktuvo perdavimo ir krikštynų iškilmėms pasibaigus, karo aviacijos karininkų Ramovėje buvo surengtas svečiui priėmimas. Vaisių metu, už nuopelnus Lietuvai ir Šaulių S-gai, P. Šaltenis buvo apdovanotas Šaulių Žvaigžde, kurią prisegė brig. gen. Černius. Šaulių Žvaigždė buvo apdovanotas ir A. Alekna. Tuo pačiu laiku Lietuvoje svečiavosi ir vienas iš Dariaus-Girėno aero klubo steigėjų ir buv. klubo pirmininkas — Kazys Vilniškis.

Svečiuodamasis Lietuvoje, P. Šaltenis atvežtuoju Taylor "Cub" lėktuvu išskraidė virš 22 valandų. Lietuvos Aero Klubu lėktuvu D.H. Tiger-Moth jam teko skraidyti 9 val., ir karo aviacijos ANBO — 8 val. Kiekvieną skridimą jis rūpestingai atžymėjo savo skraidymų knygelėje. Buvo nuskridęs į Klaipėdą, Panevėžį, Anykščius, Nidą, Palangą. Turėjo progos pasklandyti Nidos sklandymo mokykloje ir paskraidyti F. Vaitkaus "Lituanica II", tada jau buvusią karo aviacijos nuosavybėje. Aplankė Vilniaus lietuvius. Išvykstantiam svečiui šaulių av. būrys įteikė meniškai pagamintą atsisveikinimo adresą.

Lapkričio 4 d. P. Šaltenis per Klaipėdos uostą laivu išvyko į JAV. Sugrįžęs darė pranešimus Dariaus-Girėno aero klubo nariams ir plačiai JAV lietuvių visuomenei. Savo pranešimuose P. Šaltenis papasakodavo apie nepaprastai gražų jo priėmimą Lietuvoje, apie Lietuvos lietuvių nepaprastai šiltus jausmus Amerikos lie-

Šaulių aviacijos rėmėjo ženklelis 34 mm x 20 mm

labai priminė Stepą Darių. Keistu sutapimu, ir pačios avarijos vaizdas ir aplinkybės labai priminė Soldino tragediją.

AVIACIJOS BŪRYS PERKA TRIS K.L. 35

Su Amerikos lietuvių padovanotu Taylor "Cub" šaulių av. būrio nariai pradėjo intensyviai lavintis skraidyboje. Deja, dar tų pačių metų rudenį, šaulių "Sakalas", beruliudamas Kauno aerodrome, susidūrė su karo aviacijos ANBO II (Nr. 48). Abu lėktuvai smarkiai nukentėjo. Po poros mėnesių, "Sakalas" buvo atremontuotas ir vėl skraidė.

Su turimais išde pinigais šaulių av. būrys iš Hans Klemm firmos Boeblingene, netoli Stuttgarto, Vokietijoje, užsakė dvivietį, atvirų kabinų, žemasparnį, pritaikytą akrobatikai K.L. 35 tipo lėktuvą, su Hirth H.M.504 oru aušinamu 100AJ

tuviams, ir pabrėždavo, kad tokios gražios, taip pavyzdingai susitvarkiusios ir ekonomiškai pažangios Lietuvos jis nesitikėjęs pamatyti. Už tokį gražų jų atstovo priėmimą, Dariaus-Girėno aero klubo valdyba Šaulių S-gos vadui plk. Saladžiui prisiuntė nuoširdžią padėką.

PAULIUS ŠALTENIS

Paulius Šaltenis buvo gimęs 1912 m. gegužės 23 d. Trevesken, Pensylvanijos valstijoje, netoli Pittsburgo. Į Lietuvą su tėvais nuvyko turėdamas pustrėčių metų amžiaus, ir gyveno netoli Anykščių. Į JAV grįžo būdamas 17 metų amžiaus. Tėvai, brolis ir sesutė pasiliko Lietuvoje.

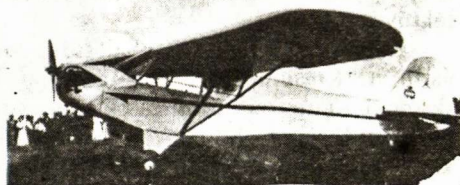
Aviacija Paulius susidomėjo tuoj po tragingo Dariaus-Girėno žygio. Jis buvo vienas iš Dariaus-Girėno aero klubo Brooklyne steigėjų, ir ta centre ašimi, apie kurią sukosi tuomet gana aktyvus klubo veikimas.

Po apsilankymo Lietuvoje 1938 metais, tolimesnėje savo aviacinėje karjeroje JAV-se P. Šaltenis pasižymėjo kaip vienas iš geriausių skraidymo instruktorių. Pragyvenimą pelnė grynai iš aviacinės tarnybos. Buvo vedęs lietuvaitę Birutę Klimaitę, ir augino sūnelį ir dukrelę. Profesinėje srityje — buvo įsigijęs transporto piloto licenziją, aklojo skraidymo pagal instrumentus ir skraidymų egzaminatoriaus teises. Eastern Air Lines pakviestas, pradžioje skraidė transportiniais lėktuvais, o vėliau toje pačioje bendrovėje tarnavo oro linijos kapitonu, vežiojo keleivius.

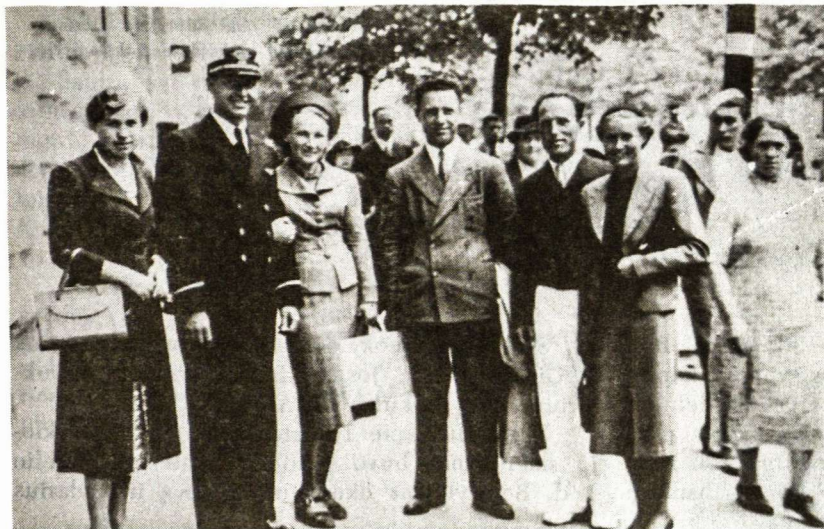
Deja, 1948 m. sausio 13 d. naktį įvyko šiurpi tragedija, atėmusi jam gyvybę. Greičiausiai dėl kontrolinio bokšto kaltės, jo vairuojamas DC-3 tipo keleivinis lėktuvas sudužo apie 5 mylios į pietryčius nuo Washingtono D.C. aerodromo, kur jis turėjo nutūpti. Iki nelaimės dienos, P. Šaltenis buvo išskraidęs 7406 valandas ore. Savo būdu, idealizmu ir meile Lietuvai, P. Šaltenis

TRIMITAS

ISSN M. 001
PUB. M. 001
D. 1948 N. 11

Šaulių S-gos žurnalo "Trimitas" viršelinis puslapis

Lak. P. Šaltenis svečiuose pas Vilniaus lietuvius 1938.IX.3 d. A. Mickevičiaus gatvėje.

4 cilindrių varikliu. Lėktuvo perskridimo greitis buvo 190 km/val., pilnai pakrautas svėrė 750 kg, galėjo be nutūpimo nuskristi 700 km (3 1/2 val.). Lėktuvas turėjo visus aklojo skridimo prietaisus ir buvo pritaikytas sklandytuvų išvilkimui. Kainavo 38,000 litų.

1938 m. gruodžio 1 d. šaulių būrio vadas kpt. Krasnickas ir ltn. Lendraitis pirkėtajį lėktuvą parskraidino į Kauną. 1400 km kelionę jiedu atliko per 6 val. ir 10 min. ore. Skrido maršrutu: Boeblingen - Stuttgart - Leipzig - Berlin - Stolp - Karaliaučius - Kaunas.

Šaulių S-gos 20 metų jubiliejaus proga, 1939 m. šaulių būrys toje pačioje vokiečių firmoje

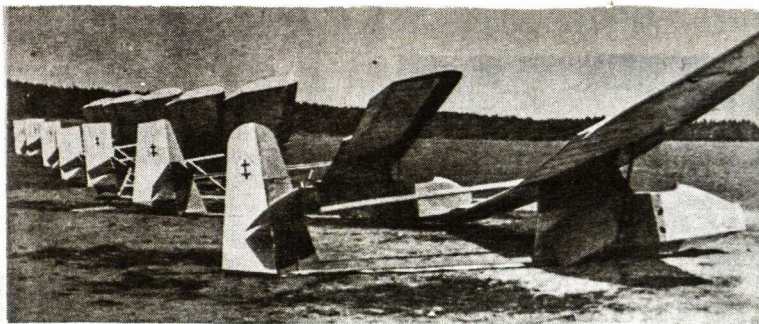
užsakė dar du tokio pat tipo lėktuvus. Pinigus, apie 70,000 litų, sudėjo įvairios lietuviškos firmos ir visuomenė. Šiuos lėktuvus birželio mėn. viduryje parskraidino kpt. Krasnickas su ltn. Andriušiu (lėktuvas Nr. 3) ir ltn. Lendraitis (lėktuvas Nr. 4).

Šaulių S-gos 20-mečio didžiosios iškilmės įvyko Kauno kariniame aerodrome, birželio 25 d. Tų iškilmų proga buvo pašventinti ir naujai pirktieji lėktuvai. Po iškilmų įvyko paradas, kurio metu pasirodė ir šaulių aviacijos lėktuvai, ore darydami įvairiausių akrobatinio skraidymo numerius.

1939 m. šaulių aviacijos būrys Kaune buvo

Lietuvos Aido 1938.VIII.13 d. pirmasis puslapis

Šaulių aviacijos sklandytuvai Dariaus-Girėno sklandymo mokykloje Aukštagyryje, 1940 m.

jau žymiai išaugęs ir turėjo apie 300 narių. Buvo pradėtos rengti šaulių aviacijos šventės, kuriose dalyvaudavo visi keturi lėktuvai. Keleivius skraidindavo ltn. Lendraitis, virš. Vachauzas, psk. Kuosaitis ir kiti. Lakūnų-mokinių skraidymo instruktoriais buvo kpt. A. Mariūnas, virš. Vachauzas, Mažonas ir kiti.

Šaulių aviacijos lėktuvais daugumoje skraidydavo į atsargą išėję karo aviacijos lakūnai. Buvo sudaryta ir mokinių-lakūnų grupė, bet dėl netrukus prasidėjusio II Pas. karo, pilnai paruošti naujų lakūnų (pagal F.A.I. taisykles) nebesuspėta. Mokinių-lakūnų grupei priklausė ir kelios moterys.

Be šaulių av. būrio Kaune, aviacijos būriai dar buvo sudaryti Šiauliuose, Panevėžyje ir Vilniuje, bet šie būriai nuosavų lėktuvų dar neturėjo.

DARIAUS-GIRĖNO SKLANDYMO MOKYKLA AUKŠTAGIRYJE

1939 m. spalio mėn. atgavus dalį Vilniaus krašto, šaulių aviacija perėmė Aukštagyryje, apie 8 km nuo Vilniaus, buv. lenkų LOP organizacijos sklandymo mokyklą. Kartu su bendrabučio, angarų ir dirbtuvių pastatais, šaulių aviacijai atiteko apie 11 sklandytuvų, "Varna" (pradiniam apmokymui) ir "Salamandra" (pažengusiems) tipų. Dar keletas sklandytuvų buvo remontuojama.

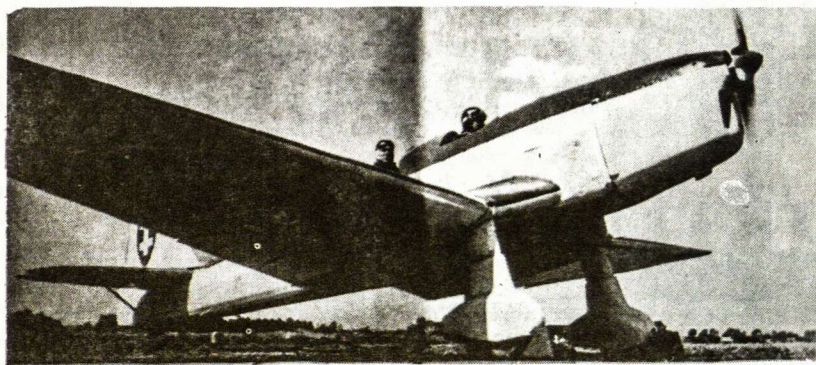
Sklandymo mokykla buvo pavadinta Dariaus ir Girėno vardu. Jos viršininku ir vyr. instruktorium buvo paskirtas lak. Alfredas Gysas.

Susidarius apie 10 asmenų grupei, mokykloje sklandymas buvo pradėtas 1940 m. birželio 1 d. Bolševikams okupavus Lietuvą ir uždarius

"Sakalo" avarija Kauno aerodrome, 1938 m.

Šaulių S-gą, sklandymo mokykla perėjo Lietuvos Aero Klubo žinion. Bet netrukus buvo sustabdyta ir Liet. Aero Klubo veikla, o jo Kaune turėti lėktuvai ir sklandytuvai liepos mėnesį buvo nuskraidinti į Aukštagyrij.

Šaulių aviacijos K.L. 35 tipo lėktuvai. 1939 m. jau turėta trys tokio tipo lėktuvai.

Su Lietuvos okupacija pasibaigė ir taip gražiai pradėta vystyti Šaulių S-gos aviacinė veikla. Šaulių aviacijos turėtų lėktuvų tolimesnis likimas man nėra žinomas. Su kai kuriais Aukštątagirio sklandymo mokyklos sklandytuvais pusiau slapta buvo sklandoma vokiečių okupacijos metais nuo Nemuno šlaitų Virbaliūnuose, netoli Kulautuvos. Su vienu iš jų, 1944 m. balandžio 18 d. gavau skl. "A" piloto laipsnį.

Pastaba: Būtų gera, kad šaulių aviacijos būrio veikloje dalyvavusieji patys parašytų apie būrio veiklą plačiau. Mano paduotos žinios yra daugumoje surinktos iš Nepr. Lietuvoje ir čia JAV-se ėjusios periodinės spaudos, ir kai kuriais atvejais gali būti nepilnos ar netikslios. E. J.

Buv. Šaulių Sąjungos Centro Valdybos įgaliotiniui Kanadai

A.A. INŽ. JURGIUI PREIKŠAIČIUI

MIRUS, ŽMONĄ Mariją, sūnus Alfonsą ir Romą ir visus artimuosius giliai užjaučiame ir kartu liūdime

Kanados Šaulių Rinktinės Valdyba

Dariaus-Girėno Aero Klubo lakūnas Paulius Šaltenis

Sudužęs kpt. P. Šaltenio vairuotas Eastern Air Lines lėktuvas, 1948.I.13 d., netoli Washington, D.C. aerodromo.

KULDAŠIUS IR MERGINOS
(Rašyta šaulių spaudai Lietuvoje)

Jūs pažįstate Kuldašių —
Pasidarė "fain" vaikinai;
Kai į šaulius įsirašė —
Pamylėjo jį merginos!

Pirma, būdavo, jos vengia
Su Kuldašiu susitikti —
O dabar jis neįstengia
Spėti viską joms atlikti.

Iš šalies stebėtis reikia —
Kas jas pakeitė taip ūmai:
Mat, gerai mergaitės veikia
Jo įgyti mandagumai.

Pirma, būdavo, tas vyras
Kepurėtas jas šokdino —
Koks ten šokis jo!? Sustiręs.
Jį "sena meška" vadino . . .

Bet rikiuotėj išmiklejo,
Ir dabar puikiai jis šoka:
Daug kultūros prisidėjo,
Vyriškumo nebestoka.

Kai merginos klausti ima:
Kaip pasikeitė Kuldašius?
— O gi, vis tai per veikimą,
Man į šaulius įsirašius! . .

Ir jums į šaulės kviečiu . . . —
Taip Kuldašius joms atsako,
Ir prirašė visą spiečių:
Jų pilnai būry pakako.

Jau dabar būryje veikia
Ir merginos lietuvaitės,
Jas gražiai pagirti reikia —
Ar negeros tai mergaitės?

Juk ir švelnios jų rankelės
Gali daug pasidaruoti,
Ir vardan gimtos šalelės
Jos gerovei daug ką duoti! . .

Ei, merginos ir vyručiai —
Jau į šaulius įsirašę.
Agituokite jūs drūčiai —
Imkit pavyzdį Kuldašiaus!

Kai visus, visas, ik vieno
Į šaulius gražiai subursit,
Baigsis kraštui vargo dienos —
Jūs gerovę jam sukursit.

Juk jūs platinatė šviesą;
Tamsumos baubus sutrynę!
Ir lydės mūs žingsnius tiesa
Po Lietuvą, po tėvynę . . .

"Žalgirio" kp. Klevelande šaudymo trofėjų įteikimas. Iš k. į d.: Linas Staškūnas — antra vieta ir per-
einamoji taurė, Elena Šarkauskienė, šaulių moterų geriausia šaudytoja, kp. pirm. komp. Alf Mikulskis,
kp. garbės šaulys Adolfas Klimas, Alis Benas — pirmą vieta, Ignas Muliolis — šaudymo vadovas ir
Albinas Karsokas — trečia vieta. Nuotr. J. Carlos

“Žalgirio” šaulių kp. “Rudens Šventė”. Ketvirta iš kairės sėdi moterų sekcijos pirm. Ona Mikulskienė. Nuotr. J. Garlos

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

Iš “Žalgirio” šaulių kuopos būstinės Klevelande

Vasaros meto užsiėmimams baigiantis ir prasidedant žiemos veiklai, žalgiriečiai yra susikūrę tradiciją surengti “Rudens šventė”; savųjų bei artimųjų bičiulių tarpe peržvelgti, kas nuveikta ir ką reikėtų veikti mūsų šaulių veiklos planuose. Ta proga paprastai prisimenamas ir Sąjungos įkūrėjas Vladas Pūtvis. Tokią kultūrinę popietę kuopos vadovybė surengė Čiurlionio Ansamblio salėje lapkričio 21 d.

Kuopos pirmininkas padarė trumpą vasaros sezono veiklos pranešimą. Priminė ano meto Lietuvos padėtį, kuri skatino įsteigti kariuomenės pagalbai ginkluotą organizaciją — Lietuvos Šaulių Sąjungą ir jos sumanytojus bei steigėjus, kurių priešakyje buvo Vladas Pūtvis. Priminė ir pirmuosius Sąjungos vadus: kpt. Džiūvę, mjr. Pr. Klimaitį, plk. M. Kalmantą ir plk. Pr. Saladžių, kurie visi jau yra mirę arba žuvę. Tad susikaupimo minute jie buvo prisiminti ir pagerbti.

Moterų sekcijos vadovė Ona Mikulskienė pasakė, kad sesės savo sueigoje nutarė vėl daryti kalėdinius papuošalus — šiaudinukus, papuošti milžinišką eglę Klevelando Centrinės Bibliotekos didžiojoje salėje, nes pereinatis metais papuošta eglutė padarė visuomenei didelį įspūdį. Ji buvo parodyta televizijoje ir aprašyta spaudoje. Todėl bibliotekos direktoriui pakvietė ir šiemet dar didesnę eglę papuošti. Sekcijos vadovė jau yra parūpinusi tikrų rugių ir kviečių šiaudų bei miežių varpų, ir sesės su visu entuziazmu dirba. Priminė, kad šiaudų gavo iš sesės Petkevičienės ir Basaly-

kienės — iš Kanados ir Jonynienės — iš Detroito. Viena sesių bičiulė, Biliūnienė, saujelę šiaudų atvežė net iš Lenkijos. Mat Europos šiaudai yra stipresni ir lengviau iš jų dirbti.

Šaudymo sporto vadovas Ignas Muliolis pranešė apie šaudymo pratybas, kad jos buvo labai sėkmingos. Į gražų Bartkų ūkį, kur žalgiriečiai turi įsirengę puikią šaudymo aikštę, suvažiuodavo daug šaulių ir svečių praleisti gražius sekmdienio popiečius. Tad šaudymo pratybos buvo kartu ir šaulių malonus pabendravimas.

Šaudymo pirmenybėse pirmą vietą laimėjo Alis Benas, antrą — Linas Staškūnas ir trečią — Albinas Karsokas. Sesių geriausia šaudytoja vėl liko Elena Šarkauskienė. Pereinamąją kuopos trofėją laimėjo Linas Staškūnas, per visą šaudymo sezoną surinkęs daugiausia taškų. Jiems visiems kuopos trofėjas įteikė kuopos pirmininkas, asistuojamas vicepirm. Jadvygos Budrienės ir Moterų Sekcijos vadovės Onos Mikulskienės.

Už pavyzdingą šaulių pareigos supratimą ir atlikimą šiemet kuopos valdybos buvo padėkos diplomais apdovanotos sesės: Lilijona Čaplickienė, Marija Iešmantienė, Ona Čiuprinskienė ir kuopos korespondentė — Stasė Miglinienė.

Žalgiriečiams buvo labai maloni proga pagarbti savo kuopos narį, vieną iš Šaulių Sąjungos steigėjų, žurnalistą, rašytoją ir buvusį “Trimito” redakcijos narį Kaune, šaulį-veteraną Adolfą Klimą. Prieš du mėnesius jam suėjo 90 garbingo amžiaus metų. Ta proga kuopos valdyba išrinko jį kuopos valdybos nariu. Jo išrinkimas čia buvo susirinkimo patvirtintas ir buvo įteiktas specialus garbės diplomai. Nuskambėjus broliškam “Ilgiausių metų” sesės pakvietė prie

skoningų vaišių, kurias lydėjo šauni šaulių daina.

Sesių žalgiriečių gražus darbas suerzino priešus

Sesės, savo sueigoje priimto nutarimo bei nusistatymo kietai laikydamosi, per 14 sueigų iš trapių šiaudų padarė 170 papuošalų-ornamentų. Neviena sesė dirbo namuose ir atnešdavo po 10 jau padarytų, ir laiku užsibrėžtą skaičių padarė.

Gruodžio 10 d. bibliotekos direktoriaus buvo pakviestos papuošti ir talkinamos brolių, tą milžinišką eglę nuostabiai papuošė, nes papuošimui vadavo tos rūšies menininkė mokytoja Ona Žilinskienė. Baigiant puošti, atėjo televizijos 3-čio kanalo operatoriai ir labai meniškai — išieskotai nufilmavo, o popietinių žinių metu gražiai pademonstravo.

Už dviejų dienų Klevelando didžiajame dienraštyje pirmame puslapyje, buvo patalpinta labai žavi nuotrauka, deja, nustebome perskaitę, kad atsiradus piktiems skundams, Kalėdų eglė iš Public Library gaisrininkų buvo išnešta ir dabar ant kiemo nuo šalčio dreba. Kitą dieną vėl straipsnis, tame pačiame “Cleveland Press” dienraštyje, kur stebisi, kad tiek metų čia stovėjo Kalėdų eglutė, o dabar tuštuma. Kur buvo gaisrininkai anksčiau? Jei tik šiemet pasidarė pavojinga gaisro atžvilgiu eglė, būk tai, užblokuoja praėjimą. Toks elgesys papiktino nevien lietuvių, bet ir amerikonių visuomenę. Eglutės papuošimu buvo toks didelis žmonių susižavėjimas, kas, iš tikrųjų, truputį trukdė praėjimui. Eglutę išnešus, trečias televizijos kanalas dar kartą ją parodė su mums labai palankiais komentarais.

Tačiau mes, Klevelando lietuviai, turime labai aukštai iškilusius vyrus, kaip Raimundą Kudukį — miesto įmonių direktorių, burmistro kabinete patį stipriausią autoritetą, jo sekretorių — Algį Rukšėną ir apskrities mokesčių inspektoriaus dešiniąją ranką — mūsų radio valandos vedėją Juozą Stempuzį ir kitus, tai jie sudrebino Klevelando miesto pareigūnus ir man rašant šias žinutes, eglutė jau turi būti nupurkšta chemikalais ir pastatyta į tą pačią vietą. Taigi, koks aiškus pavyzdys, kad savuosius, kandidatuojančius į valdžios ar miesto postus, reikia remti. Be jų mes nieko nebūtume laimėję. Sesės žalgirietės ir visi lietuviai Klevelande triumfuoja, kad mūsų galingi vyrai parodė savo galią ir padėję atstatė, kad priešams prieš lietuvius sunku laimėti. O mūsų Kalėdų eglutė susilaukė dar didesnio dėmesio, ir televizija bei amerikiečių spauda vėl ją rodyd ir aprašys. Tur būt, padėjo ir sesių ašaros bei maldos.

Aišku, kad priešams nepatiko, nei eglės užrašas "National guard of Lithuania", nei čia pat platinamos VLIKO išleistos puikios knygtės apie Lietuvą ir jos dabartinę politinę padėtį.

Tačiau mes laimėjome!

Žalgiriečių 9 pėdų eglutė yra papuošta Lietuvių banke, 185 g. ir Klevelando Lietuvių Namuose.

Kuopos valdyba savo paskutiniame posėdyje iš savo kasos paskyrė paramą spaudai ir lietuvių radijui: "Kariui" 50 dol., "Dirvai" 25 dol., "Draugui" 25

dol. ir "Tėvynės Garsų" radijo programoms — 25 dol. Lietuvos laisvinimui bus paskirta Vasario 16-sios proga.

Kariomenės šventė Toronte

Kariomenės atkūrimo minėjimas, 1976 m. paskirto 20 d., Toronto Lietuvių Namuose, buvo sėkmingas ir gerai prarvestas. Minėjime su vėliavomis dalyvavo: savanoriai, šauliai ir jūrų šauliai, skautai ir svečiai iš St. Catharines "Povilo Lukšio" kp. šauliai su pirm. A. Šetiku.

Įnešus į sceną vėliavas, minėjimas pradėtas Kanados himnu. Gražų patriotišką atidarymo žodį tarė ir minėjimą pravedė "Vlado Pūtvio" šaulių kp. pirm. Stasys Jokubaitis. Invokaciją skaitė Lietuvos Kankinių parapijos klebonas kun. P. Ažubalis. Sveikinimo žodžius tarė, į minėjimą atsilankę, estų ir latvių karinių organizacijų atstovai. Šio minėjimo garbės svečiai buvo: Toronto savanoriai, KLB Krašto Valdybos pirm. J.R. Simanavičius, Toronto skyr. savanorių pirm. S. Banelis, lietuvių evangelikų-liuteronų parap. klebonas A. Žilinskas, Prisikėlimo parapijos Tėvas B. Mikalauskas, LB Toronto apyl. vald. pir. P. Šturmas su ponija, Toronto Lietuvių Namų vald. pirm. J. Strazdas, jūrų šaulių "Baltija" kp. pirm. P. Jonikas, patriarcho Martyno Jankaus duktė E. Jankutė. Buvo išvardinti ir pristatyti visi minėjime dalyvavę savanoriai Vyčio Kryžiaus kavalieriai.

Labai gražią patriotinę paskaitą skai-

tė poetas dr. Henrikas Nagys iš Montrealio. Gilios mintys, gražūs, retai girdimi eiliuoti žodžiai, daugelį sujaukino. St. Jokubaitis paskaitininkui įteikė šaulių dovaną — knygą "Vladas Putvinskis-Pūtvis", gyvenimas ir parinktieji raštai.

Meninėj daly dainavo Toronto lietuvių dainos vienetas "Volungė" ir pašoko jaunesnieji "Atžalyno" šokėjai. "Volungė" sužavėjo dalyvius savo gražiu dainavimu, gerai parinktu repertuaru, gražiais tautiniais rūbais ir volungiečių — dešimties jaunų lietuvių, grožiu ir jaunyste. Dainininkams akomponavo S. Freimanienė. Jas muzikiniai paruošė buvusi "Vrapo" choro dirigentė D. Viskontienė. Dainininkų programą pranešinėjo talentinga V. Kuprevičiūtė.

Minėjimo uždarymo žodį tarė LB Toronto Apyl. Valdybos pirm. P. Šturmas. Minėjimas buvo baigtas Lietuvos himnu. Už šio minėjimo puikų suorganizavimą ir gražų pravedimą padėka priklauso "Vl. Pūtvio" kp. šauliams, o ypač pirm. Stasiui Jokubaičiui. Minėjime dalyvavo arti 300 dalyvių iš Toronto, Hamiltono, St. Catharines ir kitur.

Sekmadienį, lapkričio 21 d. Prisikėlimo parapijos bažnyčioje, pamaldose, su vėliavomis dalyvavo: savanoriai ir skautai, o Lietuvos Kankinių parapijoje Toronto šauliai ir jūrų šauliai, su savo kuopų vėliavomis.

"Vlado Pūtvio" kp. valdyba per kasininką Juozą Mockų, prisuntė 30 dol. auką Tremties Trimitui.

Dalyvis-karys

1976 m. lapkr. 20 d. Toronte, kariomenės atkūrimo minėjime, kurį surengė "Vl. Pūtvio" kp. šauliai, organizacijų, savanorių, šaulių ir skautų vėliavos. Nuotrauka S. Dabkaus

Kariuomenės šventėje, Toronte, 1976 m. lapkričio 20 d., dalyvavęs naujasis Toronto lietuvių dainos vienetas "Vолungė". Nuotr. S. Dabkaus

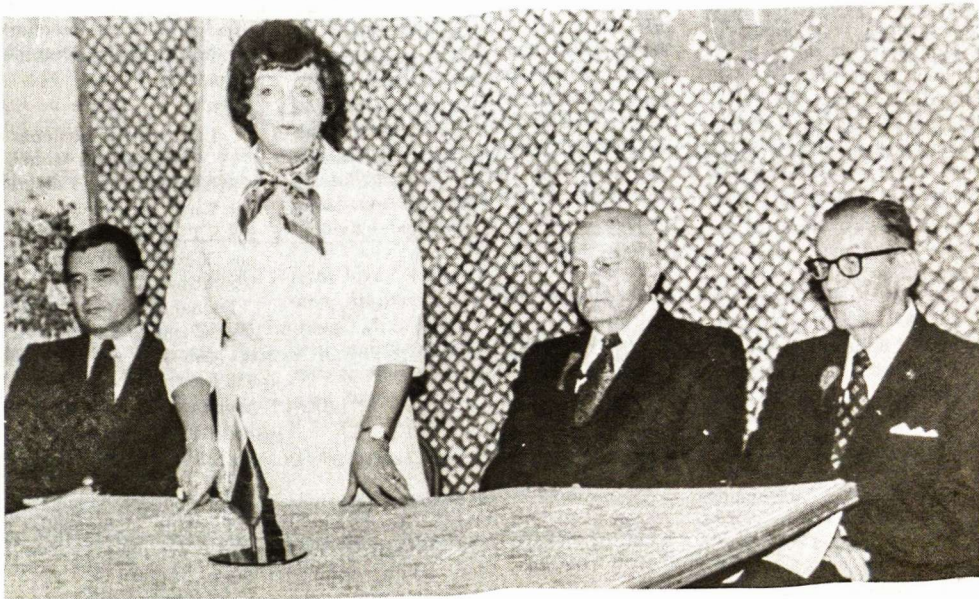
Čikagos "Gen. T. Daukanto" Jūrų Šaulių Kuopos Padangėje
 "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa, užbaigusi 1976-ųjų metų plaukiojimo sezoną ir laivą paruošus žiemojimui, 1976 m. lapkričio 13 d., Vyčių salėje, suruošė tradicinį jūreivių-šaulių plaukiojimo sezono uždarymo pobūvį. Į pobūvį, tradicinį rudeninį kuopos balių, prisirinko pilna salė svečių ir jūrų šaulių, taip kad vėliau atvykusiems pritrūko vietų. Baliaus garbės svečių tarpe matėme Lietuvos Savanorių-Kūrėjų S-gos pirmininką plk. J. Švedą, LKVS "Ramovė" pirmininką plk. K. Dabulevičių, LDK Birutės D-jos pirmininkę M. Babickienę ir p. Kulikauskienę, LŠST pirmininką j.š. K. Milkovaitį su poniu, kpt. A. Juškevičių ir "Gen. T. Daukanto" vėliavos krikšto tėvus — j.š. A. Žemaitį su poniu. Iš Kenosha, Wisc., specialiai į pobūvį buvo atvykę Užjūrio Karo Veteranų Posto atstovai, nuoširdūs "Gen. T. Daukanto" kuopos draugai, kpt. B. Anderson, lt. R. Jones ir sgt. C. Kloet su ponijomis.

Susirinkusius pasveikindamas ir palinkėdamas džiaugsmingos nuotaikos, pobūvį pradėjo "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos pirmininkas j.š. Edmundas Vengianskas. Programoje jausmingai padainavo kuopos narys j.š. V. Rusteikis ir Cicero "Klaipėdos" kuopos j.š. I. Petrauskienė, kurie susilaukė daug aploдимentų. Į dainavimą buvo įtraukti ir visi pobūvio dalyviai.

Taip pat šia proga buvo įteiktos dovanos ir pereinamoji taurė, "Gen. T.

Daukanto" kuopos 1976-ųjų metų šaudymo varžybų dalyviams, varžybas pravedusiam ir teisėjams. Šiais metais, jūrų šaulių vadovo j. š. Vitkaus skirta kuopai pereinamoji taurė atiteko kuopos geriausiajam šauliui ir laivo kapitonui j.š. Klaudijui Pumpučiuui. Antrosios ir trečiosios vietos laimėtojams j. šauliams P. Malėtai ir M. Maksvyčiui, buvo įteiktos vienkartinės dovanos, o visi kiti, dalyvavę varžybose, prisiminimui buvo atžymėti specialiomis statulėlėmis. Su ypatinga padė-

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos surengto Lietuvos karinių jėgų atkūrimo metinės sukakties minėjimo prezidentas: LŠST pirm. K. Milkovaitis, kalba j.v.s. A. Gasnerienė, LKVS "Ramovė" pirm. plk. K. Dabulevičius ir Liet. Sav-Kūr. S-gos pirm. plk. J. Švedas. Nuotr. P. Malėtos

JUOZO DAUMANTO 25-RIŲ METŲ ŽUVIMO SUKAKTIS

Su pagarba minime kovotojus, kurie žuvo už Lietuvos laisvę. Vien tik antrosios sovietinės okupacijos metu (1944-51 m.) virš trisdešimt tūkstančių partizanų paguldė galvas. Kas gi juos suregistruos, išvardins? Neįmanoma.

Čia paminėsiu žymų partizanų vadą Juozą Lukšą, pagrindžio veikloj žinomą slapyvardžiais Daumantas, Skrajūnas, Skirmantas, Miškinis.

Juozas Lukša gimė 1921 m. Marijampolės aps. Šilavoto vlsč., Juodbūdžio k., ūkininko šeimoj. Gimnaziją baigė 1940 m. Kaune. Tais pačiais metais buvo bolševikų įkalintas, tačiau išsilaisvino 1941 m. karui prasidėjus. Studijuodamas Kauno universitete, veikė pagrindį prieš vokiečių okupacinę valdžią.

Bolševikų antrosios okupacijos pradžioj jis įsijungė į aktyvią pagrindžio veiklą. Ėjo įvairias pareigas: partizanų vyr. vado adjutanto, Biru-

tės rinktinės vado. Organizavo spaudos leidimą: "Laisvės žvalgo", "Kovos keliu". Du kartus prasiveržė pro Geležinę uztvarą į Vakarus. 1947 gruodžio 15, pradėjo antrą kelionę per Rytprūsius. Pakeliui trys palydovai žuvo, tik Juozui ir K. Pypliui pasisekė pasiekti Dancigą. Per Švediją ir Prancūziją jis atvyko Vokietijon. Ten, 1948 m. liepos 7-9 d.d., prie Baden-Badeno sutarė su VLIKu, kad krašto rezistencijai užsieny yra įgaliotas atstovauti VLIK-as. Susitarimą Lukša pasirašė kaip BDPS prezidiumo specialus įgaliotinis. Jis Vakaruose išbuvo iki 1950 m. spalio 3 d. Per tą laiką parašė knygą — "Partizanai už geležinės uždangos".

Jam grįžus okupuoton Lietuon, vyko pats stipriausias saugumo siautimas. 1951 m. rugsėjo mėn. išduotas J. Kukausko, J. Lukša-Daumantas žuvo didvyrio mirtimi kautynėse, miškuose tarp Veiverių ir Prienu.

Isteigus Los Angels mieste šaulių kuopą, šauliai, įvertindami Juozo

Daumanto žygį ir nuopelnus Lietuvai, šaulių kuopą pavadino "Daumanto" vardu ir įsigiję vėliavą, įamžino jo vardą. Dabar ji vadinasi "Juozo Daumanto" šaulių kuopa. Žinoma, šis didvyris priklauso lietuvių tautai, ne vien šauliams.

Šiais metais Čikagoje žurnalistas iškilmingai minėjo 25-rių metų Julijono Būtėno, žurnalisto, rezistencijos kovotojo, žuvimo sukaktį. Reikėtų paminėti ir J. Daumantas, ypač, kad šauliai yra pasirinkę jį savo šefu.

Išsivijoj šaulių kuopos iškilmingai švenčia jų įsisteigimo sukaktis. Kai kurios, pvz. "Vlado Pūtvio", net rengia metines sukaktis V. Pūtviui pagerbti. Tuo negali pasigirti daumantėnai.

Šauliai, kuopos steigėjai, yra nuomonės, kad dešimtmetis, o taip pat J. Daumanto žuvimo 25-rių metų sukaktis yra minėtina.

Tad, kad ir kiek pavėluotai, suruoškime iškilmingą kuopos patrono Juozo Daumanto minėjimą!

O. Žadvydas

ka, dovana buvo įteikta šias varžybas pravedusiam ltn. Jonui Balčiūnui ir atžymėti varžybų teisėjai jų šauliai — S. Bernatavičius, A. Gailius ir V. Kulbokas. Visas dovanas, kuopos pirmininkui E. Vengianskui pakvietus, įteikė LŠST pirmininkas j.š. K. Milkovaitis.

Po programos įvyko vaišės, šokiai, ir buvo praversta turtinga laimėjimais loterija, kurią, tarp daugelio skirtų ir suaukotų laimėjimų, praturtino j.š. dail. Onos Kronienės du paveikslai. Pats "Gen. T. Daukanto" jų šaulių kuopos rudeninis plaukiojimo sezono uždarymo pobūvis praėjo su dideliu pasisekimu, moralinio ir materialinio laimėjimo ženkle.

Lapkričio 21 d. įvykusiame 1976 metų paskutiniame kuopos narių susirinkime, iškilmingai buvo paminėta Lietuvos kariuomenės atkūrimo metinė sukaktinė šventė. Šventės minėjimo prezidiumą sudarė LKVS "Ramovė" pirm. plk. K. Dabulevičius, Liet. Savanorių-Kūrėjų S-gos pirm. plk. J. Švedas, LŠST pirm. K. Milkovaitis ir LSS-gos atstovė j.š. v.s. A. Gasnerienė.

Šia proga žodį tarė, aptardamas šios šventės reikšmę ir Lietuvos kariuomenės nuopelnus, kuriant Lietuvos nepriklausomybę, LŠST pirmininkas K. Milkovaitis. Sveikinimo žodį tarė prezidiumo nariai. Plk. K. Dabulevičiaus ir plk.

J. Švedo asmenyje, prisegant jiems tautinių spalvų juosteles, buvo pagerbtas Lietuvos savanoris-kūrėjas, karys, partizanas ir laisvės kovotojas. Minėjimas buvo baigtas LKVS "Ramovė" karinio turinio filmu, kuris, kaip matėsi, ne vienam ir ašarą išspaudė.

Po minėjimo įvyko kuopos susirinkimas, kuriame buvo aptarti "Gen. T. Daukanto" kuopos veiklos einamieji reikalai, išklaustas kuopos pirmininko E. Vengiansko metinės veiklos pranešimas, M. Maksvyčio informacija apie laivo keliones, atliktas 1976 metais, patvirtintas kuopos valsybos pasiūlytas laivui "Gen. T. Daukantas II" vardas ir priimta kuopos rudeninio parengimo finansinė apyskaita.

Po susirinkimo, dalyviai buvo sesių pavaišinti užkandžiais, kavute ir pyragaičiais.

Lietuvos kariuomenės atkūrimo metinės sukakties minėjimas praėjo gražiai, iškilmingai ir prasmingai. Kuopos narių susirinkimas buvo darbingas, gausus ir darnus.

E.Vg.

Jau pasirodė ir prenumeratoriams siuntinėjama dr. K. Jurgėlos knyga anglų kalba "Lithuania: The Outpost Of Freedom". Išleido Liet. Šaulių Sąjunga Tremtyje. Labai graži ir naudinga do-

vana kitataučiams ir čia mokslus baigusiems lietuviams. Galima gauti pas lietuviškų knygų platintoj, visų šaulių dalinių pirmininkus, leidykloj ir pas Sąjungos tiekimo vadovus.

Knygon įdėtame garbės mecenatų, mecenatų, garbės prenumeratorių ir prenumeratorių sąrašė, per neapdairumą, išleista garbės prenumeratoriaus, "Švyturio" jų šaulių kp. Detroitė, Stepo Lungio, pavardė.

Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo Minėjimas Montrealyje

Minėjimas, įvykęs lapkričio 28 d., Aušros Vartų bažnyčioje ir salėje, kartu su L.Š.S.T. "L.K. Mindaugo" šaulių kuopos 20-mečio sukakties minėjimu, praėjo išskirtinai iškilmingai ir gražiai.

Dienai skirtose pamaldose, organizacijos, savanoriai, ramovėnai, šauliai ir skautai dalyvavo su savo vėliavomis. Prie Už Lietuvos Laisvę Žuvusiems paminklinės lentos buvo padėtas gėlių vainikas, garbės sargyboje stovėjo šauliai.

Iškilmingas pamaldas ir dienai skirtą gražų ir prasmingą pamokslą pasakė kunigas, šaulys J. Aranauskas, S.J.

Pamaldų metu iškiliai giedojo Aušros Vartų parapijos choras. Buvo užbaigta tautos himnu.

Už Lietuvos laisvę kovojusiems karo

invalidams, skautų talka, buvo surinkta 50 dol. aukų.

Po pamaldų, salėje minėjimo aktą atidarė J. Šiaučiulis. Į tautine trispalve ir Vyčiu dekoruotą sceną buvo įneštos visos pamaldose dalyvavusios organizacijos, Kanados ir Kvebeko vėliavos.

Visi už Lietuvos laisvę žuvusieji kariai, savanoriai, partizanai, šauliai, buvusieji lietuviškų batalionų kovotojai, koncentracijų ir kacetų kankiniai, buvo pagerbti susikaupimo minute.

Šventei skirtą paskaitą skaitė iš Čikagos atvykęs į "L.K. Mindaugo" šaulių kuopos 20-mečio minėjimą, L.Š. S. gos Tremtyje Centro Valdybos pirmininkas Karolis Milkovaitis. Paskaita visų susirinkusiųjų buvo su nuoširdumu išklausyta ir palydėta gausiais plojimais.

Montrealio visuomenininkams, dr. P. Lukoševičiui ir Z. Lapinui, daug dirbantiems lietuvybei išlaikyti ir už palankumą Šaulių Sąjungai, buvo įteikti, anksčiau gautų LŠST Šaulių Žvaigždės ordino pažymėjimai.

Meninę minėjimo programą atliko "L.K. Mindaugo" š. kp. scenos mėgėjai: V. Sušinskas, A. Mylė ir A. Žiukas, suvaidinę J.Š. vieno veiksmo montażą "Lietuvos karys".

Šaulė Jul. Jukonienė jautriais žodžiais padeklamavo P. Tekutienės "Budėkim". Sesutės Rasa ir Ina Lukoševičiūtės, pritariant gitarai, padainavo "Karių dainą", Kur gimta padangė", "Jauna sesė" ir dar pora dainų bisui. Minėjimas buvo baigtas J. Šiaučiulio padėkos žodžiu, tautos himnu ir vėliavų išnešimu.

Vėliau buvo pasivaišinta skaniais, š. M. Kasperavičienės ir jos talkininkų paruoštomis vaišėmis. Dalyvavo daugiau kaip 150 dalyvių.

Visiems padėkos žodį tarė "L.K. Mindaugo" š. kp. vald. pirm. V. Sušinskas. Atsisveikinant su svečiais iš Toronto, kalbėjo š. St. Jokubaitis ir kiti.

Minėjimą ruošė "L.K. Mindaugo" šaulių kuopos 20-mečiui paminėti sudarytas komitetas.

Delhi, Ont., Kanada

Paminėta Lietuvos Kariuomenės atkūrimo šventė ir "DLK Gedimino" Delhi šaulių kuopos 15 metų veiklos sukaktis.

Jau 15 metų, nuo pat šaulių kuopos įsteigimo, kas metai, su iškilminga ir menine programa, šauliai ruošia Lietuvos kariuomenės atkūrimo paminėjimus. 1976 m. lapkričio 20 dieną, Delhi lenkų salėje, buvo iškilmingai paminėta Lietuvos kariuomenės atkūrimas ir šaulių kuopos 15 metų veikla.

Šventėje dalyvavo daugiau kaip du šimtai vietos lietuvių ir gausus svečių skaičius iš Toronto, Hamiltono, Londono, Sarnės ir ypač gausus Hamiltono šaulių būrys iš savo vėliava. Šventė pradėta vėliavų įnešimu: mūsų tautinė, Kanados, Delhi ir Hamiltono šaulių. Minėjimą pravedė, žuvusių už Lietuvos laisvę pagerbimą, ir taip pat šventės rimčiai paskaitą skaitė "DLK Gedimino" šaulių kuopos pirmininkas Stepas Jakubickas.

Ta proga buvo apdovanoti Šaulių Žvaigždės medaliais kuopos šauliai: Juozė Žiogienė ir Silvestras Jokubilius. Medalius prisegė šventėje dalyvavęs, Kanados Šaulių Rinktinės pirmininkas Povilas Kanopa, kuris savo žodyje pasveikino Delhi šaulius už jų darnią ir viešingą veiklą Lietuvos laisvei ir šaulių gerovei.

Sugiedojus Lietuvos himną ir išnešus vėliavas vyko meninė programa, kurią gražiai išpildė solistė iš Toronto Justina Sriubiškienė, akomponavo muz. Eugenijus Kriksčiūnas. Į solistės dainų tarpą gražiai įsijungdavo Londono, naujai sudaryta, tautinių šokių grupė "Už Jau-nystę", vadovaujama D. ir M. Chainauskų ir Delhi jaunųjų šokėjų grupė "Palanga", vadovaujama Rasos Ratavičiūtės.

Po meninės programos sekė muzika, šokiai, užkandžiai, loterija, ir veikė buffetas. Rytojaus dieną, sekmadienį, Delhi ir Hamiltono šauliai, su vėliavomis, dalyvavo pamaldose, kur klebonas kun. Jonas Staškus atnašavo šv. mišias už

žuvusius už Lietuvos laisvę karius, šaulius, partizanus ir visus lietuvių tautos kankinius. Jis pasakė ir šventei pritaikytą pamokslą.

Po pamaldų, parapijos salėje, visi dalyvavę pamaldose, vietos Katalikių Moterų sk. buvo pavaišinti užkandžiais ir kava.

Stepas Jakubickas

Lietuvos kariuomenės šventės minėjimas Omahoje, Nebr.

Ramovėnų skyrius lapkričio 21 d. surengė kariuomenės atkūrimo minėjimą. Parapijos bažnyčioj už žuvusius karius bei partizanus, 10:30 val. buvo atnašaujamos mišios, vietos klebono P. Žarkauso. Jis pamokslu metu priminė, kad dėl nepriklausomybės lietuviams teko kovoti su keleta kaimyninių valstybių.

3 val. po pietų, parapijos salėje vyko tai dienai pritaikyta programa. Minėjimą atidarė skyr. p-kas Pranas Totilas, prašydamas minutės susikaupimu pagerbti mirusius karius bei partizanus ir sugiedoti pradžią giesmės "Marija, Marija". Paskaitą skaitė taip pat Pranas Totilas, trumpai ir koncentruotai peržvelgęs mūsų kariuomenės atkūrimą ir jos atliktas didvyriškas kovas su daug galingesniais priešais. Visa paskaita spindėjo tėvynės meile Lietuvai. Publika su atsidėjimu išklausė tos labai patriotinės paskaitos. Antroje dalyje, mūsų mažieji lietuviškos šeštadieninės mokyklos mokiniai išpildė meninę programos dalį, pašokdami tautinius šokius: Kalvelį, Šustą ir Lenciūgėlį. Visi kartu sudainavo dvi dainas: Lietuva ir Gryšim, gryšim... Buvo dar ir padeklamuota. Laima Šarkaitė deklamavo "Muziejaus sodely" ir Aliukas Prišmantas — "Broliams Partizanams". Užbaigus programą, publika buvo pavaišinta kava ir kepsniais. Karo invalidų fondui surinkta aukų 110 dol.

Didi padėka moterų klubui už atgavinimą šeštadieninės mokyklos, o mokytojams už lietuviškos ugdymą jaunojoje kartoje.

Kapsas

"KARIO" REDAKTORIUI

Malonus Tamsta,

Šiandien gavau "Kario" spalio numerį. Mane nustebino ir pradžiugino "Karyje" tilpęs pasveikinimas mano 75 metų amžiaus sukakties proga.

Tikrai nuoširdžiai esu dėkingas Tamstai ir "Kario" štabui už šį pasveikinimą ir prisiminimą.

Man ypač malonu, kad kolegos kariai mane dar prisimena. Ačiū labai.

Šia proga siunčiu Tamstai ir "Kario" štabui mano širdingiausių linkėjimus Naujiems metams ir linkiu visiems sveikatos, ištvermės ir viso geriausio!

Nuoširdžiai Jūsų

V. Šliogeris

Gerb. KARIO redaktoriam,

Prašome sekančiame KARIO numeryje patalpinti: Savo padėkoje, tilpusioje KARIO Nr. 10, 1976 m., 397 puslapyje mes praleidome: "Mūsų nuoširdi padėka priklausau ir kolegai-ramovėnui Edmundui Vengianskui, už kavutės metu savo susukto garsinio filmo "Šaulių namų atidarymas Čikagoje" parodymą". Už šią klaidą kol. Edmundą Vengianską atsiprašome.

Kostas Juškaitis
Skyriaus pirmininkas

Jurgis Stankūnas
"Kario" atstovas Čikagoje

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

Kanados lietuvis A. Kaknevičius įstojo į Ontario provincinę policiją. Atlikęs pirminius apmokymus, stažui atlikti išvyko į St. Ignace, Ont.

A. Malinauskas jau kelinti metai kaip tarnauja Ontario policijoj ir pastoviai dirba Amerikos pasienyje, Sarnijos mieste, Sėkmės jiems!

Ltn. R.J. Blekaitis iš Hamiltono, Ont., atkeltas į kariuomenės bazę Winnipege. Jis palaiko ryšius su ten gyvenančiais lietuviais ir jaunimu.

Kpt. Jokūbas Trečiokas, gyvenęs Čikagoje, mirė lapkr. 3 d., sulaukęs 89 metų. Jis buvo liet. evangelikų kuratorius, kilęs iš Raščių km., Papilio valsč.

Antanas Tamulis, Lietuvos kariuomenės majoras, žuvo Klevelande eismo nelaimėje. Velionis buvo aktyvus ramovėnų ir kt. organizacijų narys.

Sav.-kūrėjas Feliksas Putrius, nors gilios senatvės sulaukęs, bet nepagaili iš savo mažų išteklių ir lietuviškai spaudai.

Algimantas Narakas 1976 m. pabaigoje iš Marquette Parko išvyko į Amerikos laivyną, pasirašęs sutartį 4 metams. Per tą laiką jis lankys tiekimo bei aprūpinimo mokyklą ir įgis leitenanto laipsnį. Giminės ir artimieji, Kalėdų laikotarpyje surengė jam tradicines išleistuves į karinę tarnybą.

Grandinėlės Tautinių Šokių narys iš Klevelando, Norbutaitis, įstojo į JAV karinį laivyną. Yra ir daugiau lietuvių jaunuolių laivyne, būtų labai įdomu, kad jie parašytų, kiek sąlygos leidžia, iš savo dalinių į "Karį".

Spalio 30 d. suėjo vieneri metai, kai tragiškai žuvo a.a. lakūnas kpt. Edmundas Paulauskas. Už jo sielą buvo atlaikytos pamaldos Tėvų Jėzuitų koplyčioje ir po jų — kauginėse įvyko paminklo pašventinimas. Visa Čikaga, kartu su jo tėvais ir likusia žmona, liūdi netekę tokio brangaus tautiečio.

Mjr. Kostas Kanauka atsiskyrė amžinai iš gyvųjų tarpo lapkr. 7 d. Long Meadow, Mass., sulaukęs 87 m. Lietuvoje buvo veterinarijos akademijos profesorius, visuomenės veikėjas, Liet. kariuomenėje įsigijęs majoro laipsnį.

Plk. ltn. Arūnas J. Būžėnas, dantų daktaras, tarnauja aviacijos bazėje Texas valstybėje. Jis lanko aukštesniųjų karininkų kursus ir yra tos bazės odontologijos skyriaus viršininkas. Turi progos praversti seminarus, kuriuose iškelti Rusijos Lietuvos pagrobimą, ir laisvės kovas, rusų terorą ir žmonių skurdą dabartiniu metu. Tai turėtų daryti visi aukštąjį mokslą baigę profesoriai ar daktarai, kurie Amerikos jaunimui gali paaiškinti, kas yra komunistinis sutvėrimas.

Pranys Alšėnas, daugelio laikraščių ir "Kario" bendradarbis, kelių knygų autorius, rugs. 27 d. minėjo savo 65 metų gyvenimo sukaktį. Visi mes, spaudos darbuotojai, jam linkime ir toliau nepadėti plunksnos ir rašyti aktualiais klausimais.

Juozas Duoblis mirė sulaukęs 72 m., buvo kilęs iš Papievių km., Kretingos apsk. Priklausė Šaulių Sąjungai, dalyvavo savanoriu Klaipėdos atvadavime, gaudamas medalį. Buvo išstremtas į Sibirą.

Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimai Čikagoje praėjo be didesnių iškilnių, tik prie Laisvės paminklo pagerbimu ir koplyčioje pamaldomis. "Lietuvos Aidų" radijo programoj, vedamoj K. Brazdžionytės, sav.-kūrėjas Konst. Petrasukas skaitė paskaitą, Klevelando Ramovėnų choras, vedamas Juliaus Kazėno, išpildė kariškas dainas. Jis buvo įrašytos, kai choras lankėsi Čikagoje rugsėjo 12 d. Tai gražus išpildymas lietuviškų dainų ir tikrai džiugu, kad Klevelande toks ramovėnų choras egzistuoja. "Laisvės Varpo" radijo programoj, Bostone, ved. Petro Viščinio, skirta valanda labai įspūdingai perdavė vainiko padėjimo apeigas prie Nežinomojo Kareivio kapo ir iškilmes Vytauto Didžiojo Karo muziejaus sodelyje.

Vilija Nasvytytė, tarnaujanti JAV karo aviacijoj, Ispanijoj, labai pasiilgusi lietuviškos spaudos, kurią pati užsisakė. Tikim, kad ji ir "Karį" gauna.

Majoras Cejauskas Romas, nuo 1977 m. vasario mėn., yra paskirtas dirbti į Pentagoną, Vašington, D.C. Dabarti-

niu laiku jis dirba Corps of Engineers, St. Louis, Mo. mieste. Romas yra Benedikto ir Antaninos Cejauskų, gyvenančių Omahoj, Nb., sūnus.

Sulzbach, V. Vokietija. 1976 m. lapkričio 9 d., Nagold sanatorijoje, širdies liga mirė Antanas Žolynas, gimęs 1911. VI.27, Ingavangio km., Prienų valsč. Palaidotas 12 lapkričio, 1976 m., Huetttenfeld kapinėse. Laidojimo apeigas atliko kun. A. Bernatonis, dalyvaujant būrelniui lietuvių iš Huetttenfeld apylinkės.

Mainz, V. Vokietija. 1976 m. lapkričio 20 d. rastas savo bute, 7 Fraenlobplatz, 65 Mainz 1, miręs (spėjama 17.XI.76) ats. kpt. Juozas Kriščiūnas, gimęs 1899 m. spalio 29 d., Skuciškių km., Kazlų Rūdos valsč., Marijampolės apskr. 1919 m. savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę ir baigęs Karo Mokyklą buvo pakeltas į j. ltn. laipsnį. 1934 m. už dalyvavimą voldemarininkų sukilime buvo degraduotas į eilinius, atleistas iš kariuomenės ir nuteistas kalėjimo bausme. Atlikęs baudą, stojo į Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, kur baigė ekonomikos studijas ir dirbo Lietuvos Banke, Kaune ir Trakuose.

1941 m. įstojo savanoriu į Savisaugos Dalinius ir buvo paskirtas ypatingo bataliono vadu, pakeliant į majoro laipsnį. Nuo 1944 m. Vokietijoje. Vienas iš pirmųjų stojo į lietuviškus LS dalinius ir iki pensijos dirbo juose.

Ilgametis Mainzo apylinkės pirmininkas ir LK Savanorių-Kūrėjų S-gos Vokietijos skyriaus sekretorius.

Palaidotas š.m. lapkričio 24 d., Mainzo miesto kapinėse. Laidojimo apeigas atliko kunigas Bronius Liubinas. Laidotuvėse buvo atvykęs brolis iš Bostono.

j. venys

LAIŠKAI KARIUI

KARYS Nr. 8, spalio mėn. 1976, laiškas (viršelyje), po kuriuo pasirašęs P. Polgrimas, užvardintas: "Ar Tokie Gali Vadovauti L.V.S. Ramovei". Paskutinėje eilutėje sakoma: pirmininkaujant J. Alonderiui, mane vėl išrinko pirmininku. Turi būti: pirmininkaujant J. Alonderiui, mane vėl išrinko į valdybą.

Malonėkite šią įvykusią klaidą kain galima greičiau atitaisyti.

P. Polgrimas

— 1976 m. rudenį, NATO jėgos vykdė plataus masto manevrus Vakarų Vokietijoje, į šiaurės rytus nuo Frankfurto, kur, spėjama, galimas rytų priešų puolimo pagrindinis smūgis. Manevų tikslas — pritaikyti ir patikrinti turimose sąlygose, 1973 metų karo patyrimus, įgytus Sinajaus pusiasalyje. Pagal manevrų išdavas, nauja gynybos ir priemonių — ginklų panaudojimo taktika laikoma veiksminga; padidinus šaudmenų ir raketų išteklius, būtų sėkminga užpuolimo atveju.

Ankstyvesnioji NATO gynybos doktrina — priešų invaziją atremti priešpuoliais, divizijos pajėgumo vienetais, sustiprintais tankais, kurie, išmesti priekin gynybos linijos, bendradarbiaujant su pėstininkais, turėtų sulaikyti priešų veržimąsi. Naujoji doktrina — vadovaujantis 1973 m. Sinajaus karo patyrimais, parodė didesnį sėkmingumą naudojant įvairios paskirties raketas, lauko pabūklus ir tankus, pravedant judrius prasi-veržimus ir sparninius apėjimus mažesniais daliniais, su visom galimom ugnies priemonėm, statant pirmo eilės jų galingumą ir intensyvumą. Pratimuose išryškėjo, kad manevruose veikusių jėgų sąstatui būtų įmanoma sustabdyti priešų puolimą Frankfurto srityje, padidinus šaudmenų normas, apskaičiuotas naudoti manevruose.

Priešpuolių dalinių dydis būtų tarp bataliono ir brigados, nes tokio dydžio dalinius lengviau valdyti ir neribotuose veiksmuose jie būtų daug paslankesni, galėtų laisviau veikti priešų užnugario gilumoje, tačiau būtų pakankamai pajėgūs atremti priešų priešpuolius. Mažesniems daliniams būtų lengviau prisitaikyti prie vietos nelygumų, išnaudoti priedangai natūralias kliūtis ir gyvenvietes (Sinajaus pusiasalyje vietovė — daugumoje dykuma ir atvira). Šios rūšies taktika verstų priešą atsisakyti nuo telkinių smaigalių puolimų (šiuometinė rusų doktrina), nes veiksmingi šoniniai priešpuoliai sunaikintų puolimo sistemą ir verstų pereiti prie linijinės puolimo taktikos, kad apsaugotų nuo prasiveržimų užnugarin (egiptiečiai naudojami rusų taktiką, 1973 metais pradėjo linijinį puolimą per Suez kanalą). Septintos armijos štabo viršininkas gen. maj. G. J. Duquemin yra išsireiškęs: "Taikinį galima kauti kai jį matai, ir jei yra galimybė kauti, galima ir sunaikinti — tokia buvo 1973 metų Sinajaus karo pamoka ir šiuose manevruose buvo panaudota sėkmingai".

Manevruose dalyvavo amerikiečių septintoji armija ir 101 parašutininkų divizija (ta pati divizija, kuri 1943 m.

gruodžio mėn. antroje pusėje ir 1944 m. sausio mėn. pradžioje, vokiečių priešpuolio metu gynė Bastogne ir kai apsupime, be maisto ir šaudmenų išteklių gavo iš vokiečių pasiūlymą pasiduoti, ėjęs divizijos vado pareigas, brig. gen. A.C. McAuliffe, pasiuntė atsakymą "Nuts"), su Vakarų Vokietijos vietiniais daliniais. Prieš — užpuolėją, pagrindinėje smūgio kryptyje, vaizdavo aštuntoji pėstininkų motorizuota divizija, kuri turėjo uždavinį — telkinių smūgių apretroje vietoje prakaužti NATO jėgų gynybą (į šiaurės rytus nuo Fulda).

Manevruose buvo nustatyta, kad abi pusės smarkiuose veiksmuose sunaudotų nustatytas normas prieštankinių ir priešlėktuvinių raketų 60 valandų bėgyje; tankų šaudmenys išsibaigtų savaitės laikotarpyje, 155 mm pabūklams šaudmenų normos pakaktų vienai savaičiai. Vienas korpus kautynėse sunaudotų, iš viso, 13,400 tonų šaudmenų per dvi dienas; šiuometinė dviejų dienų norma korpusi nustatyta tik 7,250 tonų.

Rusų ginkluotų jėgų oro desantiniai daliniai yra organizuojami vakariečių pavyzdžiu. 1960-1970 metų operacijose Vietname amerikiečiai plačiu mastu išvystė helikopterų pavartojimą sausumos jėgų paramai. Rusai iš jų rūpestingai pasirinko ir pasisavino sau tinkamus būdus helikopteriams remti šarvuotus pėstininkų dalinius kautynėse ir nustatė pagrindus veiksmams. Tam tikslui rusai šiuo metu jau turi pastovius helikopterų dalinius.

Pirmi helikopterai, skirti tiesioginei sausumos jėgų paramai rusų ginkluotų jėgų tarpe, pasirodė 1953 metais. Tai buvo Mi-4, kurie šiuo metu yra išvystyti į sunkaus tipo transporto helikopterius, nešančius lengvus artilerijos pabūklus, sunkvežimius ir kautynių dalinius (iki 4 tonų krūvio). 1955 metais pasirodė Yak-24, kuris buvo didesnis už Mi-4 ir buvo vadinamas skraidančiu vagonu. Vėliau pasirodė Mi-10, 15 tonų kelimo galios ir Mi-12, nešantis 27 to-

nas. 1967 metais "Dniepro" manevruose, pirmą kartą rusai pavartojo helikopterius tiesioginei pėstininkų ugnies paramai. 1970 m. pagerintam Mi-24 pritaikė raketas ir didesnio kalibro kulksvaizdžius kauti žemės taikinius. Šiuo metu priskaitoma rusus turint apie 2,500 kautynių helikopterų, iš kurių sudaryti pulkai, numatant juos priskirti armijoms, taktiniams veiksmams. Šarvuoti helikopterai pasirodė 1965 metais.

— Š.m. pabaigoje prancūzai numato iš Vakarų Vokietijos atitraukti likusius savo dalinius, kurie ten buvo laikomi pagal prancūzų-vokiečių sutartį (prancūzai išstojo iš NATO prieš 10 metų). Vakarų Vokietijos pietvakarinėje dalyje prancūzai dar numato palikti apie 50,000 kariuomenės, kuri bus ginkluota branduolinės energijos užtaisų, 15-20 kilotonų galingumo, "Pluton" raketomis, 75 mylių (120 km) tolimašos. "Pluton" pakeis didžiąją jų artilerijos, kuri šiuo metu yra beveik visiškai atitraukta iš Vakarų Vokietijos. Dalinių atitraukimė iš Vakarų Vokietijos prancūzai aiškina, vykdo dėl perorganizavimo krašto ginkluotų jėgų į naują sistemą, kurioje prie turimų prisidės aštuonios naujos šarvuotos divizijos po 8,200 kovotojų ir šešios naujos motorizuotos pėstininkų divizijos po 6,500 kovotojų. Vokiečiai prancūzų jėgų perkėlimu į pietų-vakarinę dalį yra nepatenkinti, nes tada "Pluton" raketų tolimaša neišeitų iš V. Vokietijos žemės.

— Amerikiečių povandeninių laivų "Trident" sistemoje, trijuose laivuose, rasta konstrukcijos defektų. Laive SSNB-726 rasta apie 100 įtrūkimų metalo sienose, skiriančiose atominę reaktorių nuo mašinų skryiaus. Yra surasta eilė trūkumų ir laivuose SSNB 727 ir 728 metalinėse sienose reaktorių srityje. Įtrūkimai yra daugumoje sulydytose sienų metalo plokščių vietose. Minėti laivai buvo numatyta nuleisti į vandenį 1978 metais. SSNB laivai bus ginkluoti po 24 branduolinės energijos užtaisų raketas, apie 4,000 mylių (36,400 km) tolimašos.

Katelbacho įtaigojamas užs. reik. min. Lozoraitis buvo sutikęs santykiams su Lenkija sunormuoti sudaryti nuolatines delegacijas su diplomatinėmis teisėmis, bet tuo metu mirė maršalas Pilsudskis, o Lenkijos užs. reik. min. Beckas ir toliau reikalavęs "besąlyginės normalizacijos". Prie naujo santykių pablogėjimo prisidėjo ir nesupratimai dėl abipusio tautinių mažumų persekiojimo (Lietuvoje tuo metu buvo išleistas mažumas tvarkas įstatymus, taikytas ne tik lenkams, bet ir kitoms mažumoms). Vilniaus vaivada Bocianskis į tai atsakęs lietuvių persekiojimu Vilniuje, ir santykiai vėl visai pairu.

Katelbacho misija Lietuvoje baigėsi 1937 m. sausyje, nes Lietuvos vyriausybė nesutikusi jo vizos pratęsti. Pariusius įsantykius dar bandė taisyti iš Varšuvos pas savo tėvą Aleksandrą atvykęs Stanislovas Tiškevičius, bet ir jo misija baigėsi nesėkmingai.

Petrjas, Vakarų Australija

L.K.V.S. "Ramovės" Pertho skyriaus valdybos pastangomis, lapkričio 20 ir 21 d.d. buvo gražiai ir pasisekusiai prvestas Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimas. Oficialioji dalis pradėta įnešant ramovėnų ir tautinę vėliavą į sceną. Tautiniais rūbais apsilikę palydovai lydėjo jas.

Skyriaus valdybos pirmininkas sav. kūr. K. Žuromskis į garbės prezidiumą pakvietą savanorius-kūrėjus V. Valaitį, A. Klimaitį ir ats. kpt. St. Kuzmicką atstovauti kariams. Pabaigus groti vėliavos pakėlimą, į prezidiumą įžengė karininkas B. Steckis pagrindinei tos dienos kalbai pasakyti. Suglaustais žodžiais jis apibūdino Lietuvos Kariuomenės reikšmę ir ilgiau apsisotojo kalbėti apie Šaulių Sąjungos nuopelnus mūsų kraštui, palygindamas ją su pagalbine kariuomene. Šaulių organizacija Lietuvoje, ir tiek pat išeivijoje, yra viena iš populiariausių, reikšmingiausių ir svarbiausių

Pagaliau 1938 m. kovo 14 Lietuvos ir Lenkijos pasienyje buvo užmuštas lenkų pasienio apsaugos kareivis, ir kovo 17 d. Lietuva susilaukė Lenkijos ultimatumo. Katelbachą tai nudžiugino, nes ir jis pritarė bendrai Lenkijos politikai ir nuomonei, kad Lenkija rodžiusi Lietuvai gerą valią, o tik lietuviai buvo užsispyrę. Nei Pilsudskis, nei Beckas, nei pagaliau pats Katelbachas niekada nesutiko grąžinti be jokių sąlygų Lietuvai Vilniaus, nes ir pasirašytos Suvalkų sutarties jie sutartimi nelaiko. Neuzmirština ir tai, kad Lenkijos politika savo kaimynų atžvilgiu visada buvusi agresyvi ne vien tik Lietuvos atžvilgiu. Prisiminkime tik 1938 m. Lenkijos įvykdytą Čekoslovakijos Tešyno srities užgrobimą. Todėl ir Pilsudskio pastangos "užpilti tarp Lietuvos ir Lenkijos atsiradusį griovį" yra tik hipokrizija, nes tą griovį iškasė ne kas kitas, o tik pats Pilsudskis, įsakydamas Želigovskiui jėga likviduoti Lietuvą.

Amerikos knygų rinkoje pasirodė ir lapkričio 20 d. "Drauge" ir spalio 28 ir lapkričio 4 d. "Tėviškės Žiburiuose" buvo palankiai recenzuotas Efraim Sevela rusų kalba parašytas ir į anglų kalbą išverstas romanas "Truth is for Strangers".

Autorius yra vienas pirmųjų Rusijos žydų, emigravusių į Izraelį, bet okupuotoje Lietuvoje vykusį partizaninių kovų laikotarpyje jis kaip žurnalistas buvo atsiųstas į Lietuvą, kad aprašytų "klases priešų ir banditų" naikinimą. Tačiau

mūsų tautai, nes ji labai vieninga savo narių tarpe ir glaudžiai derinasi su kitomis organizacijomis, kurios, deja, dideliais šuoliais žengia išnykimo kryptimi. Šauliams išnykimas niekad negrėsė ir negrės, nes Šaulių Sąjungoje dalyvauja abiejų lyčių, be amžiaus skirtumo, lietuviai. Užbaigdamas, prelegentas kvietė kuo daugiau laikytis vienybėje tarp savęs. Sekantis kalbėjo A. Klimaitis. Pasveikino minėjimo dalyvius Savanorių Sąjungos vardu ir trumpais žodžiais pailiustravo pirmuosius savanorių reikšmingus kautynių veiksmus, kada rusai buvo prisiartinę prie Kėdainių miesto. Priminė Povilo Lukšio žuvimą ir rusų prisiųstus parlamentarus, reikalaujant Kėdainių miestui pasiduoti be kovos. Kalboms pasibaigus, muzikai grojant vėliavos nuleidimą, vėliavos buvo išneštos ir prasidėjo minėtinė dalis. Tautinių šokių grupės "Šatrija" jaunesnieji pašoko du šokius. Po to sekė gera muzika, šokiai, dainos ir pasivaišinimas. Linksmoj, pa-

akis į akį susidūręs su vykusia rezistencine kova, Sevela praregėjo ir, grįžęs į Maskvą, įsijungė į disidentinį sąjūdį.

Sevela knygoje vaizduoja režimui ištikimą lietuvių poetą Algį Požerą, pasiekusį karjeros viršūnę ir viskuo pertekusį, tačiau dar galutinai nepraradusį tautinės sąžinės. Traukinyje sutikęs Vilniaus kalėjiman vežamą lietuvaite, jis ryžtasi ne tik ją išgelbėti, bet ir pasakyti pasauliui teisybę apie Lietuvą. Tačiau, privažiavęs Vilnių, jis vėl sugniužta ir, bijodamas prarasti jam teikiamų privilegijų, vėl grįžta į oficialaus režimo poeto statusą.

Romane labai vaizdingai pavaizduotas partizaninis karas — žiaurus, nežinaš kompromisų ir dažnai virštąs barbarišku. Kai kitos valstybės gydėsi karo padarytas žaizdas, maža ir pasaulio užmiršta Lietuva skendo savo sūnų kraujuje. Kai kurie knygoje minimi įvykiai primena Daumanto Partizanų knygoje aprašytus, tačiau tai tik patvirtina tų įvykių tikrumą.

Knyga rekomenduotina ne tik pačiam pasiskaityti, bet progai atsiradus ir dovanoti, ar angliškai kalbančiam pažįstamam, ar net bibliotekoms, nes, nežiūrint kelių klaidingai rašomų Lietuvos vietovardžių, ji ryškiai supažindins sveiktą tautį skaitytoją su Lietuvą ištikusiu siaubu.

Jos tikslus pavadinimas yra toks: Efraim Sevela, "Truth is for Strangers", Doubleday & Co., Inc., Garden City, New York, 1976, \$6.95.

kilij nuotaikej publika nenorom skirstėsi, nes sekančią dieną minėjimas vyko bažnyčioje.

Gražiam orui esant, prie bažnyčios žmonių buvo daug.

Trys savanoriai-kūrėjai su tautine vėliava, ir trys kariai veteranai su ramovėnų vėliava, įžygiavo bažnyčion ir sustojo prieš altorių. Kun. J. Petrauskas prasingais žodžiais apibūdino kario reikšmę savam kraštui ir pamaldos buvo užbaigtos Tautos himnu. Šventoriuje, organizacijos su vėliavomis ir su kun. J. Petrausku priešakyje, nusifotografavo, kad būtų įamžintas tas gražus ir taip įspūdingas Kariuomenės atkūrimo minėjimas Perthe.

A. K.

Gražus kariuomenės šventės minėjimas Klevelande

1976 m. lapkričio 20 d. Klevelando "Ramovės" skyrius paminėjo Lietuvos kariuomenės atkūrimo sukaktį.

Minėjimas buvo pradėtas Amerikos ir

Lietuvos himnais, kuriuos sugiedojo Julius Kazėnas. Po to, skyriaus pirm. Jonaitis prabilo į gausiai susirinkusią publiką. Trumpa jo kalba, lyg ekrano švystelėjimas, priminė Lietuvos Nepriklausomybės atsikūrimą, pirmuosius žuvusius dėl jos laisvės karius:

...Kaip matote, Lietuvos laisvė neišmaldata, bet krauju iškovota. Garbė kariams savanoriams, Vyčio kryžiaus kavaliariams, karo invalidams, Nepriklausomybės akto signatarams, miško broliams partizanams ir visiems laisvajame pasaulyje kovojantiems dėl jos laisvės. Su pagarba ir dėkingumu prisiminkime juos ir savo jėgas aukokime pavergtos tėvynės išlaisvinimui. Šiais žodžiais jis užbaigė savo trumpą, koncentruotą kalbą.

Baigęs kalbėti, pakvietė V. Nagevičienę papuošti gėlėmis krūtines šių savanorių-kūrėjų, kuriuos pristatė vicepirm. S. Astrauskas: Joną Barniškį, Vytautą Braziulį, Vincą Čepukaitį, Aleksandrą Johansoną, Vaclovą Kazakaitį, Joną Lozoraitį, Kazį Pautienį ir Voldemarą Šenbergą. Publika pagerbė juos ilgais plojimais.

Šia proga "ramovės" skyrių sveikino: Klevelando Lietuvių Bendruomenės vardu pirm. A. Malskis, ALTo skyr. — dr. V. Stankus, "Juozapavičiaus" šaulių kuopos — dr. K. Pautienis ir Birutiečių — pirm. V. Nagevičienė.

Čia norisi priminti, kad Birutiečių draugija gražiai talkina "Ramovei", o p. Plechavičienė kariuomenės šventės minėjimus nekartą paremia ir stambia pinigine auka.

Pagaliau, scenon įžygiavo ramovėnų vyrų choras ir atliko 7 žygio dainas, kurios ne vieną grąžino į nepriklausomą Lietuvą, priminė kariuomenės žygiavimus ir dainuotas dainas, o choro jausmingai išpildyta partizanų daina "Aras" jautresniems ištraukė ir ašarą. Kadangi nebuvo spausdintų programų, tai apie

Iš viršaus:

1. Sk. pirm. A. Jonaitis dėkoja chorui. Kairėje J. Kazėnas, Ramovėnų Choro vadovas.

2. Svečiai apsilonkę minėjime.

3. Savanoriai-kūrėjai minėjime; iš k.: dr. K. Pautienis, J. Barniškis, A. Johansonas, J. Lozoraitis ir V. Čepukaitis. Nuotr. V. Bacevičiaus

“LDK Birutės Draugijos” atsikūrimo sidabrinis jubiliejus

1976 m. lapkričio 20 d. Čikagos Centrinio skyriaus birutininkės suruošė nuotaikingą koncertą-balių jaukioje Lietuvių Tautinių namų salėje.

C.V. pirm. Marta Babickienė, savo atidaromoje kalboje, pasveikino svečius, pažymėdama, kad šiuo koncertu-baliu draugija mini savo 25 metų išėivijoje atsikūrimo sukaktį. 1951 m. spalio 21 d., trijų pirmūnių iniciatyva, Sofijos Oželienės, Marijos Tumienės ir Martos Babickienės, draugija, įsisteigusi Nepriklausomoje Lietuvoje 1925 m., buvo atgaivinta. Netrukus įsikūrė ir pradėjo veikti ir jos skyriai Klevlande, Detrote, New Yorke ir Los Angeles. Birutininkės aktyviai dalyvauja lietuvių gyvenime, turi įsteigusios Sibiro fondą, skiria aukas lituanistiniam švietimui, šelpia Punsko lietuvius, tūkstantį dolerių yra įnešusios į Lietuvių Fondą.

Po trumpos kalbos, pirmininkė pakvietė svečius vaišintis ir linksmai praleisti vakarą.

dainuojamas dainas sodriu bosu įmantriai pranešinėjo K. Ralys. Publika chorą priėmė labai šiltai. Beklausant choro, kilo mintis, kiek pasišventęs pasiimtom pareigom padarė pirm. A. Jonaitis. Kad Klevlando “Ramovės” skyrius turi savo chorą, tai jo nuopelnas. Jo mintin atklydo toji ideja, kurią savo darbštumu įgyvendino. Jis kvietė choro vadovą, prašinėjo vyrus eiti dainuoti ir lygiai prieš 3 metus išgirdome tuos vyrus dainuojant. Nuo to laiko padaryta didelė pažanga. Jie dirba nuoširdžiai, nes dauguma dainuojančių yra ramovėnai, įskaitant ir choro vadovą Julijų Kazėną. Choriui akomponuoja irgi ramovėno žmona — Genovaitė Karsokienė. Choras su dideliu pasisekimu lanko ir kitas kolonijas, tad nenuostabu, kad šio vakaro dalyviai nepagailėjo choriui aplodismentų.

Baigiant programą, pirm. A. Jonaitis padėkojo visiems bet kuriuo būdu prisidėjusiems prie šio vakaro gražaus pasisekimo ir atsilankiusiems svečiams, kurių buvo apie 200. Po programos dar ilgai svečiai vaišinosi prie p. Mainelienės skaniai paruoštų vaišių ir gražios muzikos.

Šiais laikais sutraukti tiek publikos į minėjimą, yra beveik neįmanoma, bet ir ši sunkenybė buvo įveikta sumanus pirm. ir darbščios valdybos. Valdybą šiuo metu sudaro: pirm. A. Jonaitis, vicepirm. S. Astrauskas, išd. Mainelis, sekr. E. Blumentalis ir kultūros reikalam — P. Karalius.

Šventės dalyvis

Po vakarienės, pirm. M. Babickienė pristatė menininkus — solistę Vandą Stankienę ir rašytoją Aloyzą Baroną.

Sol. V. Stankienė, akordeonu palydint A. Stelmokui, maloniai nuteikė svečius savo lyriškomis dainomis ir romantiška deklamacija. Jos dainos svečių buvo labai šiltai sutiktos ir palydėtos ilgais plojimais.

Rašytojas A. Baronas paskaitė savo humoristinių eilėraščių apie lietuvių gyvenimo aktualijas. Jie ypač sudomino svečius savo sąmojumi, juose kiekvienas matė save ir kitus — tai apie madas, apie viską peikiančius, o nieko nedarančius, apie pavydą, šeimų rūpesčius, meilę ir pinigus, apie VLIKą, ALTą, LB ir t.t.

Pirm. M. Babickienė nuoširdžiai padėkojo menininkams už tokią nuotaikingą programą, pažymėdama, kad sol. V. Stankienė net atsisakė honoraro Sibiro Fondo naudai. Vicepr. V. Kulikauskienė jai įteikė gėlių puokštę, o rašyt. A. Baronui prisegė gėlę.

Birutininkės dėkingos Nepr. Lietuvos Valstybinės Operos solistei Alodijai Dičiūtei-Trečiokienei, savo narei, kuri nuo draugijos atsikūrimo nekartą džiugino svečius savo dainomis, neimdama honoraro. Dėkingos taip pat ir kun. dr. J. Prunskiui, kuris apsilanko į birutininkių pobūvius ir gražiai juos aprašo. Pirmininkė pasidžiaugė ir per šį balių matydama juos svečių tarpe.

Prasidėjus šokiams, svečiai mėgino laimę vertingų daiktų loterijoje. Neilgai trukus, visos dovanos buvo išdalytos, ir nepasiskubinusiems jų neteko.

Taip geroj nuotaikoj birutininkės, ramovėnai ir jų svečiai linksminosi kaip vienos šeimos nariai.

Ta proga norisi priminti apie birutininkių paskutinių metų veiklą. Po iškilmingio 50-čio paminėjimo 1975 m. lapkričio mėn., birutininkės, talkininkaujant ramovėnams, suruošė Naujųjų 1976 m. sutikimą Jaunimo Centro kavinėje, vasario mėn. suruošė kultūrinę popietę-kavutę su dr. V. Sruogienės paskaita, ir Ed. Vengiansko susuktu filmu “LDK Birutės Dr-jos Aksinis Jubiliejus”. Jos talkininkavo ramovėnams, suruošusiems pagerbimą vyresnio amžiaus sulaukusiems ramovėnams Jaunimo Centre. Vasarą, kartu su ramovėnais ir Liet. Mot. Federacijos Chicagos klubu dalyvavo Tarptautiniame Draugystės sode, prie trijų Lietuvos prezidentų eglaičių, kur vicepirm. V. Kulikauskienė atstovavo birutininkės ir pasakė kalbą. Birutininkės dalyvavo Pavergtų Tautų savaitėje, Dariaus-Girėno minėjime, o šį rudenį talkininkavo ramovėnams rengiant koncertą-balių, kurio programą atliko Cle-

velando Ramovėnų choras. Kartu su ramovėnais jos prisidėjo prie Jaunimo Centro kavinės praplėtimo ir įteikė auką. Talkininkavo ramovėnams rengiant kavutę žurnalui “Kariui” paremti, suruošė kartu su ramovėnais tradicinę Vėlinių dienos šventę Tėvų Jėzuitų koplyčioje ir prie Laisvės Kovų paminklo. Dalyvavo kariuomenės atkūrimo minėjime, kuris prasidėjo pamaldomis Tėvų Jėzuitų koplyčioje, giedant solistei Momienei ir baigėsi iškilmėmis prie Laisvės Kovų paminklo. C.v. pirm. M. Babickienė ir b-kė E. Pušneraitienė asistavo c.v. ramovėnų pirm. K. Dabulevičiui, padedant vainiką, ir vicepirm. V. Kulikauskienė asistavo L.K. Sav. Čikagos skyr. pirm. J. Tamuliui, uždegant aukurą.

Pažymėtina, kad birutininkės iškilmėse dalyvauja pasipuošusios tautiniai rūbais, kaip Vasario 16 minėjime, Kariuomenės šventėje, Pavergtų tautų savaitėje, Dariaus-Girėno minėjime ir kt.

Birutininkių nuveiktus darbus sunku būtų ir išskaičiuoti, nes jos budi ir atsiliepia į visus lietuvių gyvenimo reiškinius, palaiko ryšį su įvairiomis patriotinėmis, kultūrinėmis ir šalpos organizacijomis, jas remdamas moraliai ir materialiai. Jos yra užsakiusios Lietuvių Enciklopediją, anglų kalba, Čikagos universitetui, yra išleidusios draugijos “Dvidešimtmetį” — 20 metų veiklos nuo draugijos atsikūrimo išėivijoje paminėti, priklauso lietuvių politinių kalinių globos komitetui.

Čikagos skyriaus valdyba eina kartu ir draugijos centro valdybos pareigas, kuriai vadovauja ilgametė c.v. pirmininkė Marta Babickienė. Kitos valdybos narės: vicepirm. Vanda Kulikauskienė, II vicepirm. ir išdininkė Liucija Stasiūnienė, sekretorė Marija Jautakienė ir kultūrinių renginių vadovė Marija Ališauskienė. Revizijos komisiją sudaro pirm. Vilhelmina Genienė, narės Ema Pušneraitienė ir Elzė Diminskienė.

Draugija, darbščios ir sumanios valdybos vadovaujama, turi daug planų ateities darbams, ir tie darbai nenutrūks, su meile ir pasiryžimu dirbama pavergtos tėvynės išlaisvinimui.

Elena Songinienė

Svečių stalas "LDK Birutės Dr-jos" atsikūrimo sidabriniam Jubiliejuje, 1976 lapkr. 20 d., L. Tautiniuose Namuose Čikagoje; iš k.: S. Songinienė, K. Smalenskas, S. Oželienė, dr. J. Manstavičienė, J. Žitkuvienė, N.N., P. Žitkus, K. Kanaukienė, G. Songinas.

*"L. D. K. Birutės Dr-jos" Centro Valdyba sveikina visų Draugijos Skyrių Mielas Birutininkes, Kūrėjus - Savanorius, Ramovėnus ir Šaulius Šv. Kalėdų ir Naujųjų 1977 Metų proga ir linki giedrių ir malonių švenčių. Naujiesiems Metams linki Dievo palaimos ir stiprybės Lietuvos laisvinimo darbuose, vieningos ir ryžtingos kovos už Lietuvos Laisvę.
"Kristus gimęs užžiebė mums viltį, neužgesinkime jos savo širdyse".*

*L.D.K.Birutės Dr-jos Centro Valdybos vardu
Marta Babickienė — pirmininkė*

Garbės svečiai "LDK Birutės Dr-jos" atsikūrimo sidabriniam jubiliejuje. Iš k.: kun. dr. J. Prunskis, Lietuvos Valstybės operos sol. A. Dičiūtė-Trečiokienė, sol. Vanda Stankienė, rašytojas A. Baronas ir p. Baronienė. Nuotr. P. Malėtos

L.K.V.S. "Ramovės" Čikagos skyriaus veikla

*Tas nevertas laisvės,
Kas negina jos —*

Lietuvos kariuomenės kariai, išeivijoje susisipietę į "Ramovės" sąjungą, renkami apsvarstyti kas darytina, kad prisiderintų prie laiko tėkmės, neliktų vien tik stebėtojais, nes ne vien ginklai lemia laimėjimus.

Šiam tikslui, skyriaus v-ba buvo 1976 m. lapkričio 28 d., Jaunimo Centre, sukvietsi narių susirinkimą. Atsilankė nemažas skaičius narių. Susirinkimą atidarė ir Tėvynės prisiminimą perskaitė skyr. v-bos p-kas Kostas Juškaitis. Atsistojimu ir minutes susikaupimu, buvo pagerbtas miręs Lietuvos kariuomenės, topografijos dalies plk. ltn. Krūvelis. Susirinkimui vadovauti pakvietė J. Tamulį ir sekr. P. Indreiką. Susirinkusieji pritarė rankų plojimui.

J. Tamulis, perėmęs vadovavimą, padėkojo už pasitikėjimą ir perskaitė v-bos patiektą susirinkimui darbotvarkę. Ji buvo priimta be pakeitimų. Pirmininkaujantis, prieš pakviesdamas paskaitai "Draugo" redaktorių Bronių Kviklį, trumpai apibūdino paskaitininko asmenį, kaip plačios apimties visuomenininką lietuviškose baruose. Jis buvo sutiktas gausių rankų plojimu.

Prelegentas, padėkojęs skyr. v-bai ir dalyviams už suteiktą jam progą, pasidalinti mintimis apie senosios lietuvių išeivijos karinio pobūdžio organizacijas Šiaurės Amerikoje, kurių buvo gana daug, pareiškė, kad dėl laiko stokos ir šios veiklos plačios apimties, jis duosiąs tik kondensuotą tos veiklos apžvalgą. Senosios kartos lietuvių, atvykusių į šį kraštą, didesnė dalis privalėjo atlikti karinę prievolę ir iš jų daugelis dalyvavo karų frontuose, gindami šio krašto ir visos žmonijos laisvę. Užsibaigus karams, grįžusieji, nemaža jų su palaužtomis sveikatomis, kūrė-steigė karinio pobūdžio organizacijas, daugiausiai savišalpos reikalingas, bet jose reišėsi ir gyva veikla, noras išlikti gerais lietuviais. Jie net ruošėsi, susidarius sąlygoms, vykti į tėvų žemę ir kovoti už Lietuvos nepriklausomybės atgavimą. Šie siekiai yra likę jų organizacijų statutuose ir anų laikų spaudoje. Organizacijoms priklausę, turėjo laikytis karinės drausmės, paklusnumo vadovaujantiems, dėvėjo savo karinėmis uniformomis, vykdavo karinius pratimus ir paskaitomis gilino karinį pasirošimą. Paskiri vienetai turėjo savo vėliavas ir jų pavadinimai buvo atžymėti Lietuvos kunigaikščių, ar šiaip pasižymėjusių vadų vardais. Didžiųjų Amerikos švenčių metu, kai buvo ruošiami

vieši pasirodymai — paradai, jie dalyvavo su savo vėliavomis, orkestrais ir gražiomis karinėmis uniformomis, tuo garsindami Lietuvos vardą. Kilnūs anų laikų lietuvių žygiai yra sektini pavyzdžiai, tiek dabarties, tiek ateinančioms kartoms, nes niekas laisvės nedovanoja, ji perkama kraujo aukomis.

Už turiningą paskaitą, kuri buvo paryškinta ištraukomis iš anų laikų spaudos, susirinkusieji nuoširdžiai dėkojo.

Po paskaitos, buvo iškelta klausimų ir prašymas, jog vertėtų surinktą medžiagą, dar ją papildant, išleisti knygos formoje. Prelegentas pažymėjo, jog tam jis ruošiasi. Perskaitytas buvusio susirinkimo protokolas, o taip pat ir LKVS "Ramovės" C. V-bos bendraraštis, su skyriams nurodymais ir apie artėjantį "Ramovės" skyrių atstovų suvažiavimą, kuris numatytas 1977 m. gegužės 28-30 dienomis.

Skr. V-bos pirmininkas, darydamas pranešimą apie veiklą, pareiškė, kad Jaunimo Centru paremti įteikta 150 dol. Šuma sudaryta iš pavienių aukų ir skyriaus kasos. "Kariui" paremti kavutė praėjo gražioje nuotakoje, kurios parengimo metu gautas pelnas — 1103 dol., perduota žurnalo "Karys" administracijai ir perskaitytas padėkos laiškas.

Ta pat proga perskaitytas Jaunimo Centro direktoriaus laiškas, kuriuo prašoma ramovėnų dalyvauti vakarieniėje, kuri bus su kultūrine programa. Jos tikslas remti šią instituciją, nes ramovėnai pastoviai naudojami tomis patalpomis įvairiems parengimams bei susibūrimams. J.C. patalpose yra ir Laisvės Kovų Muziejus. Čia pat parinkta aukų 36 dol., paremti tą parengimą. Šioje vakarieniėje ramovėnai su birutininkėmis sudarė vieną stalą, be to dalyvavo ir pavieniai. Iškeltas Naujųjų Metų sutikimo rengimo klausimas, kuris įsipilietino kaip tradicija. Po trumpų diskusijų prašyta v-bos tokį parengimą daryti, jeigu prie jo prisidės birutininkės.

Perskaitytas sveikinimas buv. Lietuvos kariuomenės vadui, div. gen. Stasiui Raštikiui, kurį paruošti buvo pavesta valdybai, o taip pat ir gautas jo padėkos laiškas. Sudaryta nominacijų komisija parinkti kandidatus į 1977 m. skyr. vadovybės organus. Išrinkti: V. Diminskas, K. Leknickas, G. Songinas ir J. Tapulionis. LKVS "Ramovė" C. V-bos p-kas K. Dabulevičius įteikė žymenius K. Mikalajūnui ir G. Songinui už stambesnes aukas Laisvės Kovų Muziejui tobulinti ir išlaikyti. Visų ramovėnų pareiga remti muziejų, kuris liudytų kartų kartoms kovas už tautos laisvę.

Baigiant susirinkimą, C. V-bos p-kas kreipėsi į dalyvius, prašydamas dalyvau-

ti pamaldose, kurios bus gruodžio 19 d., 12 val. Tėvų Jėzuitų koplyčioje, paminėti trijų metų mirties sukaktį "Ramovės" steigėjo a.a. gen. P. Plechavičiaus.

Susirinkimas praėjo darnioje susiklausymo nuotakoje.

S. J-ras

Kariuomenės šventė Ročestery, N.Y.

Lapkričio 21 d. Ročesterio lietuvių ramovėnų vadovaujami, gražiai atšventė kariuomenės šventę. Į vienuoliktos valandos mišias, organizuotai su vėliavomis, atžygiavo Nepriklausomybės kovų savanoriai, ramovėnai, ateitininkai ir skautai. Mišias už žuvusius Lietuvos karius, partizanus ir visus kitus, padėjusius galvas už savo krašto laisvę, atlaikė tėvas Justinas Vaškys, O.F.M. Jis pats pasakė ir pamokslą, labai prasmingai sujungdamas tą dieną švenčiamo pasauliui taiką nešančio Kristaus Karaliaus šventę su kariuomenės švente mažos tautos, kurią žemiškieji didžiūnai būtina nori pasivergti ir sunaikinti.

Antroji šventės dalis vyko salėje. Prisirinkus atpilnei salei žmonių, iškilmingą šventės posėdį atidarė Ramovės skyriaus pirmininkas Aleksas Beresnevičius, pakviesdamas visus susikaupti ir tylos minute pagerbti žuvusius už savo tėvų žemės laisvę. Plojimų lydimi, prie garbės stalo susėdo Nepriklausomybės kovų savanoriai. Jų čia nedaug, tik keturi, bet vistiek smagu per juos pajusti ryšį su tais pasiaukojimo ir net heroizmo metais, kurių didelė dalis salėje susirinkusiųjų nebeprisimena. Vieni vos dar tebuvo pradėję keblinėti, o kitų dar ir šiame pasaulyje nebuvo. O savanoriai, nors jau ir gerokai prabėgančių metų padaužyti, dar tiesūs, judrūs ir pasiruošę dar ne vieną kariuomenės šventę atšvęsti. Štai ir jie: plk. R. Liormonas, Z. Arlauskas, P. Druseikis ir Ed. Petkevičius.

Šventės centre buvo Vlado Sabalienės paskaita. Ji išdailintu žodžiu perbėgo Nepriklausomybės karo aukas ir kariškai neparuoštų jaunuolių, sudariusių atkuriamos Lietuvos kariuomenę, ryžtą, kariuomenės kultūrinį įnašą Nepriklausomybės metais. Ji plačiau sustojo ties antrojo bolševikmečio partizanų kovomis, pabrėždama, kad partizaninis judėjimas išaugo tiesiai iš laisvos Lietuvos kariuomenės dvasios. Aptarusi partizanų kovų dvasią ir jų žygius, perėjo į šioje geležinės uždangos pusėje pastatytą ir dar tebestatantį nemarų paminklą partizanams mūsų raštijoj. Čia ji suminėjo memuarinius ir istorinius raštus, o taip pat beletristikos, dramos ir

poezijos veikalus, kuriuose atkuriami įvairūs partizanų kovų ir siekimų aspektai.

Paskaita, trukusi beveik akademinę vandeną, buvo turininga, traukianti į mūsų tautos skausmo, kentėjimų ir negando gelmę. Po paskaitos, ja džiaugdami, šventės vadovas Aleksas Beresnevičius ir plk. R. Liormonas pabrėžė, kad, tur būt, pirmą kartą Lietuvos kariuomenės švenčių istorijoje moteris paskaitininkė taip plačiai ir taip giliai paanalizavo krašto laisvės troškulį, pasireiškusį per savo kariuomenę ir partizanus.

Antrąją šventės dalį užbaigė Jadvyga Reginienė su savo vedama tautinių šokių grupe "Lazdynu". Grupė darni, lanksti. Ji dalyvavo praėjusioje Tautinių šokių šventėje, o iš Čikagos grįžus, jau spėjo keletą kartų šokti Ročesteryje ir jo apylinkėse. Ypatingai reikia paminėti "Lazdyno" pasirodymą Nazareth kolegijos didžiojoje salėje, kur jo šokiais žavėjosi tūkstantinis žiūrovų būrys. Ir tai buvo minia ne savųjų, ne lietuvių, bet amerikiečių, kuriems mūsų "Lazdyno" šokiai, nebe nuo šiandien, yra labai prie širdies.

Vyresniųjų šokėjų tarpe Reginienė parodė ir gražų būrį jaunųjų šokėjų, su entuziazmu bandančių pirmuosius komplikuočių šokių žingsnius. Jų tarpe pasirodė ir keletas jau kelintos kartos lietuviukų, nebemokančių lietuviškai susikalbėti, bet mėginančių per tautinius šokius sugrįžti į savo senelių pėdas, kurios tebėra stipriai įmintos lietuvių parapijoj.

Šventė užsibaigė smagiu, visų labiausiai mėgiamu šokiu — malūnu. Čia buvo ne Čikaga — malūno sparnai mirgėjo, ūžė, ir nė vienas nelūžo... Net nesubrąškėjo...

(j)

AUKOJO KARIUI:

Gruodis, 1976

\$25.00:

LKVS "Ramovė" Rochester, NY
LŠST "Klaipėda" Jūrų Š. Kp., Cicero, IL

\$20.00:

Gabrys P., Montreal, Canada
Skrudys A., Fort Plain, NY

\$15.00:

Karosas Pov., New Britain, CT

\$10.00:

LŠST Vytauto D. Rinktinė, Chicago, IL
Juodis M., Hamilton, Canada
Mickeliūnas Elena, Rich. Hill, NY

\$5.00:

Andrius J., Santa Monica, CA
Gulbinas P., Toronto, Canada
Janušonis V.P., Dousman, WI
Jurgaitis St., Cleveland, OH
Kacilauskas J., Lemont, IL
Kalendra K., Weston, Canada

ATITAIŠOME

1976 m. lapkričio KARYJE, 353 ir 354 p.p., aprašant nuotraukas, V. Čyro pavardė buvo išspausdinta klaidingai — V. Čyvas.

Už abi nuotraukas esame dėkingi p. V. Čyruui, o už klaidą atsiprašome.

Red. Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Klimas A., Hamilton, Canada
Lendraitis L., Boston, MA
Michalaukas R., Toronto, Canada
Mėlinė M., Chicago, IL
Oželis Vyt., Malartic, Canada
Pečkaitis J., Merrillville, IN
Petrauskas Konst., Chicago, IL
Petruelis M., Toronto, Canada
Ramonas K., Chicago, IL
Remeikis J., Sudbury, Canada
Šlapelis J., Euclid, OH
Tarnauskas P., Paterson, NJ
Tatarūnas Br., Detroit, MI
Truškūnas J., Chicago, IL
Vasikauskas Vl. Eich. Hill, NY
Židžiūnas Vl., Worcester, MA

\$4.00:

Jonaitis J., Boston, MA
Klupšienė Eug., Cream Ridge, NJ

\$3.00:

Biveinis Vl., Waramanga, Australija
Česna K., Worcester, MA
Smelstorius M., Euclid, OH
Strimaitis J., Elizabeth, NJ
Strungys J., Waterbury, CT
Varveckas Vl., Waterbury, CT

\$2.00:

Dalbikas J., Los Angeles, CA
Galinis Br. V., Norwell, MA
Lagenpusch W.E., W. Germany
Michels Br. H., Washington, DC
Mockus A., Hartford, CT
Mozūras Br., Ville St. Laurent, Canada
Skopas Apl., Cicero, IL
Ščiuka J., New Britain, CT
Tumas J., Oak Lawn, IL
Venckus J., Boston, MA

GEN. POVILO PLECHAVIČIAUS MONOGRAFIJOS

leidimą parėmė:

Bronius Strikaitis \$50.00

KARYS dėkingas pirmajam
šio leidinio aukotojui

Dovanos įteikimas šaudymo varžybas pravedusiam ltn. Jonui Balčiūnui. Nuotraukoje LŠST pirm. K. Milkovaitis, "Gen. T. Daukanto" kuopos pirm. E. Vengianskas ir šaudymo varžybas pravedęs ltn. J. Balčiūnas. Nuotr. P. Malėtos

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.